

BOILEAU & NARCEJAC
**FACES IN
THE DARK**

A SÖTÉTSÉG ARCAI

**Pierre Bolieau
Thomas Narcejac**

A sötétség arcai

Réz és Társa Budapest

2004

Hermantier, a lyoni nagyiparos megvakul, amikor nyaralója felújítása közben felrobban a kertjében egy gránát. Felgyógyulása után családja elviszi pihenni a már kész nyaralóba. Ám ott az energikus, egész környezetét uraló figura körül furcsa dolgok történnek... Szagokat érez, amelyeknek nem kellene ott lenniük, kedvenc barackfáját nem találja, majd másnap már ott van a helyén, családja megmagyarázhatatlanul viselkedik, öccse váratlanul eltűnik... Hermantier-nak az érzékszerveire hagyatkozva kell kiderítenie, mi is folyik körülötte. S a felismerés több mint rettenetes. A híres francia krimiíró páros egyik legismertebb könyve fojtogató légkörével, nyomasztó végkifejletével nemcsak letehetetlen olvasmány, hanem sokáig kísértő élmény is a mai egyenszabású, felejthető krimik világában.

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült:
Boileau-Narcejac: Les visages de l' ombre
Copyright © 1953 Édition Denoël, Paris, 1953.
all rights reserved

Fordította:
Mihancsik Zsófia

Copyright © Mihancsik Zsófia 2004
Hungarian edition @ Réz és Társa 2004

Minden jog fenntartva

Réz és Társa Kiadó, Budapest 2004
Felelős kiadó Réz András igazgató
Tipográfia TypoStúdió Kkt.
Borítót tervezte Göbolyös Luca
Nyomás és kötés: Kossuth Nyomda Rt., Budapest
Felelős vezető Székely Károly elnök-vezérigazgató
ISBN 963 216 809 7

I

Hermantier ügyetlen ujjai ide-oda jártak a perforált lapon, ajka mozgott, homlokát gondterhelten ráncolta. Időnként visszament a sor elejére, mormogott a foga közt, ujját erősebben rányomta a papírra, meg-megállt, hogy kifújja magát. Mi a csuda ez már megint? Ujjbegyét kénytelen volt beletörölni a zakójába, mert szinte azonnal megizzadt. Aztán dühösen újrakezdte a próbálkozást. Hány lyuk ez? Négy. Kettő felül, kettő alul. Vagyis? Milyen betű ez? Milyen istenverte betű?

Kitört: „Elegem van, elég volt, elég! Hagyjanak engem békén! Kinőttem már az iskoláskorból!”, és földhöz vágta a könyvet. A hirtelen támadt dühtől ökölbe szorult a keze. Nagyot csapott a kerek asztalkára, felállt, és közben felborította a széket. Valami a földre zuhant mögötte: a szilánkokra tört üveg éles csattanása hallatszott. Zihálva fordult hátra, szája eltorzult: túlságosan nagydarab, túlságosan súlyos volt ahhoz, hogy járkálni, mozogni tudjon ebben a törékeny tárgyakkal teli éjszakában. Kétségbeesésében halkán káromkodott. Sohasem tanulja meg! Két hónapja úgy dolgozik, mint egy állat. Hatalmas mancsa, amely egykor oly ügyesen bánt a legfinomabb szerszámokkal is, mintha minden alkalmasságát elvesztette volna, mihelyt a módszer titokzatos domborulatait kellett kitapogatnia. És egyáltalán, minek ez az egész? Mire jó ennyit szenvedni? Hogy el tudja olvasni a *Nyomorultak-at* vagy a *Három testőr-t*? Nem

érdeklik a könyvek. Nem is érdekelték soha. Christiane ezt pontosan tudja. Akkor meg minek erőszakoskodik vele?

Tett néhány bizonytalan lépést. Csípője valami bútordarabot súrolt. Nem, ez a kandalló volt. Egy hónap is eltelt már, és még mindig képtelen tájékozódni a saját szobájában. És még merik emlegetni a vakok hatodik érzékét!

Egy pillanatra megállt, egyik kezével a falnak támaszkodott, mint egy halálosan kimerült ember, aki megpróbál erőt gyűjteni, mielőtt tovább vonszolja magát. Érezte, hogy jobb lába nekiütődik a fotel karfájának. Itt lesz az ablak... Az ablak előtt állt, arcát bizonyára elöntötte a világosság, talán a nap fénye, és mégsem enyhítette egyetlen fénysugár sem az őt körülvevő sötétséget. Nem is sötétség volt ez. A semmi volt. Régen, ha becsukta a szemét, és tenyerét rászorította a szemhéjára, feketeséget látott, szép feketét, mint a mélységes éjjeli égbolt, amelyen hamarosan ott keringett számtalan nap, tejutak nyújtózkodtak, csillagkévék robbantak szét, és ő azt hitte, hogy ilyen lehet a kihunyt szemek éjszakája. Most már bármit megadott volna, hogy újra fellelje képzeletének mélyén az égitestek nyüzsgését. De már semmi sem volt ott. Sem sötétség, sem űr. Semmi. Hirtelen megváltozott a környezete. Más állatfajjá lett; akkor meg minek van még most is tele a feje képekkel? Miért akar ő még mindig makacsul látni az emlékei segítségével? Ebben a pillanatban a láthatatlan ablak mögött megpillantotta a Rhône-t, a fourviéres-i dombokat... szinte a fákat is megszámolhatta volna a parton. Minden ott volt, lerajzolva az emlékezetében, aprólékos pontossággal. Miért?... Hogyan válhat valaki

szimatoló állattá, amely gondosan megrostálja a szagokat és a hangokat, miközben folyton a látók világa kísérti?

Gépiesen letörölte a foltot, amelyet a lehelete nyilván otthagyt az üvegen. Tíz óra. A földszinti nappaliban az óra éppen elütötte a tízet. Még mindig nem végeztek az autó bepakolásával.

– Gondolja, hogy tartani fog?

– Csak ne izguljon, asszonyom – felelte Clément.

Öt hónappal ezelőtt még nem mert volna ilyen hangon felelni. Hermantier ellépett az ablaktól, a zsebeiben kotorászott. Hova hányhatta el a cigarettáját? Az imént még ott volt mellette, a kisasztalon, amikor a Braille-módszert biflázta. Ki is vett egyet a dobozból... és aztán? Ha meggondolja az ember, hogy folyton ilyesmin kell töprengenie... Minden, ami nincs a keze ügyében, elvész, felszívódik... És ez az állandó rágódás: előbb ott voltam... aztán felálltam... tehát... A cigaretta valószínűleg ott hever a szőnyegen, nyilván a könyvvel együtt a földhöz vágta. Hermantier négykézlábra ereszkedett, és tapogatózni kezdett maga körül. A nagy Hermantier, a Hermantier Művek gazdája! A cigarettát keresve ide-oda kúszott a földön, és megint összerándult rettenetes dühében. Asztallábakba, székekbe ütközött, teljesen elveszettnek, zavarodottnak érezte magát; rettenetes káromkodásokat mormogott, de ezek sem nyugtatták meg, csak még jobban megalázták. Mögötte kinyílt az ajtó.

– De hát... mit csinál maga itt?... Ó! A váza! Eltörte.

Hermantier felállt, és nagyjából abba az irányba fordította a fejét, ahonnan Christiane hangját hallotta.

– Jól van. Majd veszek egy másikat... Miért nem kopogtatott?

– Hát...

– Már százszor megmondtam, azt akarom, hogy kopogjanak... Maga is, és mindenki... Azt akarja tudni, hogy miért... De hát látja! A cigarettámat keresem.

– Szólnia kellett volna... Ne mozduljon! Mindjárt rálép.

A cigarettásdobozt ott érezte a kezében. És megcsapta Christiane kölnijének az illata.

– Maga most hol van?

– Itt. Összeszedem az üvegdarabokat. Megvághatta volna magát. És a tankönyvvel! Hát ezt jól elintézte!

Neheztelés volt a hangjában, szemrehányás is, és talán szomorúság. Hermantier felkattintotta az öngyújtóját, az arcához közelítette, a cigarettáját meg az arcát megcsapó meleg láng felé. Ezt a mozdulatot már hibátlanul tudta.

– Nem akarok többet hallani erről a könyvről – mondta.

– A gyárban ott vannak a diktafonjaim, a titkárnőim, itt meg, az isten szent szerelmére, még megvan a nyelvem.

– Akkor ne káromkodjon folyton – mormolta Christiane. – Magában semmi türelem sincs, szegény barátom. A maga állapotában pedig...

– Mi van az állapotommal?

– Tessék! Az ember egy szót sem szólhat. Azonnal megsértődik.

– Megsértődöm, mert nem szeretem ezt a szót, Christiane... Az állapotom, az állapotom... Ha rokkantkocsiban tolnának, még megérteném... Hubert még nem érkezett meg?

– Nem.

– Na hát ez is!... Kezd az idegeimre menni. Felhúzta a zakója ujját, hogy szabaddá tegye a karóráját, de nyomban le is hanyatlott a keze.

– Akar valamit mondani, Christiane?

– Igen, a garázsról.

– Jó. Mennyi?

– Tizenötezer-háromszázharminc.

– Az ördögbe! Ez a Marescal nem vacakol. Magánál van a számla?

– Igen. Itt van.

Rövid csend állt be, aztán Hermantier felsóhajtott.

– Töltse ki a csekket.

Felső zsebéből előhúzta a csekkfüzetét, és előre nyújtotta. Christiane elvette. Hermantier egy szék nyikorgását hallotta, aztán Christiane tollát, amint végigszántott a papíron.

– Aláírná? – kérdezte.

Hermantier lassú léptekkel odament hozzá. Christiane az asztal fölé irányította a kezét, a tollat odanyomta az ujjai közé.

– Itt. Nem, egy kicsivel lejjebb. Igen, ott jó lesz. A hangja kissé megremegett. „Hogy nézhetek ki”, gondolta Hermantier. Hirtelen mozdulattal aláírta a csekket.

– Nagyon jó – mondta Christiane.

Hermantier elégedetten nyugtázta a csodálkozást.

– Christiane – suttogta talán kicsit hirtelen voltam az imént. De tényleg, elképzelni sem tudja, mennyire idegesít ez a tankönyv. Még ha valami hasznát venném!

– Vidéken nem dühíti majd, hogy foglalkoznia kell vele.

Megint helyet változtatott, és Hermantier nevetségesnek érzete magát, hogy egy olyan emberhez beszél, aki már nem áll ott előtte. Hogy megőrizze a méltóságát, levette fekete szemüvegét, és dörzsölgetni kezdte tönkrement szemét.

– Egy hónap, az olyan rövid idő – mondta.

– Egy hónap... vagy több.

– Ugyan! Már teljesen jól vagyok. A nyugalom, a szabad levegő... esküszöm magának, hogy augusztus elsején visszatérhetek a gyárba.

– Majd az orvos eldönti.

– Ez már el van döntve.

Visszatette vastag teknőckeretes szemüvegét.

– Hubert jó fiú – folytatta. – Én vagyok az első, aki ezt elismeri, de nincs tekintélye... Nincs súlya... És különben is, az én helyem ott van a gyárban.

– Igen, mihelyt pihent egy kicsit!

– Négy hónap a klinikán, egy hónap lábadozás, és még egy hónap nyaralás. Szerintem pihenésnek ez elég.

Kopogtak.

– Igen – kiáltotta Hermantier. – Mi van?

– Merville úr van itt, asszonyom. Kérdezi, hogy bejöhet-e.

– Ezt nem az asszonyától kell megkérdeznie – mondta Hermantier hanem tőlem.

– Igenis, uram.

– Vezesse be.

– Igenis, uram.

– Aggaszt engem ez a lány – morogta Hermantier. – Szavamra mondom, nem is létezem a számára... Hogy néz ki?

– Hát... már mondtam magának. Barna, alacsony, fűrge.

Hermantier megpróbált maga elé képzelni egy barna, alacsony, fűrge lányt. A kép elmosódott volt. Valami olyasmi, mint egy arc nélküli árnyék, amely igyekszik kicsúszni a kezéből.

– Egyáltalán nem szeretem ezt a lányt. Meg kellett volna tartania Blanche-ot.

– Állandóan fecsegett.

– Lehet, de én jól kijöttem vele.

Gyors léptek a folyosón. Hubert.

– Jó napot, Christiane.

Kezet csókolt neki. Na persze.

– Nos hát, kedves barátom, hogy van ma reggel?

– Megvagyok – mondta Hermantier.

– Nem nagyon fáradt?

– Miért lennék fáradt? Mi? Talán nem vagyok jó színben?

– De igen, dehogynem!

Hangjából hiányzott minden természetesség és melegség. Mindig az volt az ember érzése, hogy valamit titkol.

– Hagyom magukat – mondta Christiane. – Azt hiszem, fél óra múlva indulhatunk. Üljön le, Hubert. Richard, kínálja meg cigarettával.

Megvárták, amíg becsukódik mögötte az ajtó.

– Nos? – kérdezte Hermantier. – Itt van?

– Igen.

Hermantier kinyújtotta a kezét.

– Adja ide.

Összezárta az ujjait, hüvelykjével végigsimította a villanykörte domború ívét, a fémfoglalatot. Hallgatott, és a máskor oly beszédes Hubert is néma maradt. Egy évnyi erőfeszítés, a kutatások, a kísérletek, a halálosan kimerült tervezők, az elköltött tekintélyes összeg, hogy eljussanak idáig: az új Hermantier-égyő.

Hermantier szinte félénk hangon kérdezte:

– Jól működik?

– Jól működik – mondta Hubert. – A természetes fénnel egyenértékű.

– Gyűjtsa meg.

– De...

– Nem számít, gyűjtsa csak meg... Nézze csak, van ott egy lámpa az éjjeliszekrényen.

Hallotta, amint Hubert ide-oda rakosgatja a dolgokat. Elindult a hangok felé, előrenyújtott karral.

– Nem látszik jól, mert a spaletták nincsenek teljesen becsukva.

– Biztosíthatom, hogy ennek semmi jelentősége sincs – mondta csendesen Hermantier. – Ég?

– Igen.

Hermantier a szemüvege mögött teljes erővel összeszorította a szemét, és megpróbált maga elé képzelni egy nappali fényt sugárzó lámpát.

– Mennyi bajom volt vele! – mormolta maga elé

– Mennyit dolgoztam érte!... Oltsa el, Hubert.

Kattanás hallatszott.

– Köszönöm. És most halljam a részleteket. Sikerre kell vinnem ezt az ügyet!

– Az ügynökeink valamikor a jövő héten indulnak el – mondta Hubert.

– Miért nem ezen a héten?

– Semmi sem sürget. Még csak július lesz.

– Az teljesen mindegy. Egy perc veszteni való időnk sincs. Gondolkozott a reklámozásán?

– Természetesen. Egy szétnyitható ismertetőre gondoltam, az égő jellemzőivel, előnyeinek felsorolásával...

– Rossz! Nem mond semmit. Csináltasson egy plakátot... Az égő a jobb felső sarokban... Egy hatalmas égő, amely úgy fénylik, mint a nap... balra lent... virágok, egy virágos mező, például napraforgók, és mind a fény felé fordul... Remélem, érti a dolgot! És az isten szerelmére,

sok színt! Hogy minden falat ezzel világítsanak meg! Aztán találjon nekem valami szlogent, ami csattan, beletrafál...

– Nem tart tőle, hogy egy plakát, egy ilyen plakát kissé... hogy is mondjam?...

– Mondja csak ki nyugodtan: közönséges! Pontosan. Azt akarom, hogy a parasztot is megfogja a tanyán, a szénkereskedőt a bódéjában, az éjjeliórt az odújában. Azt akarom, hogy az égőm ugyanolyan népszerű legyen, mint a Wonder elem vagy az Olida sonka.

– Hát ez vitatható – mondta Hubert.

– Nem, nem, kedves Hubert-em. Nekem van igazam. Ez a napnál is világosabb.

Hermantier nevetett; hüvelykjét beakasztotta zakója karkivágásába, ujjai a mellén doboltak. Mellényén hamunyomok, egész ruházata gyűrött, de Hermantier olyan magas, olyan nagydarab, olyan nagy erejű ember volt, hogy ezek a hanyagságok szinte a személyisége részét alkották, az életerejét hangsúlyozták. Csak a fekete szemüveg nem illett a stílusba, olyan volt, mint valami álarc.

– Írjon nekem egy rövid jelentést – folytatta.

– Mikor jön utánunk?

– Valószínűleg két hét múlva. Kihasznlom az ünnepet, és kiveszek néhány napot.

– Nos hát, rengeteg ideje van. És csak semmi mellébeszélés! Az előzetes költségszámítások, egy feljegyzés a folyamatban lévő ügyekről és egy megfelelő jelmondat... Mindannyiunknak ezen kell gondolkoznunk. Indítson versenyt az alkalmazottak körében... Nagyon elégedett vagyok, Hubert. Adja csak ide azt az égőt!

A tenyerébe fogta a még langyos égőt, amely olyan könnyű volt, mint egy légbuborék.

– Ebben van a jövő, öregem, ha meg tudjuk tartani az előnyünket. És megtartjuk, ezt elhiheti. Fél év múlva hálás lesz majd nekem, hogy szembeszálltunk velük. Mi erősebbek vagyunk náluk, Hubert, ezt jól jegyezze meg... Menjen! És hozzon majd le nekem vagy három tucatot. Azt akarom, hogy az egész házban ezek az égők világítsanak. Ó, tudom, mire gondol. De nekem akkor is jólesik. Most leléphet. Alá kell írnia a postát, körbe kell látogatnia a kereskedelmi ügynököket. Mázlista! Engem meg levisznek Vendée-ba, mint valami beteget. A mihamarabbi viszontlátásra, kedves Hubert-em. Tényleg nagyon meg vagyok elégedve.

– Viszontlátásra, kedves barátom. Vigyázzon magára.

Hubert kiment, és Hermantier suttogást hallott a folyosóról.

– Ki beszél ott? – kérdezte Hermantier azon az erőteljes hangon, amely mindig némi félelmet ébresztett.

– Én vagyok.

– Ki az az én?

– Marceline, az új szobalány.

– Igen, és?

– Van itt valaki, aki az úrral szeretne beszélni. Az úr egyik barátja.

– Nem mondták meg magának, hogy senkit sem fogadok? – kiáltotta Hermantier.

– De igen, uram... Csakhogy ez az úr erősködik... Blèche úr... Azt állítja, hogy....

– Blèche? Biztos benne?... De hát vezesse be, az isten csapja agyon magát!

Blèche! Nocsak, nem is olyan rossz ez a nap. Hermantier elindult az ajtó felé, nekiment a falnak, és épp abban a pillanatban ért oda az ajtóhoz, amikor Blèche

belépett rajta, olyannyira, hogy majdnem orra buktak egymásban.

– Richard, öreg barátom – suttogta Blèche meghatottan. – Öreg bajtársam...

– Bocsáss meg – mondta Hermantier. – Nyilván hallottad, hogy kiabálok. De most már érted!... Nem akarom, hogy idejöjjenek, és úgy nézzenek rám, mint valami furcsa állatra. Vannak, akik túlságosan is örülnének a látványnak... A lábamat sem teszem ki... de te!

– Skóciában voltam, amikor értesültem a balesetedről. Így hát igaz, szegény Richard-om... Nincs remény? Tényleg elvesztetted a látásodat?

– Teljesen... Gyere, ülj le. Nézd!

Hermantier levette a szemüvegét, és Blèche látta a szörnyű szempárt, a bevarrott szemhéjakat, mint két vörös csík, a megpörkölődött szemöldököt, a halántékig és az arccsontig nyúló hegeket.

– Jaj, szegény barátom.

– Nagyon csúnya? – kérdezte Hermantier. – Hiába tapogatom, nem igazán vagyok tisztában veled.

Blèche ökölbe szorította a kezét, végül összeszedte a hangját, és azt suttogta

– Nem... Nem nagyon csúnya... főként ha rajtad van a szemüveg... Biztosíthatlak, ha nem tudja az ember, észre se veszi... De hogy történt a baleset? Valami robbanásról hallottam.

– Egy gránát – mondta Hermantier. – Tudod, hogy van egy nagy birtokunk Vendée-ban, Marans mellett, a parton. A svábok elfoglalták a háború alatt. A parkot félig letarolták, közfalakat vertek ki... Majdnem mindent rendbe kellett hozatni... Télen leugrottam egyszer, hogy a

vállalkozóval elrendezzem a dolgokat. És azzal kezdtem, hogy magam fogtam meg a munka végét. Hiszen ismersz!... Egy régi őrház mellett törtem fel a talajt. A csákányom egy földbe ásott gránátba ütközött. Nem tudom, hogy maradtam életben. Kész csoda.

– Pont te, aki olyan életerős voltál – szólalt meg Blèche.

– Azért a gyárral tudsz foglalkozni?

– Mostanáig... kissé elhanyagoltam. Túl nagy volt a megrázkódtatás. Most meg még egy egyhónapos nyaralást is rámerőszakolnak. Hubert helyettesít.

– Hubert?

– Igen, Hubert Merville.

– Nem ismerem.

– Valóban, te éppen nem voltál Franciaországban, amikor a társam lett... Lassan már két éve. Igen egyszerű a dolog, 46 augusztusában történt. Újabb tőkére volt szükségem. Hubert pedig épp akkor örökölt komoly vagyont... Nem egy lángész, de köztünk szólva megvan benne az, amit én sose tudtam megtanulni. Tud viselkedni, érted? Tud beszélni. Ő a nagykövetem. Ez nem változtat azon, hogy nagyon szeretném már kézbe venni az ügyeket. Annál is inkább, mert a kartell miatt kemény élet vár ránk. Képzeld csak el, hogy a legfőbb konkureenseim összefogtak ellenem. Azt remélik, hogy majd csatlakozom hozzájuk...

– És a feleséged? Ő nem tud segíteni neked?

– Christiane? De hiszen ismered... Mindig elnöke valaminek, titkára ennek, pénztárnoka annak... Nem. Christiane az az asszony, akire azt mondják, hogy nagyon elfoglalt.

Hermantier odatapogatózott a fotelhoz, megragadta a fotel támláját, és nagy nehezen leült.

– Ez nem változott. Én csinálom a pénzt, ők meg elköltik. A bátyám... Emlékszel Maxime-ra?

– A rettenetes gyerek. Hogyne, jól emlékszem rá. Noha már ezer éve volt... Hogy van? A szíve? Egy időben szörnyen nyugtalanok voltatok miatta.

– Azt hiszed, lehet nála tudni bármit is? Egy nagy kölyök. Igazi kölyök... Sohasem találnád ki, mi volt a legutóbbi ötlete. Egy dzsessz-zenekarban játszik. Szaxofonon. Gondolhatod, milyen jót tesz az egészségének... Christiane egyfolytában dühöng miatta. Egy csepűrágó sógor, képzelheted! Gilberte meg, a mostohalányom, belevetette magát a filozófiába. Tudom is én milyen diplomamunkát ír. Velem nem tárgyalnak ilyesmiről, gondolhatod! De azért tudom, hogy eljegyezte magát valami építészfélével. A nyarat a fiú családjával tölti, és a fiúnak, persze, egy fillérje sincs. Még egy ember, akit be kell vennem a boltba. Hermantier papa szerencsére még itt van. És még ezek akarják, hogy pihenjek! Azt hiszik, hogy a gyár magától is megy.

– A kocsni indulásra kész – kiáltotta Christiane a lépcsőről.

– Mindjárt megyek – szolt ki Hermantier. – Nem, öregem, maradj csak. Megvárnak. Most rajtuk a sor.

– Örülök, hogy láttalak – mondta Blèche. – De az nagyon elszomorít, hogy így. Az az érzésem, legutóbb több erő volt benned. Nem a szemedről beszélek, és nem is az egészségedről... A tartásodról.

– Na tessék! Erre meg mit mondjak? – sóhajtott fel Hermantier. – Egy családot mindig nehéz elviselni. Főként az enyémet. És főként most! Maradj csak aggregény, öregem. De ha egyszer mégis megházasodsz, nehogy egy igazgató özvegyét vedd el, hallgass rám! Hiába növeled

kétszeresére, háromszorosára a tőkét, mindig úgy néznek rád, mint valami tedd ide-tedd oda alakra... De veled mi van? Még mindig újságíróskodsz?

– Még mindig. Csak hazaszaladtam megcsókolni az anyámat, és ma este már indulok is vissza Bécsbe. Fárasztó munka, de senki mással nem cserélnék.

– Még velem sem?

– Még veled sem.

Nevettek.

– Amikor arra gondolok, mi lett volna, ha valaki azt mondja, amikor még a Sergent-Blandan utcai iskolába jártunk, hogy belőled kiváló újságíró lesz...

– Belőled meg iparmágnás!

– Ugyan, mágnás! Ne túlozz. Talán majd egyszer. Most már csak az ambíciózusságom maradt.

Autókürt harsant az ablak alatt.

– Hallod? – mondta Hermantier. – Készen vannak. És elvárják, hogy én is készen legyek.

– Kivel mész?

– A feleségemmel, a szobalánnyal meg a sofőrrel. Maxime valamikor a héten jön utánunk. Hubert meg majd a július 14-ei ünnepek alatt próbál meg leugrani.

– Nem fogtok korán odaérni. Mennyi? Legalább hétszáz kilométere, nem?

– Hétszázötven. De Clément jól vezet, és a kocsi kényelmes. Egy Buick! Christiane nem érheti be egy francia autóval. Éjjel fogunk odaérni.

– Unatkozni fogsz.

– Nem. Ott lent nem. Tér lesz körülöttem. Nem megyek neki mindennek, mint itt. Épp ellenkezőleg, úgy érzem, ott végre fellélegezhetek. Na és nincs posta, nincs annyi

unalmas fecsegő. Még azt sem tudom, hogy a telefont megjavították-e már.

– Lelépek – mondta Blèche. – Nem akarom, hogy jelenetet rendezzenek neked miattam.

– Á, nem figyelek oda a jelenetekre... Ugye nemsokára visszajössz? Rendezhetnénk egy kis vacsorát, mi ketten, szeptemberben.

– Szeptemberben nem lehet. Valószínűleg csak karácsonykor. Hacsak ki nem küldenek Abadanba... vagy Hanoiba!

– Szerencsés ember vagy. Gyere, segíts... Különben mindjárt elterülök a lépcsőn.

Kimentek a szobából, lassan végiglépkedtek a folyosón, aztán le az első lépcsőfokokon.

– Légy őszinte – szólalt meg Hermantier –, nem torzult el túlságosan az arcom? Ezt... Christiane miatt kérdezem.

Blèche habozott.

– Nehéz ezt megítélni, szegény öreg barátom. Persze, hogy látszik. De nem... visszataszító, egyáltalán nem az.

– Köszönöm. És egyébként... egyébként semmi furcsát nem találsz rajtam?

– Mire gondolsz?

– Hát hogy... hirtelen... nem is tudom... Végül is, a szememen meg az összevarrt arcom kívül...

– Nem, mást nem látok rajtad. Miért kérdezted ezt?

– Csak egy futó gondolat... Úgy érzem, kerülnek, mindenki, mintha... félnének tőlem. Igen, ez az: félnék tőlem. Kerülnek, mintha fertőző beteg volnék, vagy mintha lenne valami más bajom is a rokkantságomon túl, valami, amit nem tudnak elviselni.

– Mire akarsz kilyukadni?

– A feleségemmel nem beszéltél az imént, nem oktatott ki?

– Még csak nem is találkoztam vele.

Átmentek az előtéren.

– Bocsáss meg, Blèche... Neked mindent elmondhatok. Megpróbálok erősnek látszani, gondtalannak... De érzem, hogy nagyon súlyosan érintett ez az egész, sokkal súlyosabban, mint hinnék. Tudod, nagyon örülök, hogy eljöttél.

– Richard, öreg barátom!

Kezet fogtak. Hermantier hirtelen nagyon nyomorultul érezte magát. Képtelen volt elengedni a kezében szorongatott kezet.

– Viszontlátásra. És látogass meg újra.

Kilazította az ujjait, és megint egyedül volt az éjszakában.

– Christiane – szólította a feleségét. – Christiane!

Cipősarkak sietős kopogása hallatszott.

– Na végre elment. Hogy jut eszébe valakinek ilyenkor látogatóba menni! Marceline! Zárjon be mindent. Ne felejtse el a villanyórákat... Itt van, Richard, fogja ezt.

Hermantier megtapogatta a fadarabot, amelyet a kezébe nyomtak.

– Mi ez?

– Egy bot.

– Micsoda? Bot? Enélkül is tudok menni.

Azonban a járda közepén meg kellett állnia, fogalma sem volt róla, hol van. Christiane karon fogta, ő pedig engedelmesen hagyta, hogy vezessék. Az autó elindult. Hermantier behúzódott az egyik sarokba. Most aztán hosszú órákig gondolkozhat, hogy újra meg újra megrágja ugyanazokat a gondolatokat, és megpróbálja megérteni a

rejtélyt. „Mi bajom lehet a halott szemeimen kívül?” -
töprengett. „Mitől félnek?” Ezer részlet jutott az eszébe,
jelentéktelen apróságok, de kétségbevonhatatlanok. Nem
bírt megállni, és előre hajolt Clément-hoz.

– Menjen a Bichat utca felé – mondta. – És tegyen ki a
32-nél.

– De Richard – suttogta Christiane. Nincs időnk. Aztán
meg... mit keresnék én ott?

– Egyedül szállok ki. Ismerem a járást. Amikor
elvesztette a férjét, többször is eljöttem meglátogatni.

– De ma miért?

– El akarok búcsúzni tőle, mielőtt elmegyek. Én
szerettem a jó öreg Blanche-t.

Hangja önkéntelenül is remegett a dühtől. Christiane
nem válaszolt. Régebben biztos ingerülten visszavágott
volna. Újabb apróság. Az autó távolodott a
városközponttól. Már nem hallatszott a villamosok
csengetése, a forgalom is érezhetően csökkent. A Bichat
utca ott volt két lépésnyire, a maga biztróival, ahol a
teherpályaudvar alkalmazottai szokták meginni az
aperitifjüket, a gyerekeik meg ugróiskolát játszottak a
járdákon. Hermantier tisztán látta maga előtt az utcát, de
a kép mozdulatlan volt, mint valami postai levelezőlap. A
Buick finoman fékezett, majd megállt. Hermantier
kinyitotta az ajtót.

– Az úr éppen a folyosóval szemben áll – mondta
Clément.

– Nem maradok sokáig – közölte Hermantier.

A járda keskeny volt, csak néhány lépés. Mégis elfogta
valami szédülés; beleizzadt a homloka, és a folyosó
küszöbén elgyengült, minden ereje elhagyta. Ujjai alatt
érezte a köveket, és lassanként araszolt előre, faltól falig. A

rosszullét elmúlt. Végigtapogatta a levélszekrényeket, volt belőlük vagy egy tucat, és örömmel fedezte fel újra a falat. Lényeg, hogy neki tudjon támaszkodni valaminek, ne a semmiben kelljen keresgélnie. Lábával minden nehézség nélkül kitapogatta az első lépcsőfokot. Mi sem könnyebb, mint felmenni egy lépcsőn. Egyáltalán nincs olyan érzése az embernek, hogy csapda van előtte. Hermantier megállt a harmadikon. Az ajtó jobbra van. A kulcs benne volt a zárban, és Hermantier azonnal felismerte az idős asszony szapora lépteit. Benyitott az ajtón.

– Hermantier – suttogta. – Én vagyok az, kedves Blanche-om.

– Ó, Hermantier úr. Ha tudtam volna...

– Bemehetek egy pillanatra?

Mindketten izgatottak voltak, egyszerre beszéltek, és egymásba botlottak a szűk folyosón.

– Adja ide a kezét – mondta végül Blanche. Bevezette egy szobába, amelyben viasz- és nedvességszag terjengett, és odatolt neki egy kopott karfájú, nyikorgó karosszéket.

– Nyaralni megyek – magyarázta Hermantier.

– Már sokkal jobban vagyok. Túl vagyunk minden veszélyen.

– Nagyon örülök neki... Mondhatom, sokat emésztettem magam az úr miatt. Azt hitték ezek, hogy az úr odavan.

– Kik?

– De hát mindenki!... Az asszonyom, Hubert úr, Maxime úr... Állandóan ezt beszéltek titokban. Megpróbáltak bizakodónak látszani, de engem nem vertek át.

Hermantier észrevette, hogy az asszony elment mellőle, és hallotta, amint halkán becsukja az ablakot. Előhúzta a tárcáját, és számolatlanul előhúzott egy köteg bankjegyet.

– Kedves Blanche-om, nem akartam elmenni anélkül, hogy köszönetet mondjak magának... mindenért. Szóval boldoggá tenne, ha elfogadná ezt a kis ajándékot... Gyerünk, gyerünk, adja ide a kezét.

– Nem, uram... Nem, ez lehetetlen.

– Miért?

– Nem.

– Nem elég?

– Ó, dehogynem, uram. Nem erről van szó.

– Hát akkor?... Ugyan már, adja ide a kezét. Csak nem fél tőlem?

Hallotta, hogy az idős asszony szaporábban lélegzik, és hirtelen megint rátörtek a kétségei.

– Blanche, érzem, hogy valami van. Legyen őszinte. Miért utasítja vissza ezt a pénzt?

– Hát... azért, mert már nem állok az úr szolgálatában.

– És ha arra kérném, hogy jöjjön vissza?

– Nem, uram... Soha többé nem megyek vissza.

– Nem tudna már a közelemben élni?

– Nem, uram. Most már nem.

– Mert vak vagyok?

– Dehogynis, uram! Ez eszembe se jutott.

– Akkor nem értem.

– Majd ott lent kipiheni magát az úr. Azt mondják, hogy a vendée-i levegő jót tesz a lábadozóknak...

Hirtelen felgyorsult a beszéde, megváltozott a hangja, mintha valaki máshoz beszélne. És Hermantier hallotta, hogy a háta mögött halkán megreccsen a padló. Valaki

bejött a szobába, és hallgatta őket. Nyilván valamelyik szomszéd. Jó. Nem vesz tudomást róla. Felállt.

– Ha visszajöttem, eljövök és majd beszélgetünk. Vezessen ki, kedves Blanche-om.

Egyik kezét az asszony vállára tette, és a lépcsőfordulóig ment a nyomában.

– Legyen nagyon óvatos az úr – szólalt meg az asszony, amikor Hermantier megragadta a lépcsőkorlátot.

Blanche becsukta az ajtót, és Hermantier hallotta, hogy rátolja a reteszt. Ekkor előrehajolt. Valaki sietős léptekkel leszaladt a lépcsőn. Aztán a lépések hangja beleveszett az utcazajba, még mielőtt ő leért volna a kapuhoz.

– Nem tévedtem? – kérdezte, amikor beszállt az autóba.
– Volt valaki, aki előttem jött le?

– Egy férfi? – kérdezte Christiane.

– Nem tudom... Nem láttak senkit kijönni?

Csend támadt.

– Az úr valószínűleg tévedett – szólalt meg Clément. – Senki sem jött ki.

A Buick elindult.

... Odafönt a jó öreg Blanche visszaengedte a függönyt, és halkán azt mormogta:

– Szegény uram! Még szerencse, hogy nem tudja. Az túlságosan szörnyű lenne!

II

Meleg van, még melegebb, mint tavaly. Hermantier a kerti fasorban leveszi a szemüvegét, megnyomorított arcát kitárja a napnak. Vannak még örömök: érzi, amint a bőrén végigfut ez a méz- és rózsailatú száraz kis fuvallat. Rovarok zümmögnek körülötte, néha egy-egy darázs – kétségkívül darázs – köröz az arca mellett, leszállóhelyet keres. Hermantier nyugodtan végigsétál a fasoron, keze a zsebében, megpróbál természetes lenni, nem előregörnyedni, és a fejét sem fordítani hátra. A legnehezebb úgy járni, hogy az ember ne gondoljon a járásra, úgy menni előre, hogy ne képzelje folyton, mindjárt falba ütközik. Kezdetben állandóan ott kísértett benne a félelem a falaktól; állandó kényszert érzett, hogy előrenyújtsa a karját, és valami folyton összeszorította a mellét. Az egész teste úgy viselkedett, mint valami ijedős állaté. Hiába győzködte magát, hogy nincs ott akadály, a hasa, a térde nem engedelmeskedett többé: már óvatosan készülődtek az ütközés okozta fájdalomra. Az embernek állandóan az az érzése, hogy sűrűbb lett a levegő, mintha valami szirtfal szomszédságában volnának. Hermantier időnként kénytelen volt megállni, hogy mérleget készítsen. Húsz lépésnyire lehetek a terasztól, jó. Kint vagyok a szabadban. A kerítés még messze van. Lassacskán visszatért a magabiztossága. A fülére hagyatkozott. Ha a talpa alatt már nem csikorgott a kavics, az azt jelentette, hogy letért a füves részre. Képtelen volt tartani az egyenes

irányt. Állandóan letért balra, mint valami szédült vitorlás. Átmenni a kerten, ez kimerítő vállalkozás volt számára.

Most már azonban a lába kezdte megismerni a faszor kanyarulatait, feltéve persze, hogy mindig ugyanazt az útvonalat követte. Különös, ahogy az ember birtokba veszi a dolgokat, ha nem látja őket. Hermantier élénken tudatában volt annak, hogy gondosan megművelt kert veszi körül, hogy sugárzó fényű ég van fölötte, felhők, köztük azok is, amelyekből a friss fuvallat jön, és jólesően végigsimítja az ember homlokát és kézfejét. Talán ha jobban figyelne, hallaná, amint a gyökök függőlegesen leereszkednek a falon, egészen addig a sarokig, ahol nyilván már érik a paradicsom. Hermantier bármit megadott volna, ha elhagyhatja a birtokot, végigfuthat a dűnéken, le a tengerhez, és belegyalogolhat a hullámokba. De ezt is úgy kellett volna kérnie Christiane-tól, mint valami szívességet, és Hermantier semmit sem akart kérni. Elég az, hogy asztalnál úgy kell őt kiszolgálni, mint valami kis kölyköt. Meglesz a tenger nélkül is. Beéri azzal, hogy tudja, ott van a közelében, hatalmas zöld hullámaival, amelyek ugyanabban a pillanatban zúdulnak rá a hosszú partszakaszra. Ha a szél nyugatira fordul, majd hallja őket, de most a szárazföld felől fúj, és csak a kiszáradt rétek illatát görgeti magával. Nem, Hermantier nem unatkozik. Nincs rá ideje.

Annyira élni akar, hogy estére már hullafáradt, mint egy gyerek, aki túl sokat játszott napközben. Már három napja itt vannak! Három nap úgy telt el, mint egy óra. Hermantier először élvezte a nyaralást. Végre rájött, hogy van teste. Azelőtt csak a napi posta volt, a váratlan utazások, a megszállottság az üzleti ügyekben. És mindig sürgető szükségét érezte, hogy valamivel kitöltse az üres

pillanatokat: újrafesteni az ajtókat, megolajozni a zárakat, kitisztítani a tűzhelyet. Az örökös munkaláz. „Meghalna, ha már nem volna tennivalója”, mondta Christiane. Épp ellenkezőleg. Most kezdett el élni!

Időnként furcsa gondolata támadt, különös gondolat. „És ha tévedtem? És ha nem is a munka a lényeg?” Magában mosolygott, hiszen ostobaság ilyesmin gondolkozni. Több mint húsz éve küzd, a harc nélkülözhetetlenné vált számára. Szüksége van rá, hogy legyőzze a konkurensait, kikényszerítse az akaratát, hallja, amint mögötte összesúgnak: „Hermantier... tudja... a lámpagyáros...” És most mégis kénytelen beismerni, hogy kellemesen érinti ez a szünet. Már nem vágyik rá, hogy megölje magát, mint a klinikán, ahol erős kísértést érzett, amikor Lauthier azt mondta neki: „Szegény barátom, szüksége lesz minden bátorságára...” Akkor, ha a keze ügyében lett volna egy fegyver, akár csak egy bicska is...

Valahol itt balra szegfünek kell lennie. Hermantier lehajol, szaglászik, a kezét előrenyújtja. A virágok valóban ott vannak. Nem tévedett. Óvatosan leszakít egyet. Ha ebben a pillanatban egy járókelő véletlenül megállna a kerítésnél, és őt nézné, szemernyi kétsége sem lehetne, hogy ez a fehérbe öltözött férfi, akinek szemét napszemüveg takarja, vak. A feltételezés nevetséges, mert soha senki sem megy el a kerítés mellett, Hermantier ennek ellenére szívesen eljátszik a gondolattal. Szeretne fesztelennek látszani a valószínűtlen járókelő szemében. Fogai közé veszi a virág szárát, úgy tesz, mintha figyelmesen nézné lába alatt a rögöket. Megint egy különös érzés: ha az ember már nem lát, hirtelen azt hiszi, hogy folyton nézik, és ez elviselhetetlen. Hermantier-nek nyomban harapós kedve lett: arra gondolt, hogy nyilván

úgy néz ki, mint valami élheteretlen tökfej, egy szerencsétlen flótás. Ezért nem akart hallani sem a botról. „Akkor már tényleg csak koldulnom kéne. Az passzolna hozzám!” Mindenesetre a szegfűs dolgot tökéletesen csinálta. Egyáltalán nem volt elégedetlen. A kezével azonnal odatalált, habozás nélkül! Rágcsálja a keserű szarát. Mindent összevetve, ha az embernek kellően edzett memóriája lenne, könnyedén megvolna látás nélkül is. A baj az, hogy az emlékezet rosszul működik. Főként az övé. A feje örökké tervekkel, számokkal, grafikonokkal volt tele, sohasem figyelte meg a környezetét. Mindig csak saját hatalmának a jeleire volt figyelme. Például alkalmazottainak az arca... Rájött, hogy csak kinkeservesen tudja felidézni őket. Mi több! Christiane... Képtelen tisztán felidézni az arcát. Vagy maga előtt látja az arcát, de olyankor a teste mosódik el... Vagy fordítva: elképesztő pontossággal megjelenik előtte egy asszony, akinek az arca csak egy tojásdad alakú szürke folt...

Kiköpi a pépes darabokat, és elindul. Úgy emlékezett, hogy ezek a szegfűágyások messzebb vannak. Végül is teljesen mindegy!... Sétálgat, nem szenved már, melege van. Amott meg forognak a gépek, futószalagon készülnek az új égők. Milliókat hoznak majd. Igazán megengedheti magának ezt a néhány hetes pihenőt.

Itt vannak a puszpángbokrok. Újra kellett ültetni őket. Rájuk férne egy kis visszanyesés. De ki fogja megmetszeni őket? Christiane nem. Maxime sem. Hubert?... Valószínűleg sosem volt még a metszőolló a kezében. Clément meg... „Megpróbálom én”, gondolja Hermantier. Fémlemezre hulló vízsugár hangját hallja. Igen, a garázs nem lehet túl messze, és Clément mossa a Buickot. Aztán elzárja a vizet.

– Jó napot, uram. Kezd már megszokni, uram?... Vigyázzon, minden csupa víz.

Hermantier csak megy előre. A piszkos fehér cipő, a sárfoltos flannelnadrág Marceline dolga. Az Hubert-nek való, megnézni, hova lép. Hermantier gyöngéden megérinti a motorháztetőt. Keze végigsimítja a felületet, és szinte érzi a csillogását. Aztán nekiütközik a széles kilincsnek. Kinyitja az ajtót, beül a volán mögé. A bőrülés megnyikordul. Hermantier beszívja a fém és a luxusholmik illatát. Nem vezethet többé. Ez az egyetlen dolog, ami igazán hiányozni fog.

– Clément... Amikor ide utaztunk a minap... Nem volt valami kisebb hiba? Félig aludtam ugyan, de rémlik, hogy rövid időre megálltunk.

– Valóban. De nyugodjon meg, uram, csak egy kis semmiség volt. Egy gyertyát kellett kicserélni.

Hermantier elfordítja a slusszkulcsot, és hallgatja a motor selymes hangját.

– Clément, szeretném, ha a kocsival kapcsolatban mindenről tájékoztatna.

– De hát csak egy gyertya volt... úgy gondoltam...

– Ne gondolja úgy. Tegye, amit mondtam.

Hermantier leállítja a motort. Még megtapogatja a kormányt – ahogy hozzáér az ember, érzi, milyen szép az anyaga, mint az achát –, aztán kiszáll. Nem érdemes tiltott gondolatokon kérődzni. Cigarettaival kínálja a sofőrt.

– Azt is szeretném – folytatja –, ha a szervizszámlák nem lennének olyan borsosak. Tizenhatezer frank, csak júniusban, holott alig használtuk az autót... Ez egy kicsit sok.

– De hát... megbocsásson, uram...

Clément csak hebeg. Nyilván eltűnt az arcáról a szokásos érzelgős önteltség is.

– Biztos, hogy nem volt annyi... – teszi hozzá.

– Hogyhogy? Én írtam alá a csekket... Nem, Clément, értsen meg jól. Nincs jelentősége a dolognak. Csak szeretném jelezni magának, hogy az élet ugyanúgy megy, mint azelőtt... éppúgy, mint azelőtt!

– Értem, uram.

– Ezért, ha az asszonyával beszél, próbáljon meg... na szóval, nagyon jól tudja, mit akarok mondani.

Clément közben dühödött vízsugarakkal újra sikálni kezdte az autót. Könnyen megsértődött, és egy pillanat alatt elzöldült a méregtől. Ilyenkor az egyik szeme mindig összeszűkül. Hermantier már nem emlékezett, melyik. Vízcseppek fröcsköltek az arcába. Ha Clément nem fogná vissza magát, képes lenne őt tetőtől talpig lelocsolni.

– Az úr azt képzelem, hogy én egy tolvaj vagyok... De talán egyeseket előbb kellene vádolnia, mint engem...

Hermantier-nek nincs kedve vitatkozni. Otthagyja a sofőrt.

– Ne arra – kiáltja Clément. – Ott a garázs fala van.

A nyugalma azonnal eltűnt. Hermantier nem érzi többé a napfényt, nem hallja a darazsakat. Visszafordul, nyugtalanul, dühösen, megalázottan. Igen, ez jól állhat neki, amikor megjegyzéseket tesz, hogy aztán, mint valami részeg, összetörje a képét az első láthatatlan akadályon... Egy olyan akadályon, amely talán nem is létezik... Amely talán soha nem is létezett.

Megáll. Nem, ennyire talán nem... Clément ezt nem merészné. Hermantier jól ismeri a sofőrt, már mióta... Clément heves ember, nem szokta véka alá rejteni az aggályait. De hogy megtréfáljon egy... egy rokkantat,

mondjuk csak ki nyíltan! Hermantier képtelen megmozdulni. Rázuhant a szorongás, a faltól való szorongás... Ó, micsoda ostobaság. Fél, minden izmával fél, miközben semmi sem állja az útját; a ház ott van, alig harminc méternyire tőle. Clément talán figyeli, a fasor kanyarulatában. „Ne arra! Ott a garázs fala van...” Hermantier ezentúl soha többé nem utasíthatja semmire. Sarlósfecskék hangja szökik fel a kerten túlról, torkuk szakadtából csivitelnek, és valahol messze, nagyon messze, felbóg egy sziréna. A nyár hirtelen nagyon szomorú lett. Ha odavan az ember szeme, odavan a tekintélye. A parancsoláshoz nézni kell. Úgy nézni, ahogyan ő tudott. Mindenki azonnal engedett neki.

Lélekben mindenki meghátrált előtte. Clément elsőként, minden piperkőcségével együtt is nyomban meghúzta magát.

Hermantier tesz egy lépést, aztán még egyet. Nehéz megmozdítani ezt a nagy testet. Ezt a védtelen nagy testet. Amikor végigmegy majd a gyáron, kire bízta magát? Szüksége lesz egy vezetőre. Őszintén, ha ő, Hermantier egy munkás volna, tisztelne-e egy vak főnököt? De honnan jön ez a rengeteg keserű gondolat? Miért nem fogta fel, hogy már régóta itt vannak, és csak az alkalomra vártak! És hogy egy napon szükségképpen szembesülnie kell majd velük. Végül, ahogyan mondani szokták.

Hermantier sietve elindul a ház felé. Nem olyan gyorsan, persze. Csak úgy érzi, hogy siet, és önkéntelenül is előrenyújtja a kezét. Kissé megmozgatja az ujjait, mintha egyenként akarná szétszakítani a fasort eltorlaszoló ezer meg ezer vékony fonalat. A házban nagyobb biztonságban érzi magát, mert ott a sok tárgy nem megannyi rejtély, inkább jelzőkaró. A falak, a valódi

falak őt védik. Ha nem kell keresgélennie az utat, megint ő az úr.

Lába elbizonytalanodik a veranda ajtajában, úgy próbálgatja a küszöböt, mintha jég borítaná.

– Nem volt sokáig odakint – mondja Christiane.

– Á, maga itt van!

Ezek a váratlanul felbukkanó hangok, amelyek azonnal megakasztják az embert végeérhetetlen monologizálásában! Hermantier mindenesetre egy határozott lépéssel nyomban leküzdi a küszöböt. A nyugága ott van, az ajtótól jobbra. Rögtön megtalálja, elhelyezkedik benne, fejét hátrahajtja. Csak ki kell nyújtania a kezét, hogy érezze a fűzfavessző érdes felületét, és rögtön mellette, az asztalon a poharat meg a vizeskancsót. Nem kell tartania semmiféle meglepetéstől. Hűvös van, Hermantier megnyugszik.

– Gondolom – suttogja –, hogy nem miattam maradt itt.

Christiane köt. Hermantier hallja a kötötűk bonyolult csattogását. Nyilván a szemeket számolja, mert nem felel.

– Ne érezze úgy, hogy remeteéletet kell élnie – folytatja.

– Magát nem kötelezi semmire, hogy én senkivel sem akarok találkozni...

– Épp most jöttünk meg – mondja Christiane. Hermantier elhallgat. Szereti a kötötűk fürge mozgását, amely alig zavarja meg a csöndet. Christiane fotelje időről időre megreccsen, amikor keresztbe rakja a lábát. Ott vannak, ők ketten, egymás mellett; beszélgethetnének is, ha lenne mit mondaniuk egymásnak. És pusztán attól, hogy rájuk telepszik a csend, olyan, mintha ellenségek lennének.

– Vigye el az autót, sétáljon egyet Sables-ban - javasolja Hermantier. – Maga szeret gyalogolni... Nem szeretném tönkretenni a nyaralását.

– Maxime egy óra múlva jön.

Tényleg! És Clément kimegy elé La Rochelle-be. Hermantier megfélekedett a fivérééről.

– Csak tudnám, idén miért ragaszkodik annyira hozzá, hogy velünk töltsse az egész júliust – mondja.

– Hogy szórakoztassa magát. Nem túl kedves vele, Richard. Ez a fiú visszautasított egy kéthónapos szerződést La Baule-ban, maga meg...

– Kéthónapos? Miért kéthónapos?

A fotel megreccsen, és ott érzi a karján Christiane kezét.

– Ugyan már! Gondolkozzon! Biztos benne, hogy augusztusban visszatérhet Lyonba?

– Persze hogy biztos vagyok benne. Most azonnal is visszamehetnék. Végül is nem vagyok beteg.

– Nem, tudom. Legalábbis látszólag nem.

– Hogyhogy? Mi ez a gyanúsítgatás már megint?

– Ide hallgasson, Richard, ne ragadtassa el magát... Meggyógyult, ez igaz. De súlyos idegi megrázkódtatáson esett át... szörnyű megrázkódtatáson... És Lauthier professzor többször is a lelkünkre kötötte... „Minden fáradtságtól meg kell kímélni... Ha a legkisebb levertség mutatkozik rajta, azonnal teljes pihenés!”

– Nekem erről semmit sem mondott.

– Kétségkívül. Nem akarta megijeszteni... szóval nem akarta felizgatni magát, nem akarta, hogy fölöslegesen aggódjon. De...

– Tulajdonképpen mitől tart?

– Semmitől... semmi konkrétól. Ő csak azt mondja, hogy minden heves megrázkódtatás esetén rendkívüli óvintézkedésekre van szükség. Megfigyelés alá akarta helyezni magát, igen... Hubert viszont ellenezte a dolgot.

– Hát persze! Hubert pontosan tudja, hogy egyedül nem megy semmire.

– Hogy maga milyen igazságtalan, Richard! Hubert szó szerint ezt mondta: „Én ismerem Hermantier tartalékait. Két vagy három hónap a tengerparton, családi körben, és szívrohamot kap.”

– Írni fogok ennek a Lauthier-nek.

Hermantier elhallgat. Írni! Csak ül a nyugágyban, öklével támasztja az állát.

– Egy hónap múlva visszamegyek! Egy hónap múlva! – ismételteti, de egy hang fülébe súgja az abszurd kérdést: „Ha munkás lennék, tisztelnék-e egy vak főnököt?”

Nem bírja tovább. Feláll.

– Maga ezt nem érti – mondja. – Világos, hogy nem érti. Senki sem akarja megérteni.

– A kartell fenyegetőzésétől fél?

– A kartell?... A kartell nem létezik. Én az égőre gondolok. Milliók és milliók vannak benne... Feltéve, ha tudjuk, hogyan dobjuk piacra, elsősorban külföldön. Ha új berendezéseket vásárolunk hozzá. Ha én is ott vagyok! Én!

– Új berendezéseket?

– Hát persze!

Most mit erősködik itt, mit magyaráz neki! Csak a régi vita kezdődik előlről. Christiane a szemére fogja háyni, hogy túl sokat kockáztat, túl ambiciózusak a számításai. Egyszer már majdnem elrontott mindent. Ha Hubert nem lett volna ott, ha nem hozza be a tőkéjét... Igen, igen, az isten szerelmére, ő mindezt pontosan tudja! Tudja, hogy a

céget Hubert mentette meg. Tudja, mégis azt fogja mondani, hogy Hubert semmit sem mentett meg, hogy ő csak egy holt súly, egy mindenre alkalmatlan pöffeszkedő. Azt mondják majd, persze, hogy gögös, hatalmaskodó, hogy mohóságában bárkit feláldoz. Kész szerencse, ha Christiane nem emlékezteti majd a szeretőire, mintha egy hozzá hasonló férfi beérhetné egyetlen asszonnyal, egy megereszkedett testű asszonnyal, aki értelmiséginek szeretne látszani! Ezt sose mulasztaná el. Ahányszor pénzről beszélnek, valami rossz beidegződés folytán mindig az a vége, hogy jól kipakolnak egymásnak. A régi neheztelések; eddig még semmilyen módon nem sikerült túlkerülniük rajtuk, sőt, minduntalan előbukkannak, elevenebben, mint valaha. Csak éppen ezentúl sohasem lesz az övé az utolsó szó. És ha el akarja hagyni a terepet, egy hang majd mindig utána kiált: „Ne arra! Ott fal van!”

– Á, semmi értelme. Már látom, hogy az egész örület újramezkezdődik!...

Hogy lehet valakinek ennyi hajthatatlanság, ennyi csípősség a hangjában? Az asszony neheztel rá, mert az lett belőle, ami: egy ember, akit kézen fogva kell vezetni, etetni kell, vigyázni rá, mint egy kis kölyökre. Christiane gyűlöli a gyerekeket, kétségkívül Gilberte-et is csak merő véletlenségből szülte meg. De már előtte is haragudott rá. Ezernyi tisztázatlan okból: mert csak ipari főiskolát végzett, nem egyetemet, mint az első férje, mert az apja kovácmester volt, az anyja meg napszámos. Lényegében, mert ő egy másik emberfajta. Gyakran fejezi ki ezt is, meg mást is, egy furcsa szóval. Autodidaktának nevezi. Szegény Christiane! Ő viszont némi megvetéssel kezeli az asszonyt. Jó, nyers vele. Talán még goromba is. Csakhogy mögötte ott van egy tucatnyi szabadalom. Műveletlen,

rendben van. De teremtett dolgokat. Úgyhogy hagyják őt békén az ostoba zaklatásaikkal.

– Eszméletlen pénzt hoz majd – mondta némi hallgatás után. – Láttá az égőmet?

– Igen.

– És? Nem tetszik?

– Nem értek hozzá. Különben sem ez a kérdés. Gondolja, hogy ez az a pillanat, amikor kockáztatni kell?

– Maga komolyan úgy gondolja, hogy én már ki vagyok ütve?

– Nem. De pillanatnyilag nincs abban az állapotban, hogy képes legyen nagy erőfeszítésekre. Én nem vagyok mérnök, de azt meg tudom ítélni, hogy egy olyan ügyet, mint amilyenbe most maga akar belevágni, egy olyan ügyet, amely annyi érdeket érint, nem hebehurgya módon intéz az ember. Utazgatni kell, rengeteg emberrel beszélni, vitatkozni, figyelni. Ezt nem fogja bírni. Ne makacskodjon, Richard. Ha látná magát...

– Hagyja, jól vagyok.

– Lefogyott... Meg kell tudnia az igazat. A saját érdekében.

– Ó, a saját érdekemben... Bizonyára a saját érdekemben akarja minden áron bebizonyítani nekem, hogy végem van...

– Szegény barátom, úgy viselkedik, mintha szándékosan gyötörni akarná magát. Sok olyan embert ismer, aki öt hónappal egy olyan baleset után, mint a magáé volt, képes lenne újra munkába állni? Ugyan már! Egyetlenegyét sem. Él, és ez nem kevés.

Hermantier megkerülte az asztalt, a hall ajtaját kereste.

– Hova megy? – nyugtalankodott Christiane.

– A szobámba. Ne zavartassa magát. Ismerem az utat.

Hermantier nem volt dühös. Csak eldöntötte, hogy ír Lauthier-nak. Követeli, hogy mondja meg neki az igazat, mint férfi a férfinak. Lauthier tévedhet. Sőt, bizonyára téved is. Az ember attól még nem készül ki végleg, hogy egy gránát kitepte a szemét. És ha Lauthier-nak valami bizalmas mondandója van, azt ne Christiane-nak és ne Hubert-nek mondja.

Hermantier felmegy a fényesre suvickolt tölgyfalépcsőn. Ott van a szobája, balra az első. A baleset óta külön szobában alszanak. Bezárkózik, rágyújt, leveszi a zakóját, a nyakkendőjét. Bizonytalankodás nélkül odamegy a nyitott ablak előtt álló íróasztalhoz. A tenger ott van lent, a bozóttal borított dűne mögött. Christiane-nak, aki annyira törődik az ő egészségével, még nem jutott eszébe, hogy levigye a partra. Az igaz, hogy ha felajánlaná neki, visszautasítaná. De nem lenne olyan komor, olyan nyomott. Leül, elővesz egy papírlapot, felméri a feladat nehézségét. Van-e egyáltalán a tollában tinta? Kipróbálja a kézfejen, aztán megnyalja a bőrét. Érzi a tinta kissé keserű ízét.

Kedves Lauthier...

Nem tudhatja, hogy a betűket nem írja-e egymásra, sem azt, hogy egy vonalban vannak-e. Fog egy vonalzót, és keresztbe fekteti a papíron, hogy legyen valami támpontja.

La Bourrine-ból írok önnek...

Összezavarodott. Észreveszi, hogy a tolla már a papír jobbszélén jár. A jelek, amelyeket oly nagy erőfeszítéssel vés rá a papírra, valószínűleg olvashatatlanok. Egy örült kézírása. Lauthier nyilván elborzad majd, ha meglátja. Mégsem adja fel, a vonalzót kissé lejjebb engedi a papíron, de előbb felemeli, nehogy elmaszatoľja a tintát. Folytatja:

Úgy érzem, teljesen egészséges vagyok...

Balszerencsájére felemelte a kezét, miközben a mondat folytatásán gondolkozott, és most nem tudja, hol van az a sor, amelyet az imént leírt. Hol folytassa? Talán az lesz a legjobb, ha valamivel lejjebb kezdi. Homlokán izzadságcseppek gyöngyöznek. Tenyere is nedves, de ha megtörölné, megint nem ismerné ki magát a papíron, és kezdhetné előlről az egészet.

A feleségem mégis azt állítja...

Az az érzése, a toll irányítja a kezét, oda megy, ahova akar. Hermantier-nak szinte már az orra is érinti a papírt, mintha rövidlátó volna. Hangosan kifűjtat minden harmadik-negyedik szó után.

...hogya még mindig a legnagyobb elővigyázatosságra van szükség.

Újra kéne olvasni az egészet. A gondolatai mintha elszöknének. Már elfelejtette a levél elejét. És a boríték! A borítékra nem gondolt. Maga elé képzeľi a szörnyű írást, a borzalmas, eszelős, pacafoltos aláírást. Ki fog feladni egy

ilyen levelet? Clément? Marceline? Csak gúnyolódnának rajta. Christiane?

Nem, elege van a jelenetekből. Egyébként is, Lauthier már nincs Lyonban. Hiszen a júliust Svájcban szokta tölteni.

Hermantier összegyűri a papírt, széttépi. Tehát várni kell! Leveszi a szemüvegét, zsebkendőjével megtörli az izzadságmarta üres szemüveget. A homlokáról és a halántékáról is felitatja az izzadságot. Vége. Már nem szenved. Úgy érzi magát, mint azelőtt, az agya tiszta, a lendülete visszatért. Ugyan mitől tart Lauthier? Rettenetes volt a sokk, ez vitathatatlan. Úgy érezte, szétrobbant a feje, szikrákra hullott, szétmállott egy villámfénytől. Több napig volt kába, semmire sem emlékezett, mint valami nagy lélektelen hústömeg. Aztán meg darabonként kellett összeraknia a múltját. A memóriája olyan volt, mint egy fotóalbum, amelyben összekeverték a képeket. De morvani koponyája állta a sarat! A Hermantier-knál nem volt szokás ügyet csinálni egy pofonból. A baleset, persze, rossz pillanatban jött, épp egy megfeszített munkával töltött tél után, amely az égő kidolgozásával telt. És persze minden nap jókedvűnek lenni sem könnyű, főként ha az ember különben is gyanakvó alkat, hajlamos a sötét gondolatokra. Akkor sem szokás kiszuperálni, az ócskavastelepre dobni egy negyvenhat éves embert, azzal az ürüggyel, hogy megvakult!

Hermantier arrébb tolja az asztalt. Nem jó, hogy folyton ugyanazokkal a dolgokkal gyötri magát. Ez volna az idegbaj, a *depresszió*, ahogy Christiane mondja? Eltapogatózik az ágyáig, lustán végighever rajta. Pihenésből és kószálásból álló élet – nem, nem ismeri el, hogy ilyen siralmas sors várna rá. Bekapcsolja az új

rádiót, egy hatalmas Philipset raktak be a szobájába, és ásítozva keresgéli az állomásokat. Mindenütt csak zene! Semmit sem ért a zenéből! Megint ásít. Azért kicsit fáradt. Clément mondott valami különös dolgot: „De talán egyeseket előbb kellene vádolnia, mint engem.” Ezt mondta volna? Az énekesnő után egy dzsesszzenekar. Hermantier elbóbiskol. Hallja, amint valahol a távolban egy hang az időjárásjelentést olvassa fel... „Nyugatról erős légköri áramlatok érkeznek... Bretagne- ban és Vendée- ban szórványos eső lehetséges...” Még eszébe jut, hogy az időjárásjelentés is menjen a fenébe. Aztán már csak sodródik... és hirtelen kinyílik a szeme. Utcákat, kerteket, színeket lát.

Álmodik.

III

Minden másnap kezdődött. Vagy talán harmadnap. De nem, hiszen Maxime az előző nap érkezett. És ez tökéletesen biztos kiindulási pont. Az egyetlen, hiszen a napok annyira, de annyira egyformán telnek, hogy nem lehet eligazodni köztük. Egyébként is, mire volna jó neki a naptár? Hermantier egy végeérhetetlen és búskomor vasárnapban élt. Mindenesetre Maxime előző nap érkezett, és már az első szavai akaratlanul is kegyetlenek voltak.

– Nem vagy valami jó színben, öregem!

Az „öregem” megütötte Hermantier-t. Maxime csak négy évvel volt fiatalabb nála. De Hermantier mindig kölyökként kezelte őt. A keresztapja volt. És tessék, Maxime az első adandó alkalommal visszaszerezte a függetlenségét, sőt, egyfajta gyámkodó hangot ütött meg. Hermantier-nak reagálnia kellett volna. Nem tette, korán visszavonult a szobájába, elégedetlenül, idegesen, kissé nyugtalanul. Hosszan állt az ablak előtt, hallgatta az első tücsköket. Christiane és Maxime odalent fecsegték, halkán, hogy ne zavarják őt. Aztán ők is lefeküdtek. Később valaki járkált a kertben, és Clément boldogan suttozta:

– Micsoda gyönyörű holdfény!

Hogy lehet az, hogy szavak, egyszerű, hétköznapi szavak ilyen fájdalmat okozhatnak? Hermantier levetkőzött, és az ágyra vetette magát, arccal a falnak, hogy ne gondoljon többé a holdfényre, amely bizonyára

hosszú kék csíkot vet a szobája falára. Aludt is egy kicsit, de minden zajra felriadt, figyelte, ahogy a kisváros harangja egymás után üti el az órákat. Az óraütések valahol a messzeségben hullottak alá, és a levegő olyan száraz volt, hogy a rezgések hosszan ott lebegtek még, igen hosszan, mielőtt végképp elhaltak volna. Azelőtt sohasem vette észre, hogy a harangszóban mennyi zene van. A tücskök is, mintha többen lennének. Az éjszaka megtelt szünet nélkül ismétlődő, apró, remegő kiáltásaikkal. Hermantier megfordult. Melege volt. Sajnálta Lyont. Egyébként még mindig nem értette, miért volna itt jobb helye. De tény, hogy túlságosan is jó itt. Vagy inkább az évszak túl szép. Végeredményben azért vette meg ezt a vendée-i házat, hogy újra fellelje Lyon éghajlatát, a hajnali szitáló esőt, a ködös estéket, a felhőket dédelgető nedves szelet. A nap viszont zavarta, fárasztotta. Pedig ott volt, kora reggeltől, a bogarak zúgásában. Be kellett csuknia a zsalugátereket, de még így is ott érződött a falakon; a parketta nyikorgott; a ruha az ember bőrére tapadt, és a víznek pocsolyaíze volt. Hermantier komolyan gondolkozott rajta, hogy visszamegy Lyonba. Nyilván ott is ugyanilyen meleg van, de a gyára közelsége talán feledteti vele a fény állandó ünnepét, amelytől összeszorul a szíve.

Elaludt.

Másnap hirtelen úgy érezte, elege van a flanelöltönyéből. Túlságosan is elegáns öltöny, és a nadrág gondosan vasalt hajtása is idegesíteni kezdte. Ahogy ő nevezte, emigráns öltönyét kereste a ruhásszekrényben: egy régi kopott nadrág és egy elformátlanodott zakó. Ebben az ócskaságban kényelmesen érezte magát, és csak nevetett, amikor

Christiane azt mondta: „Ha áruhában akarsz járni, a hátsó ajtón közlekedj.”

Először azt hitte, téved: a nadrág lecsúszott a derekáról, a zakó meg libegett a felsőtestén. Beletúrt a zsebébe, és rögtön megtalálta régi halászkését, a zsinegdarabokat, azt a sok kacatot, amellyel nyaraláskor mindig teletömte a zsebeit. Tehát ennyire lefogyott! Hány kilót vesztett? Az ökle csaknem befért a nadrág korca meg a dereka közé. „Ez lehetetlen! – gondolta. – Ez valami rémálom!”

Gépiesen megtapogatta az oldalát, a csípőjét, kereste a kiugró csontokat. Ha ennyire lefogyott, már Lyonban, akkor nyilván... De a két szürke öltöny júniusban készült, méretre, még akkor, amikor a klinikán feküdt. Most már emlékezett Christiane és Hubert sutyorgásaira, Blèche zárkózottságára, amikor azon a reggelen megpróbálta faggatni, Maxime erőltetett hangjára, amint felkiált:

– Ahhoz képest, hogy súlyosan megsebesültél, elég jól bírod magad!

Hát persze, Lauthier is parancsba adta neki:

– Aztán csak bizakodóan! És főként semmi rágódás!

Így hát a dolog súlyos volt? Pedig az étvágya nem hagyta el. Sohasem szédült, sohasem érezte gyengének magát. Talán csak olyankor, amikor úgy érezte, valami mindjárt történik, valami mindjárt rátör. Ez azonban a sérülés normális következménye volt, nem?

– Maxime!

Önkéntelenül is hangosan kiáltotta a nevet, és hangjába némi aggodalom vegyült.

– Maxime, hallasz?

A folyosón csoszogás hallatszott, majd Maxime benyitott.

– Nos, öregem, mi a baj?

– Maxime, most azonnal megmondod nekem az igazat! Végem van? Igen vagy nem? Ne habozz! Ne gondolkozz! Gyerünk, beszélj!

Maxime hangosan felnevetett, és Hermantier előrehajolva, egyik kezével libegő kopott zakójába kapaszkodva faggatta ezt a nevetést, megpróbálta kihámozni, vajon őszinte-e, felmérni a természetes hangsúlyait. Maxime azért nevet, hogy időt nyerjen. Megint hazudni fog, kegyeletből.

– Hogy véged van-e? – mondta Maxime. – Micsoda ötlet!

– És ez? – kiáltott fel Hermantier – Ez? Megrángatta a zakóját, majd maga köré tekerte, mint valami köpenyt, és érezte, hogy ajka remeg a dűhtől, a szégyentől és a tehetetlenségtől.

– Ugyan már – mondta Maxime. – Egy kicsit lefogytál.

– Egy kicsit.

– Ugyan, ne csináld a drámát. Visszahízod. Hemantier előrenyújtotta a kezét; azt hitte, eléri az öccsét, de csak a semmit tapogatta. Ökölbe szorult a keze.

– Maxime... Légy őszinte! Azt hiszed, nem hallom, hogy sugdolóztok... hogy nem értem a csendjeiteket? Valaminek lennie kell. Valamit titkolnak előttem... valamit, amit senkinek sincs mersze bevallani. Vagyis annyira iszonyatos!... Jogom van tudni, végül is!

– De hát mondom, hogy semmi bajod, az istenfáját! Ha kevésbé tennéd tönkre az egészségedet a gyáraiddal, a lámpáiddal meg az egész hóbelebancsal, már rendbe jöttél volna. Csak hát te nem olyan vagy, mint bárki más. Ha te volnál a Jóisten, biztos hogy kitalálnál valami különmunkát vasárnapra is. Mi ez már megint, amit

Christiane mesélt? Vissza akarsz menni a hónap végén?
Képtelen vagy nyugton maradni?

Hermantier valamivel magabiztosabban ült le az ágyra. Nem, Maxime nem hazudik. Ugyanaz az ismerős, csúfondáros hang, ugyanaz a magabiztosság, mint mindig. Hermantier-nek ezen a reggelen azonban szüksége volt rá, hogy egy kicsit keménykedjen.

– Kénytelen vagyok dolgozni – morogta. – Talán azt hiszed, nem tudom, miért akarod itt tölteni a nyarat? Már megint kiforgattak mindenedből... Na, gyújts rá. A cigaretta ott van valahol az éjjeliszekrényen... És legalább megérte?

Maxime őszintén felnevetett. Nem ez volt az első vallomása, és Hermantier, minden szigorúsága ellenére, titokban a cinkosa volt.

– Nem volt éppen rossz – vallotta be Maxime.

– Mesélj el mindent. Már megint valami kocsmai leányzó? Szép kis história!

– Bocsánat, bocsánat! A hölgy művész... A Mallard-csoport tagja, úgyhogy láthatod...

– Beugró.

– Ó? Soha! Klasszikusokat játszik, öregem.

– Nono, Maxime, némi tiszteletet, ha kérhetném. Nem vagyok az öreged... és nem is értem, miért hallgatom ezt az egész ostobaságot.

– Te kérdezted.

– Lehet. És sokba került?

– Eléggé.

– Hát persze! Egy művész megkéri a pénzét.

– Mintha bizony volna fogalmad ezekről a dolgokról.

Hermantier elmosolyodott.

– Gazember! – morogta. – És még ide jön kipihenni magát! Ez a La Baule-i szerződés persze csak vicc.

– Nem, nem egészen. Ha akartam volna... De amióta lelépett, elhagyott a bátorságom.

– És jobban viseled a bánatodat, ha nem vagy annyira csóró.

– Igen, sokkal jobban.

– Harmincezer elég lesz?

– Arra igen, hogy várjak... és közben állandóan számolgassak. A számolás nem az erősségem.

– Harmincötezer. Egy fillérrel se több. Add ide a csekkfüzetemet... a szürke nadrágomban... Tényleg azt hiszed, hogy ha pihenek, ha vigyázok magamra...

– Igen, és főként ha nem ugyanazon rágódsz állandóan... ha békén hagyod az agyadat. Nyilván már úgy kiszikkadt, mint valami dió, kiszívod belőle a nedveket... Mondd, ha egy kicsit megint elkezdenék szaxizni, nem borítana ki?

Hermantier megvonta a vállát.

– Úgyis azt csinálsz, amit akarsz! De biztos jót tesznek neked az a szaxofon. Azt hiszed, nem hallom, hogy köhögysz? Na add ide azt a csekket, hadd írjam alá.. És most kifelé. Hagyj végre felöltözni.

– Köszönöm – mondta Maxime. – Tudod, Richard, az emberevő állkapcsaid ellenére a lelked mélyén azért jó vagy.

– A ménkű csapjon beléd! Tűnj innen a francba!

Hermantier felállt, levette magáról az ócska ruhákat, és bedobta a szekrénybe, a többi tetejére. Most jobban érezte magát. Maxime-nak igaza van: semmi túlterhelés, semmi értelmetlen erőfeszítés. És főként semmi idegeskedés. Átment a fürdőszobába, hogy megborotválkozzon. Még egy

dolog, ami állandóan kihozza a sodrából. Miért ragaszkodik ilyen makacsul a régi borotvájához? Miért ez a csakazértis? Hogy ne kelljen változtatnia a szokásain. És minden reggel újakezdődik az ádáz harc. A pamacs beleesik a melegvízbe. A szappan végigcsúszik az üvegasztalkán. Ez a nevetséges küzdelem minden pillanatban el fogja pusztítani. És mégis, megint megborotválkozott, tapogatózva, morogva, mint egy sebesült vadállat. Amikor lement, majd szétrobbant a dühtől.

– A reggeli tálalva van, uram – mondta Marceline.

Tényleg nincs olyan órája a napnak, ami valami miatt ne ment volna tönkre! Régen a reggeli egyfajta szertartás volt: mindig nagyon szerette bensőséges báját. Micsoda öröm volt, belélegezni a friss kávé illatát. Micsoda öröm a megvajazott pirítós! Micsoda öröm, kinyitni a reggeli újságot! Egy pillantás a főcímekre, egy pillantás a tőzsde híreire, és még egy a színes hírekre. A pirítós ropogott a foga alatt; a kávé erős volt, kicsit zsíros a sok tejszíntől. Aztán a cigaretta, miközben az öreg Blanche hozza a felöltőt, a kalapot, a kesztyűt... Hogy az a... Az volt az igazi élet. Most már...

– Ha az úr le akar ülni...

– Hagyja! Azért leülni még egyedül is tudok!

Hermantier ott találta a balján a kenyeret, jobbján a cukortartót; még jó hogy a szalvétát nem kötik a nyakába. Orrát a csészébe dugta, gyorsan evett, mint valami büntudatos gyerek, és csak egyetlen gondolat járt a fejében: ki innen, elbújni a verandán. Legalább olyankor kifogástalannak látszik, amikor végighever a nyugágján.

A napnak már nagy ereje volt. A sétány oldalán elhelyezett locsolófejből időről időre halk neszezéssel

csapódtak a vízcseppek a betonra. Clément a ház mögött, a cselédszoba lépcsőjén álldogált mozdulatlanul. Jól kéne lennem”, gondolta Hermantier. Megtapogatta az arcát, a nyakát. Bárcsak megnézhetné magát a tükörben, ha csak egy percre is! Még a legérzékenyebb ujjak sem tudják megállapítani a hús megereszkedését a száj körül, még kevésbé a bőr beteges színváltozását az orr tövében vagy a pofacsontokon. Hermantier felsóhajtott, csüggedten leeresztette a karját, majd hirtelen mozdulattal megtapogatta a jegygyűrűjét. Nem lötyögött az ujján. Sőt, ugyanúgy mélyen bevágódott vaskos és szőrös gyűrűsujja tövébe. Pedig először általában a kéz soványodik le. Általában igen. A mások keze, igen. De az övé? Vajon ő olyan-e, mint mások? „Messziről tért vissza”, mondta neki Lauthier. A pokolba Lauthier-val!

A tőle telhető legkényelmesebben elhelyezkedett. És ekkor a veranda kőlapjai felől alig észrevehető kaparászást hallott. Távolabbról, majd ismét közelebbről, aztán a kaparászás abbamaradt. Istenem, micsoda kellemes meglepetés! Hermantier felkönyökölt, és odakiáltott:

– Rita! Te vagy az, Rita... Gyere ide, szépségem!

Éles nyávogás volt a válasz.

– Na gyere már! A szemüvegemtől ijedtél meg?

Levette a szemüvegét. A macskának nem félt megmutatni magát. Az egy ugrással az ölében termett, hátát felpúpozva élvezte a simogatást, lassan, kéjesen toporgott Hermantier hasán, halkán dorombolt.

– Te is lesoványodtál, szegény nyuszikám. Szegény kis nyomorult állat!

Hermantier ideges ujjakkal simogatta a macskát, megvakarta a nyakát, megcirógatta a fülét. A macska az oldalára heveredett, és felemelte a hátsó lábát, hogy az

ideges ujjak elérjék a mellbimbóit, azt a részt, ahol a szőr finom pihévé ritkul, amely alig rejti el a nyirkos bőrt.

– Az én jó öreg Ritám! Megérezted, hogy itt vagyok, mi? Igen, gyönyörű vagyok. Úgy nézhetek ki, mint egy bagoly, nem gondolod?

Nem volt szüksége a szemére, hogy lássa Ritát. Tudta, hogy fehér a szőre, szörnyű, sárgás foltokkal tarkítva. Christiane Vöröskének hívta. Nyáron otthagyta a városi házat, amelyben élt, valami fűszer-, ital és dohányboltot alig egy kilométerre tőlük, és beköltözött a birtokra. Alázatosan, makacsul, éhesen vágyott a simogatásra. Mindenhová követte Hermantier-t, egészen le a fővényes partig. Hermantier elvitte volna magával Lyonba, ha Christiane nem utálja az állatokat.

– Az én jó Ritám! Hiszen te csupa csont és bőr vagy!

Kitapogatta a macska vékony, kiugró hátgerincét, csomókkal borított kötélre emlékeztető farkát. Aztán hirtelen felült, a macskát majdnem ledobta a földre.

– Marceline!

Görcsösen markolta a nyugágy karfáját, émelyegve, mintha egy viperaalmot fedezett volna fel a térdén.

– Itt vagyok, uram!

– Marceline... Ez a kandúr itt nálam... Milyen?

– Nősténymacska, uram.

– Milyen színű?

– Szürke.

– Biztos benne?

Zavara ellenére is érezte, hogy a lány gúnyosan elmosolyodik. Nem mintha nem lett volna teljesen mindegy.

– Szürke foltos?

– Nem, uram.

– Nincsenek..., vöröses foltok rajta?

– Nincsenek, uram. Olyan angóraféle kis nősténymacska.

– Le van vágva a farka, ugye?

– Igen, uram.

– Kergesse el!

– Azt akarja, uram, hogy...

– Kergesse el... azonnal!

Nem tudta megállni, hogy ne kiabáljon. A rémült állat leugrott a földre, aztán Hermantier hallotta, hogy Marcelin fut, és közben bele-belecsap a tenyerébe. Csak nagy nehezen higgadt le. Szíve erősen vert. Szóval bármilyen macska... Nem képes felismerni őket!

Fel akart állni, és úgy érezte, hogy a fal ott van, közvetlenül előtte. Az érzés olyan erős volt, hogy védekezésül előre bökte a könyökét, és visszaesett a nyugágyra. Marceline visszajött.

– Elment – mondta. – Biztosan megijedt az úr, amikor ez az állat ráugrott. Az ilyesmi sose kellemes, ha az ember nem számít rá.

– Ne hagyja, hogy visszajöjjön – morogta Hermantier. – Azt akarom, hogy ez a macska soha többé ne tegye be ide a lábát.

Lassan feltette a szemüvegét. Ujjai még remegtek egy kicsit. Odafent Maxime szaxofonja rázendített valami vidám dallamra, és a ház újra összeállt: a veranda, a nappali, az ebédlő, a könyvtár. Hermantier újra hallotta az öntözőfej vízcseppjeinek dobolását... Micsoda képtelen jelenet! Az ember azt hiszi, hogy kedvenc macskáját simogatja, és hirtelen rádöbben, hogy az, amit az ölében tart, az... az csak egy akármilyen macska! Hamis, utánzat, érzékcsalódás. Hermantier hosszan dörzsölte tenyerével a

nyugágy karfáját. Jólesett érezni, hogy a fa valóban fa, hogy a dolgok körülötte nem váltak árulóvá.

Christiane cipősarka kopogott végig a halion.

– Marceline! Hol van már megint?

A cipősarkak dühösen topogtak a konyhakövön, majd a verandához közeledtek.

– Jó reggelt, Richard. Marceline nincs itt?

– Az imént volt itt – mondta Hermantier.

– Dühös vagyok rá. Az imént a szobám ablakából láttam, hogy elkergette Ritát.

– Ritát?

– Igen. A Vöröskét.

– Maga látta Ritát?

– Sőt, azt hittem, ide jön magához. Nem mintha olyan nagyon szeretném, de azt nem akarom, hogy megjesszék. Persze Marceline nem tudta... Új lány... Ez persze nem ok arra, hogy...

– Biztos benne, hogy Rita volt az?

– Hát persze!

– Asszonyom, hívatott? – Marceline a mosókonyha felől jött.

– Na végre, hogy itt van!

– Várjon, Christiane! – mondta Hermantier.

– Marceline, volna kedves megmondani az asszonyának, milyen színű volt a macska, amelyik betévedt ide?

– Egyszínű szürke.

– Szürke? – vetette oda Christiane.

– És ugyanezt a szürke macskát kergette az imént a kertben? – folytatta Hermantier.

– Igen, uram.

– Maga bolond, Marceline! – kiáltott fel Christiane. – Az Rita volt.

– Nem – suttogta szomorúan Hermantier. – Nem Rita volt. Tudom. Marceline, magunkra hagyna bennünket, kérem?

Csend lett. A szaxofon mély hangon őrjöngött. Végül elhallgatott.

– Ha tudtam volna – mondta Christiane. – Az ember azt hiszi, jót tesz, aztán...

– De én nem tettem szemrehányást magának.

– Ritát elütötte egy autó, az ideérkezésünk előtti napon. Nem akartam megmondani magának. Az imént, amikor megláttam ezt az állatot, azt reméltem...

– Megértem, Christiane. Nagyon is megértem. Hazudott, hogy ne kelljen fájdalmat okoznia nekem.

– Hazudtam! Ez kissé erős!

– Jó, ha úgy jobban tetszik, mondjuk azt, hogy átrendezte a valóságot, mintha valami nagybeteg volnék, akit a legkisebb megrázkódtatásnak sem szabad kitenni... Ez kedves magától, Christiane. Csakhogy én nem vagyok nagybeteg.

Érezte a nő kölnijét, most már közelebbről, és a fonott karosszék megreccsent, ahogy Christiane beleült. Szaporán vette a levegőt.

– Richard – suttogta nem akarom felkavarni... Nem szabad tragikusan vennie, amit most mondok...

Hermantier akkor kevésbé szenvedett, amikor fejfel előre belezuhant a vakító lángokba.

– Komolyan nyugtalankodtunk maga miatt... kezdetben... közvetlenül a baleset után... Napokon át azt hittük... végül is a doktor mentális zavarról beszélt...

Szerencsére nem tartott sokáig... És ha minden jól megy, ahogy reméljük, akkor...

Megpróbált nevetni. Siralmas volt.

– A doktor azt tanácsolta, hogy ne mondjunk ellent magának, sohase mondjunk ellent, hogy a legteljesebb nyugalmat biztosítsuk magának, hogy pontosan úgy szervezzük meg az életét, mintha... mintha sohasem következett volna be a baleset... Ezért van az, hogy a macskával...

– Hagyja – szakította félbe Hermantier.

Végigsimított az arcán, mintha még egyszer meg akarná érinteni azt a testrészét, amely talán már nem is tartozik hozzá.

– Nem haragszik rám? – kérdezte Christiane.

– Szegény kedvesem!

A felesége kezét kereste. Végül is lehet, hogy mindig igazságtalan volt Christiane-nal. Most már tudta, hogy Lauthier félelmei megalapozottak voltak. Amikor az imént hirtelen felfedezte, hogy amit a térdén simogat... az iszonyú érzés volt. Pedig egy macska csak egy macska. Miért rémült meg ennyire? És főként miért érezte fenyegetve magát ettől az idegen valamitől, ami mintha elbitorolta volna Rita alakját? Volna tehát benne egy másik Hermantier, akinek kiszámíthatatlanok a reakciói, és váratlan szorongások törnek rá? Már az is félelmetes, amit a falfóbiája jelent. Már egy mozdulatot sem mer tenni a nyugágában. Lassan meggyűlöli önmagát.

– Kár – suttogta –, hogy nem jutott eszébe kioktatni Marceline-t. A lány mondhatta volna azt is, hogy a macska fehér és vörös, s akkor megnyugszom. És valami valószínű magyarázatot egyedül is kiötlök a levágott farkára.

Ezen elrágódott egy darabig, ám közben nem engedte el Christiane kezét. Fura gondolat! Szóval elsimogatott volna akármilyen szörnyű állatot, mert ha egyszer azt gondolta, hogy Rita az, akkor az valóban Rita. Semmi különbség az igazi és a hamis közt, a képzelet és a valóság közt. Beteg gondolat!

Hevesen megszorította Christiane kezét.

– Kérlek – mondta a régi tegeződéshez visszatérve sohase hazudj nekem, még azért se, hogy örömet szerezz. Szükségem van a szemedre, érted, és a Maxime-éra, mindannyiótok szemére. Különben nem tudom, mi történik velem. És muszáj kitartanom. Muszáj! Egy, de legfeljebb két hónap múlva vissza kell térnem amoda.

Christiane lassan elhúzta a kezét.

– Bemegyek La Rochelle-be. Nincs szüksége semmire?

Nem! Hermantier-nak már semmire se volt szüksége. Sem kötelekre a hálóihoz, sem csalira a pecabotjaihoz, sem magokra a kertjéhez.

– Hozzon nekem egy villanyborotvát. Elegendem van abból, hogy szétnyiszálom a képemet.

A villanyborotva néhány napig jó kis játék lesz. És egy kicsit kapituláció is, egy lépés a megadás felé. „Tényleg hozzá kell szoknom”, gondolta Hermantier.

– Vegyen likőröket is – tette hozzá –, aperitifeket, Pineau-t. Hubert biztosan szereti a Pineau-t. Nehogy úgy érezze, amikor megérkezik, hogy maradi falusihoz jött!

A szaxofon újrakezdte értelmetlen csevegését, amelyet olykor gúnykacajszerű hangok szakítottak meg. Hermantier nem hallotta tőle a Buick indulását. Egyébként az egésznek úgyszincs semmi jelentősége. Nincs már szüksége autóra. Ő már csak arra jó, hogy

elsétálgasson a kerti fasorban, apró léptekkel, mint egy fázós öregúr.

– Ha az úr arrébb húzódna egy kicsit... – mondta Marceline. – Fel kell mosnom a verandát.

Hermantier nehézkesen felállt.

– Ami a macskát illeti, Marceline... köszönöm. Nehezen tudta maga elé képzelni a lányt, barna, alacsony, kicsit pimasz... Az arcát azért mégsem érinthette meg, hogy végigfuttassa rajta az ujjait!

– Még egy kérdés, Marceline... Nézzen rám... Őszintén mondja meg, sokat változtam, amióta először látott? Nem vagyok... nagyon sovány?

– Egyáltalán nem – vetette oda a lány. – Az úr mindig ugyanolyan.

– Pontosan ugyanolyan?

– Hát igen... pontosan.

– Jól van – mondta fáradtan Hermantier.

Szóval őt is kitanították. Akkor honnan tudhatná meg? Habozva elindult az ajtó felé, lement a lépcsőn. A locsolófejből a víz a lábára spriccelt. Megfeledkezett a kert csapdáiról.

IV

Kint vacsoráztak, néhány lépésnyire a verandától. A levegő nyirkos volt, és messziről, a tenger felől időnként morajló hangok érkeztek el hozzájuk.

– Gyermekeim – mondta Maxime a desszertnél –, jobban teszitek, ha bementek. Az idő nem valami szép.

– Nem fárasztotta el túlságosan az utazás? – fordult oda Hubert-hez Christiane.

– Teljesen kivagyok – vallotta be Hubert. – Lehetetlen vonal ez a Lyon-La Rochelle-i.

Jöhetett volna autóval is, de rosszul vezetett, ahhoz meg túl zsugori volt, hogy sofőrt fogadjon.

– Jó estét – köszönt el Maxime. – Kimegyek a partra elszívni egy cigarettát, aztán az ágyikó... Nem, ne zavartassák magukat.

Hermantier nem figyelt Maxime távozására. Egy ideje már azzal foglalatoskodott, hogy megpróbálja újra felfedezni a szagot, amelyet az imént érezni vélt. Nem a szegfűk szaga volt, nem is a nedves fűé vagy a langyos földé. Messzebből jött. Talán a mezőről? Vagy a szomszédos kertből? Valami szokatlan, ez biztos, és nyugtalanító, mint amikor az ember sokáig hiába keresgél az emlékezetében egy név után.

– Szóljon Marceline-nek, hogy hozhatja a kávé – mondta.

Pillanatnyi csönd, majd dühödten felharsant a csengő, és a szobalány futva érkezett.

– Hozhatja a kávé, kérem – mondta Christiane.

Bosszús volt. Mert Hermantier utasította. És ő nem akart utasításokat kapni. Mert Hermantier hangja ugyanúgy csattant, mint a régi rossz időkben. Pedig neki a legkevésbé sem állt szándékában, hogy megsértse Christiane-t, de ők mind a ketten, és hány éve már, olyanok voltak, mint két örökösen sértődött ember. Régen Hermantier megvonta volna a vállát, és távozik. Most kénytelen volt maradni, és most minden szó számított. És minden csend is. Most kezdődött el igazán a közös életük; a keserűségben és a neheztelésben.

Hubert kinyitotta kasucukorkás dobozát. Hermantier-t megcsapta az édesgyökér erős szaga. Gyűlölte ezt a szagot, és még inkább Hubert mozdulatát, ahogy a tenyerében rázogatta a kerek dobozt. Milyen férfi az, aki kasucukorkát eszeget? Férfi egyáltalán Hubert? Megdördült az ég, még mindig túl a horizonton.

– Még világos van? – kérdezte Hermantier.

Újabb csend. Talán egymásra néztek az asztal fölött, mielőtt felelnek.

– Igen, egy kicsit – mondta udvarias hangon Hubert. – Az ég erősen beborult, de nem hiszen, hogy a vihar elér minket.

Halk csattanás az asztalterítőn, majd hirtelen elhallgató zümmögés.

– A szemét! – morogta Hubert.

Megnyikordult a széke, majd a lába eltaposott valamit, ami olyan hangon pukkant szét, mint egy szétduzzadó kagylóhéj.

– Egy szarvasbogár – mondta Hermantier. – Nagy.

– Honnan tudja? – kérdezte Christiane.

– A hangjából.

– Különös – mormolta Hubert. – Időnként megesküdnék rá, hogy lát.

Kedvesen mondta, de Hermantier a szavakból valami hátsógondolatot vélt kihallani, meghatározni azonban nem tudta volna. Mindegy, nyilván tévedett, mint az imént is, amikor makacsul megpróbált meghatározni egy olyan illatot, amely valószínűleg nem is létezik. Fáradt volt. A levegő túl nehéz, túl édeskés, tele mindenféle szagokkal és rejtett áramlatokkal. Hubert-nek már beszélnie kellett volna a gyárról, az ügyekről. A vacsora véget ért, az illemszabályokat betartották... Hubert nem érzi, milyen türelmetlenül várja? „Nem szeretik a munkámat – gondolta. – Az új lámpám nem érdekli őket. Ennyi erővel katonai bakancsokat vagy dobozos szardíniát is árulhatnék.”

– Nem akarom olyasmibe ártani magam, ami nem rám tartozik – szólalt meg ismét Hubert –, de a fivére kicsit nyugtalanít... Alig eszik... Határozottan olyan, mintha teljesen kilenne idegileg.

– Még valaki, aki fogy – morogta Hermantier.

– Szavamra mondom, mindannyian megértünk a sírra.

Hubert letette a csészéjét, talán kissé túl hirtelen.

– Bocsásson meg – mondta rövid csend után.

– Tudja, mennyire kedvelem Maxime-ot... Lesújtana, ha valami kellemetlen dolog történe vele.

– Például mi?

– Hát... nem is tudom... Csak hát Lyonban mindenki tud a... kalandjairól. Még a múlt hónapban is együtt mutatkozott valami...

– Na és? Mi köze ennek az egészségéhez?

– Talán... semmi... Remélem... Mindenesetre Maxime úgy néz ki, mint akinél valami nincs rendben. Nincs igazam, Christiane?

– De igen – mondta szórakozottan az asszony.

Vajon mi jár a fejében? E pillanatban Hermantier profilból látta maga előtt. Miért profilból? Szemből épp olyan szép volt. Mint Juno, és ugyanolyan liba is. Remekbe szabott orr és áll, de a homlok silány. Az embert lenyűgözi egy nő; aztán feleségül veszi, gögből vagy félénkségből, tulajdonképpen mindegy. És aztán rájön, hogy csak egy pénzéhes és skrupulózus kis állat, még csak nem is érzéki. Hát ez választotta szét őket. A szerelem. Hermantier nem érezte jól magát, megtörölte a homlokát, a tenyerét.

– Az emberek fecsegésének nem lehet határt szabni – folytatta Hubert. – És máris védekezni kell...

– Füttyülök az emberekre! – mondta Hermantier.

– Tudja, hogy az emberek mit beszélnek a hátam mögött? Hogy én egy ostoba fajankó vagyok, akinek szerencséje volt. És ha nem találkozom az igazgatóm feleségével, még mindig egy kis jelentéktelen mérnök lennék a tervezőirodán. És még azt is hozzáteszik, az emberek, hogy ki fogom törni a nyakam, mert azt hiszem, hogy tehetséges üzletember vagyok, és mert nagyra tartom magam. És a munkások mit beszélnek egymást közt, akarja tudni, Hubert? Hogy egy gazember vagyok, és karrierista. Úgyhogy, kedves barátom, én...

– Ugyan már, Richard! – szól közbe Christiane.

– Mi van magával ma este?

Hermantier hirtelen elhallgatott. Ha most el meri mesélni ennek az idióta Hubert-nek a macskaügyet...

– Nyilván az idő fárasztja ki – vetette közbe Hubert.

– Nem vagyok fáradt.

– Ha kívánja, elhalaszthatjuk holnapra a vizsgálatot...

– Dehogyan! Sőt, most rögtön szeretném. Magánál vannak a papírok?

– Igen, ha megengedi, elmegyek értük.

Hubert kissé hátrébb tolt a székét. Minden mozdulata mértéktartó volt, diszkrét. Lépései alig hallatszottak a kövön.

– Bosszúsnak látszik – suttogta Christiane. – Maga szándékosan bántotta.

– Hogy van öltözve?

– Hogy van...

– Igen.

– A fekete öltönye van rajta.

– Értem – kuncogott Hermantier. – És maga, ha szabad kérdezni?

Christiane hangja alig észrevehetően megváltozott.

– Fehér ruha van rajtam, az alján mintával.

– Miféle minta?

– Görögös.

– Milyen színű?

– Borseprő.

– Értem – mondta ismét Hermantier komolyan. A szerelem választotta szét őket. Az, ahogyan ő,

Hermantier... Istenem! Még mindig szenved miatta. Voltak pillanatok, amikor sértve érezte magát, ha arra gondolt, hogy az asszony képtelen ellágyulni, viszonzni a simogatásait. De legalább elfogadta volna őket... Ha nem szegezi szembe vele a maga szűklátókörű, korlátolt, ostoba erkölcsét. Képtelenség megértetni, éreztetni vele, hogy ő egy halott asszony. Zsebkendőjével megtörölte a szemét a szemüvege mögött. A veríték csípte a forradásait.

– Hubert-nek igaza van – mondta Christiane csendesen. – Maxime elbűvölő fiú, de azért mégiscsak túlzás, amit művel. Már Marceline-nél is rajtakaptam egy-két mozdulaton...

– Micsoda? Miféle mozdulaton?

– Már túl van azon a koron, hogy gardedám kelljen mellé... De azért mégiscsak, a mi házunkban...

– Ugyan már, mit tett a mi házunkban, ahogy volt kedves mondani. Fogdosta? Utánament a...

– Hallgasson, Richard! Úgy látom, nem akarja megérteni.

– Nem én küldtem el Blanche-t.

– Tévedtem... mint mindig. Ne beszéljünk róla. Csak hát, ami ezt a lányt illeti, annál is bosszantóbbnak találom az egészet, mert már Clément-nal is... Érti, mit akarok mondani.

– Értem – szakította félbe Hermantier. – Beszélni fogok Maxime-mal.

– Ne mondja meg neki, hogy szóltam magának. Minek nézne?

– Tényleg, minek is? Hubert-nek már szólt róla?

– Ó, épp csak két szót... nehogy valami meggondolatlanságot mondjon. Maxime annyira érzékeny.

– Sok mindent elmond ennek a derék Hubert-nek.

– Mindig szolgálatkész velünk szemben.

– Sokáig szándékozik maradni?... Nem, ne értsen félre... Nem áll szándékomban undokoskodni vele. Addig marad, ameddig akar... Csak azért kérdezem, hogy tudjam, ki helyettesíti majd az irodában.

– Courcel helyettesíti.

– Szólhatott volna nekem előre. Courcel! Miért épp Courcel?

– Mert Courcel jó.

– Kedves Christiane-om, csak azt szándékoztam megtudni, ki helyettesítheti vagy nem helyettesítheti Hubert-t... Annak idején maga önérzeti kérdést csinált belőle, hogy ne ismerje az alkalmazottaimnak még a nevét se. Sokat változott.

Az asszony majdnem visszavágott. Hermantier várt, keresztbevetett lábbal, karját hátratette a szék karfája mögé; nemigen volt tudatában, hogy a leszálló éjszakában pontosan olyan, amilyen régen volt... a gránát előtt... és hogy Christiane, némileg lenyűgözve, némán figyeli őt, azokat a fekete szemüveglencsét, amelyek rá merednek.

– Itt van Hubert – dadogta, majd megkönnyebbülve, erőltetett fesztelenséggel gyorsan hozzátette:

– Akkor hagyom magukat... Nincs már szükségük rám. Jó éjszakát mindkettőjüknek... Hubert, legyen okos! Ne beszélgessenek túl sokáig. Richardnak korán le kell feküdnie.

Könnyű szél támadt, és minden falevél, minden fűszál megmozdult. Hermantier felállt, óvatosan nagyot lélegzett, és a langyos, illatos levegőt bent tartotta az orrában, a torka mélyén, hogy biztos legyen benne...

– Mindannyian ezen törtük a fejünket – magyarázta Hubert. – Nem könnyű, kitalálni egy jelmondatot... Nincs jól?

– De, de... Tovább! Hallgatom.

Az illat ott volt, elvegyülve a szegfű, a rózsák, a nedves fű szagával; olyan finom volt, olyan váratlan, hogy Hermantier nem merte kimondani a nevét. A név túlságosan veszélyes volt. A kétség és az aggodalom peremén imbolygott, és Hubert hangja képtelen volt

áttörni az éjszakát, a magányt és a benne felgyülemelő szorongást...

– Kitaláltam egy mondatot, nekem nem tűnik túl rossznak – mondta Hubert. – *Egy gyertyáért egy napot.*

– Tessék?

– Egy gyertyáért egy napot. Van olyan jó, mint a többi reklámmondat.

– Füttyülni fognak ránk – vetette oda Hermantier fáradtan. – A gyertya nevetséges szó.

– Akkor forduljon szakemberhez. Vannak emberek, akiknek ez a szakmájuk: reklámmondatokat gyártanak.

– Elvem, hogy nem bízom senkire azt, amit magam is meg tudok csinálni – morogta Hermantier.

– Egyedül hoztam össze a lámpámat, vagy majdnem egyedül. Én találtam ki azt a gépet, amelyik kiszabja a foglalatot... Maga még akkor nem is volt a gyárban, Hubert. Fluoreszkáló csöveink...

Az asztal fölött kinyújtotta hatalmas kezét, tenyérrel fölfelé.

– ...itt születtek. Ha megtehettem volna, még a szerelőszalagot is legyártom. Úgyhogy vegye komolyan a dolgot! Ez a reklámmondat valamennyiünk ügye... Azaz inkább az enyém. Majd gondom lesz rá. Pillanatnyilag van elég szabadidőm. Már meg is lenne, ha nem lettem volna kénytelen...

Orrcimpája ösztönösen kitágult, beszippantotta a nedves szelet, amely a part menti tamariszkuszok, jerikóilonc-sövények, gyűszűvirágok illatát sodorta felé...

– Érzi? – szakította félbe Hubert-t halk, szinte szégyenlős hangon.

– Mit?

Hubert persze hogy nem érezheti. Hermantier felsóhajtott, zsebéből kivett egy cigarettát.

– Á, semmi – mondta. – Folytassa... Cormerain elküldte magának a saját reklámszövegét?

– Még nem.

– Sürgesse meg! Ki hallott már ilyet? A fizetett szabadságokkal együtt szeptember 15-éig kellene várni, hogy a fickókat munkába lehessen állítani. Érti, hova vezet ez? A belégek magánál vannak?

– Igen, itt vannak.

– Adja ide, aláírom őket.

Közelebb húzódott az asztalhoz, tolláról lecsavarta a kupakot.

– Meggyűjthattam volna a verandai lámpát – mondta Hubert.

Hermantier vállat vont, és aláírta a papírokat. Már nem bizonytalankodott. Nem félt attól, hogy nevetséges lesz. Egyébként is, Hubert előtt sohasem félt a nevetségességtől.

– Amúgy semmi újság?

– Semmi – mondta Hubert. – Senki sincs már Lyonban, és kétfelm, hogy Cormerain szövege három hétnél előbb ideér. Ugyanez a helyzet a külföldi ügynökeinkkel. Beérik azzal, hogy a folyó ügyeket továbbítják.

– Magát ki helyettesíti?

– Courcel.

– Vitatható. Semmi bajom vele, de egy puhány. Sokkal jobb helye lenne egy hivatalban, mint nálunk.

– Nem osztom a véleményét.

– Tudom. Maga ritkán osztja a véleményemet.

Hermantier az asztalra könyökölt, keresztbefont ujjaira támasztotta az állát. Vajon Hubert most az egyszer fellázad-e? Eljött-e az igazság pillanata?

– Nem könnyíti meg a dolgomat – szólalt meg Hubert. – Mihelyt javaslok valamit, maga azonnal az ellenkezőjét javasolja... Tessék?

– Nem szóltam.

Hubert hevülete mintha máris elszállt volna. Folytatta, furcsán fojtott hangon:

– Courcelben nincs sok kezdeményezőkézség, ez igaz. De fel tudna sorolni a munkatársai közül olyanokat, akikben van? Mihelyt valaki akár csak egy gesztussal is megpróbálkozik, maga azonnal visszarántja. És ha makacskodik, megszabadul tőle. A végén már azt hiszi az ember, hogy fél maga körül tevékeny és ambiciózus embereket látni... Roppant nehezen tudtam meggyőzni Courcelt. Meg kellett ígérnem neki, hogy senki nem fog semmit a szemére hányni.

Hubert beszéd közben egyfolytában hitetlenkedve figyelte Hermantier-t. Még sohasem merészkedett ilyen messzire, és Hermantier még mindig nem mozdult. Csak ült, fejét kissé lehajtva, mintha csak egy másik hangra figyelne, az éjszaka mélyéből érkező másik neszre.

– Courcel – mondta Hubert – szívesen elfogadta a megbízást, de nem hitt nekem, legalábbis csak félig hitte el, amit mondok. Nekem nincs meg bent a szükséges tekintélyem, mert maga túl sokszor fordult szembe velem...

Elővette a kasucukorkás dobozát, ám Hermantier határozott mozdulattal megállította.

– Vigye előlem azt a szemetet – mondta. – Zavar a szaga... Nos hát, hova is akart kilyukadni?

– Nos hát... ez roppant egyszerű... Hagyja, hogy én is kivegyem a részem a felelősségből... abból a felelősségből, amely törvény szerint is jár nekem... amelyet jogom van magamra vállalni. Maga ezen nevet?

– Ó, nem! Már hogy az ördögbe nevetnék? Csak ahogy elmondja ezeket a dolgokat... Jó, hagyjuk! És még?

– Hát más... nincs más. Ez minden. Maga igazán bosszantó. Végül is nem vagyok a beosztottja. Amikor bevitettem magához a tőkémét...

Hermantier ökle az asztalra sűjtött, és olyan hévvel pattant fel, hogy az asztal széle Hubert melléhez ütődött. Hubert is felállt.

– Túl messzire megy, Hermantier – vetette oda remegő hangon.

– Hallgasson! – üvöltötte Hermantier.

Kapkodta a levegőt, és a kert felé fordult, nyakát behúzva, űzött arccal.

– Szóval nem érzi? – suttogta. – Fenyőillat... Most már biztos vagyok benne... Ilyen szaga a fenyőnek van... Próbálja csak meg... maga is érezni fogja.

Hubert beleszipantott a levegőbe, miközben bizalmatlanul nézte Hermantier-t.

– Igen – mondta. – Ez fenyőillat.

Hermantier megtámaszkodott az asztalon, amely nagyot reccsent a súlya alatt.

– Nem – mondta. – Nem. Fölösleges nekem mindenfélét bemesélni, csak hogy megnyugtassanak. Nem.

Kétségbeesett erővel lökte ki magából a szavakat.

– Nem... Ez nem lehet fenyőszag... Itt nincsenek fenyők... több kilométeres körzetben... és ezt maga is jól tudja, Hubert.

Nehézkesen leült, ujjaival megnyomkodta a halántékát, a homlokát, levette a szemüvegét, és megdörzsölte a szemüregét, ahol a forradások keskeny, kanyargós kitüremkedéseket alkottak.

– Biztosíthatom... – mondta Hubert – Tényleg mintha fenyőszagot éreztem volna... Nem volt egészen egyértelmű, de én is kezdtem érezni...

– Köszönöm magának, Hubert... Igazán kedves, de nem érdemes úgy tennie, mintha igazat adna nekem... Nincs igazam. Fenyőszagot érzek, és tévedek, ez van... és maga nem tehet semmiről. Senki sem tehet semmiről... Töltene nekem egy kis kávé?

Hosszan megdörögött az ég, most már közelebbről, és a zaj halk morajokban halt el... mintha egymás visszhangjai lettek volna.

– Lehetetlen idő van – mondta Hubert. – Be kellene mennünk.

– Mindjárt.

Hermantier kimerültnek látszott. Két-három gyors korttyal kiitta a kávéját, várt egy kicsit, kezével csapott egyet az arca előtt, mintha láthatatlan legyeket hessegetne.

– Hubert... mint férfi a férfinak... sokat változtam? Betegnek látszom? Maga nem lát engem nap mint nap, jobban észreveszi az ilyesmit.

– Nyugtalanabbnak, idegesebbnek látszik... Ez igaz.

– Fogytam, ugye?

– Igen.

– Köszönöm, Hubert. Magában megvan a bátorság hozzá, hogy őszinte legyen. És az imént... ugye nem volt igaz... nem érzett fenyőszagot?

– Nem.

– Hát így kell beszélni.

– Nincs igaza, barátom, hogy fontosságot tulajdonít olyan részleteknek, amelyek...

– Ugyan, hagyja! Persze, ezek csak részletek... Egyetértek. Elfogadom a maga Courceljét. Végső soron ebben is tévedhetek.

– Ne feledje, még nincs késő, helyettesíthetjük valaki mással, ha magának ez örömet okoz. Ott van például Mathias...

– Nem akarom, hogy örömet okozzanak nekem. Tartsa meg Courcelt. Vigye el ezeket a dossziékat, Hubert. Szabad kezet adok magának... Határozottan úgy érzem, hogy nem tudok visszamenni Lyonba a jövő hónapban. Jó éjt, Hubert. Szükségem van még egy kis sétára... Hány óra?

– Tíz. Már teljesen besötétedett.

– Nem tesz semmit. Jó éjt.

Hermantier eltűnt a fasorban. Hallotta, hogy Hubert arrébb húzza az asztalt a verandán. A tücsköket is hallotta maga körül, a fűben. Egy nagy, meleg esőcsepp hullott az arcára, és megindult a szája felé. Kissé megdöntött testtel ment előre. Már nem tudott másként járni. A fal miatt. És az éjszakának erőteljes fenyőillata volt. A fenyőtű. A félig nyitott, gyantát nyáladzó toboz. A fenyőillat már minden más szagot elnyomott. Minden lélegzet olyan volt, mint valami seb. „Elmúlik – mondogatta magában –, elmúlik... Már múlik is!” Olykor nedves fuvallatok csapták meg, és a kert megint szegfű-, hervadt rózsa és nedves fűszagot árasztott. Tessék! Már vége is van. Elmúlt a roham. Még egy fuvallat, ezúttal erősebb, elhozta hozzá az óceán zúgását, az apály nyomán szárazra került föveny, a tócsák, a zsíros moszatok egyhangú illatát. „Pedig ugyanaz az ember vagyok” – gondolta csodálkozva Hermantier. – Úgy

érzem, ugyanaz vagyok. Képes lennék dolgozni, számolni, sőt tán még feltalálni is! És mégis tévedek. Már tévedtem, Ritánál. És ha számolnék, ha dolgoznék, isten tudja, mi történe!”

Tett még néhány lépést, majd megállt, mert egyszer csak nem találta az utat. Vajon hová jutott, miközben ezeken az ostobaságokon rágódott? Lábával próbálta kitapogatni maga előtt, maga körül az utat, mint egyszer régen, amikor a mocsárban vadászott, és a talaj veszélyesen puhának látszott. Cipője orra beleütközött egy betonperembe, s ez nyomban eligazította. A két nagy faszor kereszteződésében áll, a barackfa mellett, a kis hároméves barackfa mellett, amelyet tavaly ültetett. Hiába tiltakozott Christiane. Egy barackfa a virágágyás mellett! És a szimmetria? És mi szükségük nekik gyümölcsfákra? Nem parasztok ők! A piacon sokkal szebb barackokat árulnak. Christiane a fákat sem szerette jobban, mint az állatokat. A virágokat is csak azért kedvelte, mert örömét lelte benne, hogy leszedheti és a vázában elrendezheti őket. Hermantier-nak persze fogalma sincs a virágkötés művészetéről. Ő csak az a barom volt, aki a pénzt keresi. Majd most meglátja Christiane... Ha neki vissza kellene vonulnia... Ha Hubert venné át a vezetést, akár csak néhány hónapra is... „Tulajdonképpen jobb helyem lenne egy kórházban vagy egy szanatóriumban”, gondolta. Ez keserőséggel töltötte el. Kiköpött. Szomjas volt. Kiszáradtnak, porózusnak érezte magát, mint azok a túl könnyű, szétmárt csontok, amelyeket a hullámok hagynak az ember kezében. Azt kívánta, bárcsak valami föld alá rejtett új faj a szerkezet fölött lépkedne, amely felrobban alatta, szétszórva a térben álmait és rémálmait egyaránt. Igen. Itt tartott. És közben Maxime...

nagyon is éberek, engedelmesek, hűségesekek. Ami nem változtat azon, hogy úgy érezték... De nem. A barackfa nincs már meg!

Sietség nélkül tért vissza a házba. Iszonyú erősen érezte a kert jelenlétét a hátában. A vihar már nem dörgött. Maxime? Maxime már nyilván régen végzett a cigarettájával. Csak ürügy volt, hogy elmenjen. Lehet, hogy kint tölti az éjszakát, a dűnék közt!

Hermantier még egyszer nagyot szippantott a levegőből, mielőtt becsukta maga mögött a veranda ajtaját. A levegőnek nedves porszaga volt. Hogy érezhette azt a fenyőillatot? Hallotta, amint a sötétségben egy kandúr – vagy inkább egy nősténymacska – felsír a szerelemtől.

V

Hermantier kitérte az ablakot, lassan lélegzett, mélyeket. Most már minden új napot nehezebb lesz elviselni, mint az előzőt. A szorongás miatt. Mi lesz hát végül Lauthier ítélete? Mert mindent be kell vallani neki... mindent! Ritát, a fenyőket... a fenyőillatot, a félelmet, a halálos félelmet, amely bármelyik pillanatban újra rátörhet. Lauthier nyilván pihenést javasol majd, megint csak pihenést, talán a végleges visszavonulást! Nem, azt azért nem. De mégis...

Már nagyon meleg volt. Hermantier minden nehézség nélkül el tudta képzelni a kék, túlságosan is kék eget, és a parkon túl a tengert övező füves területeket: sehol egy fa, sehol egy sarjerdő. Megint mélyen beszívta a levegőt, olyan mélyen, hogy csaknem beleszédült. Semmi. Legalábbis semmi oda nem illő. Belépett a fürdőszobába, a kis asztalon, ahol a fésűjét, a keféjét meg a kölnijét tartotta, megtalálta a villanyborotvát, amelyet Christiane hozott neki. Tudta, hogy a borotva fehér, hogy négyélű pengéje van, és háromezer frankba került – de amit a kezében tartott, az csak egy henger alakú tárgy volt, amely egy zsinórban folytatódott. Nem mozgatta meg a fantáziát, nem ébresztett örömet. Még ahhoz sem érzett kedvet, hogy bedugja, hogy meghallgassa a hangját. Egy másik gondolat gyötörte, amely ugyanolyan képtelennek tűnt, mint minden gondolat, amely néhány napja fogva tartotta a figyelmét: biztos volt benne, hogy amikor megcsapta a fenyőszag, továbbra is érezte a virágok és a túlhevült talaj

illatát is. A fenyőillat dominált, de a másik is ott volt, ugyanabban a pillanatban. Ugyanabban a pillanatban, vagyis azok a titokzatos idegek, amelyek téves információval látták el, képesek voltak arra is, hogy kétségbenvonhatatlan információkat továbbítsanak hozzá. És ez szinte hihetetlen volt. Ez a két egyidejű, de egymásnak ellentmondó tudósítás... Hermantier emlékezett a labirintusra, ahol nyolcéves korában eltévedt. Kívülről a bódé ugyanolyan volt, mint a vásár összes többi bódéja. Ő nagy bátran becsúszta az aprópénzt a kis ablakon. Majd hirtelen egyedül találta magát a gyertyafényben, körülötte mindenfelől falak, s köztük kellett haladnia. Az ember hallott lépteket – de honnan? –, súrlódásokat, kiáltásokat, valami bizonytalan és fenyegető forgatagot: azért csak haladt előre, egyik kezével súrolta a vászonfalat, amely a legkisebb nyomásnak is engedett, mígnem kiért egy kereszteződéshez. Körben csupa torzító tükör volt, az ember vékony, csillogó fonálnak látta magát bennük rémálomszerű fejjel, vagy valami szörnyűséges, nagyra tátott szájú békának. Megpróbált elfutni, azt képzelte, hogy üldözik, és végül kijutott a napfényre, a cirkuszosok harsogó zenéjébe; elrejtőzött az egyik lakókocsi mögött, és hányt. Hát ez jutott most az eszébe. És még mindig érezni vélte ujjai hegyén a vászon durva szemcséit, a puha falak érintését – megpróbálták egy pince kőfalainak külsejét és színét kölcsönözni nekik. Megint az volt a benyomása, hogy újra a labirintusban bolyong.

– Richard! Bejöhettek?

A választ meg sem várva Maxime átment a szobán.

– Nincs egy kis aszpirinéd? Fáradtnak érzem magam... Azt hiszem, megfáztam. Ami elég nevetséges volna júliusban!

– Agyonhajsolt vagy, kedves Maxime-om – mondta Hermantier. – Ha nem vigyázol, komoly baj lehet belőle, még hozzá elég gyorsan. Nézd meg az éjjeliszekrényben.

Hermantier odament a falhoz, a mosdótól jobbra. Kezét végigcsúsztatta, lefelé a válaszfal mentén. Óvatosan tapogatózott, mert a konnektor kijárt a falból. Most, hogy már villanyborotvája van, majd kicserélteti.

– Semmi sincs az éjjeliszekrényben – szolt oda Maxime.

– Akkor... nézd meg a szekrényben... a középső fiókban.

Keze beleütődött a fal aljába, követte a szegélylécet, előbb jobbra, majd visszafelé. Letérdelt, két kézzel tapogatta a falat. A konnektornak ott kéne lennie, pont a törülközőtartó alatt.

– Mi van veled? – kérdezte Maxime a fürdőszobaajtóban.

– Semmi... A konnektort keresem...

– Eltévesztetted az oldalt. Balra van.

– Csak nem te fogod megmondani nekem, hol a konnektor!

– Add ide!

Maxime fogta a borotvát, amely váratlanul felbűgött.

– Piszok jól működik – mondta Maxime. – Akarod, hogy megborotváljalak?

Nem, Hermantier-nak már eszébe sem volt borotválkozni. Hitetlenkedve szorította kezébe a zümmögő borotvát. Majd megérintette a feszes zsinórt, amely a motort összekötötte a konnektorral. Végül lehajolt, és megtalálta a zsinór végét a porcelánfoglatba bedugva. A konnektor érintetlen volt, egyetlen repedés nélkül, felülete tökéletesen sima. Hermantier kihúzta a borotvát.

– Itt vagy, Maxime?

– Persze. Mi baj van? Nem tetszik a borotva?

– Maxime... Mit csináltak a szobámmal?

– Mi van?

– Biztos vagyok benne, hogy van valami... A konnektor régen jobbra volt, és el volt törve.

Maxime szokásos gúnyos, fesztelen nevetését hallatta, amellyel már annyiszor felbosszantotta a fivérét.

– Hát ez aggaszt? Szegény öregem, neked aztán nem kell sok... Szóval nem tudod, hogy a fürdőszobát felújították?

– Felújították? Mikor?

– Mikor is... húsvétkor.

– És ki döntötte el? Christiane?

– Na jó hogy! Ki más? Itt voltak a munkások, a park falát hozták rendbe. Ki kellett használni az alkalmat. Agostininek jutott eszébe, hogy egyszerre kell megcsináltatni az összes munkát. Te magad jelezted neki a javítanivalókat: a tetőt például, nem emlékszel?

– Mindegy... Szólhattatok volna.

– Persze... De beláthatod, hogy volt más gondunk is. Főként Christiane-nak. Agostini újratapétáztatta az egész házat, és megnézte az elektromos berendezéseket.

– A kerthez is hozzányúlt?

– Ő nem. De a tűzszerészek igen. Mindenesetre ne aggódj, nem tették nagyon tönkre.

– És a park?

– Ő, igen, a park. Hát az elég sajátos változáson esett át. Levegőbe röpítették a fakunyhókat, lepucolták az összes fát. Helyenként úgy néz ki, mint egy katonai gyakorlóter.

Maxime a vízcsapnál teletöltött egy poharat, és lenyelt néhány tablettát.

– Christiane nyilván kihasználta az alkalmat – mormogta Hermantier. – Hiszen mindent át akart alakítani! Az volt a véleménye, hogy egy futószalagon gyártott nyaralót vettem.

– Mit ki nem találsz! Agostini teljesen új tetőt csinált. A többit meg egyszerűen helyrehozta. Például a vendégszobát. Szerintem te is egyetértesz velem abban, hogy ráfért... De végül is Christiane jobban el tudja magyarázni neked, mint én.

– Csak éppen a telefont nem sikerült megcsináltatni – zsörtölődött Hermantier. – Attól félték, hogy folyton a gyáron lógok majd...

Maxime megint felnevetett, köhögött, vizet csorgatott a poharába.

– Van egy pont a hátamban... Piszkosul kellemetlen... Mit gondoltál, te kis tréfamester, hol vagy? „Mit csináltak a szobámmal?” Ha hallottad volna! Ez a hang, kisfiam!

– Jól van – dörmögte Hermantier. – Ha a helyemben volnál...

Újra elindította a borotvát, végighúzta az állán, és elégedetten érzekelte, hogy a bőre lágy lesz, tiszta és friss.

– Tudom jól, hogy lehetetlen alak vagyok. Hol úgy érzem, én változom, hol meg úgy, hogy a dolgok lettek mások. Mióta elvesztettem a látásomat... nem is tudom, hogy magyarázzam meg... minden olyan, mintha kicserélték volna a testemet egy másikra, és közben elvittek volna egy új világba, ahol minden idegen, veszélyes.

– Használnod kéne a botodat – mondta Maxime.

– Hasznos lenne, kitapogatni a dolgokat magad körül.

– Nem, nem érted. Nem erről van szó. Figyelj, tegnap este a kertben... fenyőszagot éreztem.

– Te is?

– Hogyhogy? Csak nem azt akarod mondani...

– Csak azt akarom mondani, hogy tegnap este erős gyantaszagot éreztem. Ez minden. A dűnék mellett sétáltam. Kilométerekre nincs egyetlen fenyőfa sem. Mégis, meg mertem volna esküdni, hogy fenyőfák alatt sétálok. Gondolom, a meleg miatt van ez az egész, a viharos idő az oka...

– Maxime! Esküszöl, nem azért mondd, hogy megnyugtass?

– Ugyan már, dehogy! Egyébként nem is értem, miért nyugtalanítana téged a fenyőillat. Na, öregem, szedd össze magad... Várj, rosszul csinálod!

Maxime óvatosan kezébe vette a borotvát, és hozzádörzsölte bátyja pofacsontjához, majd a szája környéke következett, végül az orra töve. Ez a könnyed érintés a szavaknál sokkal jobban kifejezte a barátságukat, a köztük lévő egyetértést, amelynek vonzerejét Hermantier mélyen átérezte. Hagyta Maxime-ot ténykedni, engedelmesen, elfordította a fejét, előreszegezte az állát, és csak nehezen tudta visszatartani a borzongását, amikor Maxime hosszú ujjai a bőrét érintették.

– Elképesztő! – mormolta Maxime. – Majd kölcsönadod ezt a masinát, hogy kipróbálhassam magamon... Sohasem voltál még ilyen szépen megborotválva... Na most egy kis hintőport...

– Köszönöm – mondta Hermantier. – Most már megmondhatom, hogy tegnap este dühös voltam rád...

– Hát persze! Nem ez az első eset... Hajolj le, teszek rád egy kis kölnit. Elhanyagolod magad! Nem fésülsz rendesen... Ül le, elszédülök tőled.

Maxime megnyomta a kölniszórót, néhányszor végighúzta a fésűt bátyja hajában.

– Igaz az – kérdezte Hermantier, hogy Marceline a szeretőd?

Maxime füttyentett egyet a foga közt.

– Milyen kíváncsi vagy! Hát persze hogy a szeretőm. Nem tehetek róla, ha minden nő állandóan fut utánam.

Nevetett, egy szemernyi sértődöttség nélkül, képtelen volt bármit is komolyan venni.

– Nyilván Christiane-től tudod – folytatta évődő hangon. – Milyen régimódi tud lenni! Akkor talán azt is elmesélte, hogy Clément viszont a kicsike körül forgolódik, és csak az alkalmat várja, hogy rám vesse magát?... Nem, ne félj semmit. Kicsit eltúloztam a dolgot. Clément túlságosan is tiszteli a hierarchiát.

– Tudod, mit mondott nekem Clément valamelyik nap, amikor szóltam neki, hogy ne essen túlzásba a szervizszámlákkal? Szó szerint a következőket: „Az úr azt képzelem, hogy én egy tolvaj vagyok... De talán egyeseket előbb kellene vádolnia, mint engem...”

– Rám gondolt?

– Naná!

– És te mit gondolsz?

– Semmit.

Maxime ledobta az asztalra a fésűt.

– Szóval így vagyunk!

Hangja remegett, felismerhetetlen volt.

– Mind ellenem vannak, ők, akiknek... Jól van. Ma este elmegyek.

– Dehogy mész – mondta Hermantier. – Csak azt kérem tőled, maradj nyugton. Hagyd azt a lányt. Ápold magad. Érzem, hogy beteg vagy te is.

– Az én dolgom – vetette oda Maxime, most már magán kívül volt. – Még hogy én tolvaj! Jópofa egy nő! Szegény öregem, ha te tudnád, amit én tudok...

Köhögési roham fogta el, nyilván kétrét görnyedt tőle, majd újra víz csorgott a pohárba.

– Richard! – hallatszott Christiane hangja az udvarról.
– Richard! Felmehetek? Most ment el a postás.

Maxime hevesen lecsapta a poharat a mosdóra.

– Viszlát, este – morogta.

– Maradj! – kiáltotta Hermantier. – Megparancsolom, hogy itt maradj. Idióta!

A szoba ajtaja bevágódott. Hermantier nem mozdult. Csak egy dühroham. Semmi több. Nem fog elmenni. Hova is menne a harmincötezer frankjával?

Szavak, ezek csak szavak. „Fárasztóak – gondolta.

– Istenem, milyen fáradt vagyok.” Olyan üresnek érezte magát, mint egy korhadt fa. Nem volt többé súlya az életének, nem volt veleje. Minden ütközés a valóságos világgal, az ő világukkal, egyre védtelenebbé tette, egyre bizonytalanabbá. Ez a konnektor is... csak egy apró részlet a sok közül... A konnektor mégis felkavarta... Miért a bal oldalon van? De hát miért ne volna a bal oldalon?...

Christiane belépett a szobába.

– Veszekedtek Maxime-mal? – kérdezte. – Láttam, hogy dühös arccal rohant el.

– Nem, nem... semmiség.

– Beszélt vele... Marceline-ről? Rendezte a dolgot?

– Majdnem.

– Majdnem? Nem ismerek magára, Richard!

– Nem talál elég erősnek, ugye?

Fáradtan felállt.

– Levelek? Ki írta őket?

– Van egy Gilberte-től, egy meg a vőlegényétől. Úgy látszik, Lyonban kibírhatatlan a hőség.

– Úgy? És még mindig Courilleau atya jár látogatóba?

– Még mindig. Azt mondta, benéz majd magához valamelyik reggel.

– Nem sürgős. Amilyen szép látvány vagyok... Christiane, elfelejtett szólni, hogy Agostini dolgozott a házban.

– Lehet... Valószínűleg sok más dologról is megfeledeztem.

– Elküldte a számlát?

– Még nem. De megsürgethetem.

– Ne... Clément itt van?

– Persze.

– Szeretnék hamarosan elmenni... Nincs szüksége a kocsira?

Érezte, hogy az asszony habozik, és hozzáfűzte:

– Ha vásárolni akar, csak nyugodtan. Nekem rengeteg időm van.

– Nem akarja, hogy elkísérjem? – kérdezte Christiane némi bátortalansággal a hangjában.

– De igen – mormolta Hermantier. – Sőt, azt hiszem, örömet okozna velem.

– Akkor induljunk máris, mielőtt még túl sokan lennének.

A szó kicsúszott a száján. Nem merté visszaszívni, úgyhogy csend telepedett rájuk, csak a függöny redőibe belebonyolódott nagy légy zümmögése hallatszott. Hermantier ösztönösen megérintette szemüvege alatt a sebhelyeket.

– Egy perc – mondta végül. – Találkozunk odalent.

Sohasem voltak ennyire távol egymástól. Hermantier most először gondolt arra, hogy ha nem térhet vissza Lyonba nyár végén, inkább egyedül szeretne itt maradni a birtokon. Biztosan találna egy idevalósi asszonyt, aki főzne és takarítana rá. Mert végül is lehet, hogy tényleg *szörnyű látványt nyújt*. Blèche meghökkent, amikor találkoztak. Az öreg Blanche meg azt válaszolta, amikor arra kérte, hogy jöjjön vissza: „Nem... Most már nem.” És a tartózkodásuk, valamennyiüké, mintha nagy levegőt kéne venniük, mielőtt szólnak hozzá! A gyáriak meg pláne... Hermantier egy pillanatra mozdulatlanul megállt a tükör előtt, majd lehajtott fejjel végigment a szobán. A folyosón megint megállt, a néma házat fülelte. A csúnyaságot mindig megvetendőnek tartotta. És ő csúnya volt. Több mint csúnya! Egy összetört képű alak. Akit dugdosni kell. Csakhogy ezt senki se vallja be. Még mindig hazudnak. Így aztán sohasem tudhatja biztosan, hogy...

Nehézkesen felment a lépcsőn, és maga elé nyújtott kézzel elindult a padlás felé. Azonnal felismerte a szagot, amelyet szeretett, a régi papírok, a por, az egymásra halmozott utazóládák szagát. Karját a feje fölé emelte, és megérintette a fagerendát: érezte az érdességét, helyenként a repedéseit és a belevert, rozsdás szögeket. A csapóablaknak valahol itt kell lennie a közelben. Ó! Keze megragadta a kilincset, megtapogatta az üveget, vékony pókhálókat szedett le róla. A gitt még friss volt. Agostini bizonyára erre is járt. Hermantier bement a tetőhajlat alá, kitapogatta a cseréptartó léceket. A fa száraz volt, érződött rajta a fűrészpor, a deszka, a forgács szaga. Igen, mindent megcsináltak, amit meg kellett csinálni. Visszament az ajtóhoz, kereste a villanykapcsolót, és felfedezte a fémcsövet, amely a vezetékeket védte. De hát miért is

végzett volna Agostini rossz munkát? Hermantier-ban azonban másfajta gyanú fogalmazódott meg, sokkal kegyetlenebb!

Lement az emeletre, végighaladt a folyosón, és belépett a vendégszobába. Szétfeszített ujjakkal tapogatta végig a szőnyeget. Hűvös volt és sima. A régi szőnyeg itt-ott már felcsomósodott. Ezt mintha csak nemrég terítették volna le. Vajon zöld volt-e, aranyszálakkal? Milyen szívesen feláldozta volna mindkét kezét a baleset napján, ha legalább az egyik szeme megmarad, hogy legalább ködösen lásson valamit, mert ez a pincebogár élet... Megpróbált tájékozódni. Megtalálta a mosdókagylót, elfordította a csapját. A porcelán érintésre szépek tűnt. Agostini nem garaszkodott.

Miközben végigment a folyosón, hallotta, hogy megreccsen a padló. Hátrafordult:

– Hubert?

Senki sem felelt. Senki sem volt ott. Legalább abban biztos volt, hogy a lépcsőfordulóban egyetlen torz tükör sem veri vissza a képmását. A labirintus immár üres volt és sötét. Fokról fokra lépdelve leért a lépcső aljára. Christiane már várta az előszoba túlsó végében.

– Clément készen áll – mondta. – Hova akar menni?

– Sehova. Egyszerűen csak szeretnék egy kicsit járkálni a homokon, hallgatni a tengert... Mert itt lassan megfulladok.

Az asszony karonfogta, nem azért, hogy vezesse, a mozdulat inkább ösztönös volt, és talán más is volt benne, mint részvét.

– Kedves magától, Christiane, hogy rám szán egy órát.

Azon vette észre magát, hogy a hangja alázatossá válik, és érezte, hogy elragadja az a fajta mélységes és néma

düh, amely gyerekkora óta szüntelenül ott tombolt benne, mint valami forrásban lévő víz.

– Úgy tűnik, a munkákat gondosan végezték el – szólalt meg ismét. – Ki kellene fizetni Agostinit. Maxime biztosított róla, hogy a kert jó állapotban van.

Odaértek a két fasor kereszteződéséhez.

– Maga nem is tudja, hogy a kis barackfáján három barack van – mondta Christiane.

Nem vette magának a fáradságot, hogy válaszoljon. Átlépett a szegélyen, kinyújtotta a karját, keze nekiütközött az ágaknak, behatolt a lombok közé, egészen a vékonyka, helyenként ragacsos nedvvel borított fatörzsig. Nem tudta megfékezni a keze remegését.

– Három barack – mondta megint Christiane –, akarja, hogy...

Igaz volt. Hermantier megtalálta őket, bársonyosak voltak, langyosak, már puhán benyomódtak a hüvelykujja alatt. Hermantier feje körül méhek dongtak. Vagy bent fejében? Egész testét megfeszítve egyik lábával hátralépett, mintha csak valami kátyúból akarná kiverekedni magát.

– Menjünk – dadogta.

Az autóban aztán fázósan behúzódott a sarokba. A kocsibalra fordult. Clément nyilván a „magánösvénynek” nevezett úton szándékozik menni; köves út, amely a sovány földek közt kanyarog előre, egészen a dűnéig. Arra vagy másfelé, mit számít? Hermantier, jobb keze a zsebében, hüvelykujját lopva beletörölte a zsebkendőjébe. Majd a mutatóujjával lekaparta a körmét, ahol még ott maradt némi zsíros nedvesség. Szerette volna ugyanígy megkapargatni agyának azt a szegletét is, ahol még mindig őrizte az üres, iszonyúan üres virágágyás emlékét. Mert előző este még üres volt. Legalábbis a keze üresnek találta.

A Buick ruganyosan haladt, egyetlen bukkanót se éreztek meg, ám a félig lehúzott ablakon erőteljes, szagokban gazdag levegő áramlott be, s nyomában ismerős képek támadtak fel: nyílt tenger, fehér vitorlák, a legelő szélén álldogáló lovak.

– Akar járni egy kicsit? – kérdezte Christiane.

– Szívesen – mondta Hermantier elhaló hangon.

– Odaállok a malom elé – javasolta Clément.

A Plantiveau-k malma. Hermantier majdnem megvette, mert gyönyörű kilátás nyílt belőle az óceánra. És talán azért is, mert a vitorláit és a gépezete még érintetlen volt. A Plantiveau-k, a jonzaci tulajdonosok egyfajta ocsmány villává alakították át az öreg malmot, ahová sohasem jöttek ki. Hermantier kiszállt, idegesen beleszipantott a szélbe.

– Ma nagyon nyugodt a tenger – szólalt meg Christiane.

Hermantier jobban szerette volna, ha az asszony meg se szólal, ha hagyja, hogy saját kockázatára mászkáljon. Egyébként is, könnyedén eligazodott. Balra a malom. Jobbra a part hatalmas íve, amely mészköves hegyfokká szűkül össze lent, a víz fölött, mint valami lehorgonyzott cirkáló. Előtte a szürke tenger. A láthatáron felhők sokasága; este belőlük szakad majd ki a távoli vihar dörgése. Hermantier kihúzta magát. Mintha valami rontás alól szabadult volna. Sajnálta, hogy nem futhat oda az eleven vízhez.

– Gyere – mondta.

És hosszú, csúsztatott léptekkel elindult, két nyomvonalat húzva a homokba.

– Hadd vezessem én, Richard! Ne arra! Ne arra!

Kiabált, hangjában váratlan rémület volt.

– Ha elesek – morogta Hermantier akkor se okozhatok túl nagy kárt magamban, lássa be.

– Pont a dűne csúcsán vagyunk – mondta kifulladásra Christiane.

Hermantier mosolygott:

– Ha magát hallgatja az ember, azt hinné, hogy valami hegyen áll. Ez még csak nem is dűne. És a lejtése olyan enyhe!

– Jöjjön, menjünk vissza – mondta Christiane.

A szél süvöltött a bogánccsok és a tamariszkuszok közt. Egy sirály kiáltása szállt fel alig hallhatóan a mindent eluraló, megzavart csendben. A táj ünnepélyesnek, kissé merevnek tűnt, és végtelenül nagyak abban a sötétségben, amely Hermantier-t fogva tartotta. Ha Christiane nem használta volna a csúcs szót, Hermantierben nem lett volna ez a mellbevágó űr-érzet. Egy lépést hátrált. Különös volt, ami végbe ment benne. Christiane azt mondta: „a kis barackfáján három barack van”, és a barackfa odakínálta magát. Most azt mondta: „Ne menjen előbbre”, és Hermantier nem tudott védekezni a kezdődő szédülés ellen, noha lelki szemeivel látta a partot övező homokdomb lágy ívét. Egy gyerek is játszva megmászna. „Szóval ennyire sebezhető vagyok?”, gondolta. A séta már nem érdekelte. Rátámaszkodott Christiane-ra, hagyta, hogy vezesse.

– Dagály van – magyarázta az asszony.

Legyen. Dagály vagy apály, számára láthatatlan volt. A homok csikorgott a cipőjük alatt, és időnként valami szétroppant, nyilván tintahalcsontok.

– Szeretnék lemenni a partig – kérte Hermantier.

Most keményebb talajon jártak. A tenger alig csapott zajt. Nem tört meg a parton, mint általában, nem is

csapódott neki tompa csattanással, nekiütközve a kavicsoknak; apró hullámokat görgetett magával, amelyek vékonyka koccanása éles ellentétben állt a végtelenség érzetével. Hermantier arra készült, hogy a hatalmas, zavaros hangot hallja majd, de a víz kis forrást játszott a lába előtt. Lehajolt, átfolyatta az ujjai közt: langyos volt, kissé ragadós, és úgy pezsgett a homokon, mint a habzóbor a pohárban. Megkóstolta. Ízetlen volt, kissé kesernyés. Ez legalább vitathatatlan.

– Elmehetnénk a Bíborosok sziklájáig – javasolta Christiane.

– Inkább hazamennék – mondta Hermantier.

Már nem volt helye itt. Beérte annyival, hogy tudja, a tenger még megvan, hogy a rákászok bizonyára most is ott sétálnak rákfogó szerkentyűikkel a Bálnavadász-foknál, ott, ahol az elmúlt években ő maga is... Teljes súlyával ránehezedett Christiane karjára, mint valami beteg, aki első sétáját teszi, és akit megsüketített a szél. Örült, hogy ismét az autóban lehet, elengedheti magát az ülésen. Clément hangtalanul megfordult. Christiane már nem beszélt. Talán aggódva nézi őt, vagy sajnálkozva, netán unottan? Most már szerette volna, ha hallja a fecsegését. Bűnösnek érezte magát, amiért ki akart jönni. A nyelve kicsit égett, ott, ahol a tengervíz megérintette. Hüvelykujján a bőr még mindig érdes volt a gyümölcsnyomkodástól. Melyik információ az igazi? Kinek, minek higgyen?

A Buick megállt a garázs előtt.

– Hagyjon – mondta Hermantier. – Senkire sincs szükségem.

Kigombolta az ingét, megtörölgette a nyakát. A faszorfordulója után már nem láthatják. Megállt a barackfával

egy magasságban. Félénken megtapogatta a levegőt, elkapott egy ágat. Majd hirtelen levett egy gyümölcsöt, hevesen beleharapott. Csodálkozott, amikor érezte, hogy szája megtelik a szétolvadó ízekkel. Ez valóban egy igazi barack volt, kellőképpen érett.

VI

Hermantier forgolódik az ágyban. A térdével lerúgja magáról a takarót, a lepedőt. Kapkodva lélegzik. Nyög. Majd mozdulatlaná merevedik a hátán fekvve, abban a helyzetben, ahogy régen ébredéskor ki szokta nyitni a szemét. Csakhogy még mindig éjszaka van, s ő nem tudja, hogy alszik, álmodik vagy éppen kilépett az öntudatlanság sötétjéből, hogy belépjen a tudatos élet sötétjébe. Mennydörgést hall, az eső susogását. Emlékszik... A szalon, a bridzsparti. Úgy érzi, hosszú ideig aludt. A vihar akkor kezdődött, amikor Hermantier osztott. Maxime, aki valamivel vacsora előtt jött vissza, megállás nélkül köhögött. Christiane hallgatott. Egyedül mintha Hubert örült volna a játéknak. Értékelte az ütéseket, tanácsokat osztogatott, veszekedett Maxime-mal, aki szokása szerint elképesztő hibákat követett el, aztán megszállottan jóvá akarta tenni őket. Bridzs hármásban, micsoda ostobaság!

– Hermantier, maga lesz a tanúm – kiáltott fel Hubert.
– Ugye, hogy nem kell mindig támadni, ha a partnernek hosszú színe van? És ő meg azt állítja, hogy a treff királyával a legjobb ütést csinálta!

Maxime élesen válaszolt. Végül mindannyian megfélekedtek róla, hogy Hermantier vak, hogy számára a kártyák semmit sem jelentenek. Csendesen lelépett, hagyta, hadd vitatkozzanak egy szerencsétlen pikk-híváson.

– Jó éjt! – kiáltott utána Hubert. – Nemsokára mi is felmegyünk.

Hangjának izgatottságából nem volt nehéz kitalálni, hogy a parti még korántsem közeledik a végéhez. Vajon befejezték-e már? Nyilván elmentek lefeküdni, kölcsönös haraggal. De mit számít ez? Milyen messze van már a bridzspartik ideje, a csillogó estélyeké, a hajnali hazatéréseké!...

Hermantier összekulcsolja a kezét a tarkója alatt, hallgatja az esőcseppek koppanását a faleveleken. Elképzeli a nagy kék villámokat, amelyek nyilván kirajzolják a zsalugáter árnyékát a szoba padlójára. Már nincs olyan melege. A fejfájása is enyhült. Itt van, az oldalára fordulva fekszik. Előtte az egész éjszaka, ha akarja, újból összegezheti a dolgokat. De minek? Ugyan már, bátorság! A dörgés most már tompábban hallatszik. Bizonyára mindenki alszik. Friss fuvallat jön be az ablakon. Hermantier ismét itt áll önmagával szemben, nem először már, az éjszaka közepén. Hirtelen úgy érzi, egy bíróval találkozott. Saját bírójával. Most már túl késő kitalálni valami hazugságot, kifogást, ürügyet. Az az igazság, hogy ő már nem az Erős Ember, a Mágánás, aminek első találmánya óta hitte magát. Egész élete arra a hitre épült, hogy a többiek nem érnek fel vele. És lassacskán rákényszerített mindenkit, hogy alárendelje magát neki. Ő volt a Mágánás, úgy öltözött, úgy diktálta a leveleit, úgy üdvözölte a portást: csak odaintett neki az ujjával. Mágánás volt Maxime-mal is, amikor látatlanban kifizette a számláit. Christiane-nal is, amikor mindenféle formájú lámpákat talált ki neki, és fényárba borította az alvó nagyvárost; hatalmas fényreklámok hirdették a sikerét és a hatalmát. Még a balesete után is ő volt a

Mágnás, amikor kötésbe bugyolált fejével azt hitte, egyedül is képes lendületben maradni, folytatni a hatalmas erőfeszítést. Amit egy valóban erős ember meg is tudott volna csinálni. Ő már nem tudja. Fél.

Minden erejével erre kell koncentrálnia. Ugyanis a legcsekélyebb oka sincs rá, hogy féljen. Cége megfelelően működik, Hubert elkötelezett híve; Christiane hónapok óta példás türelemmel gondolzza. Ezek tények. Egyértelműek. Vitathatatlanok. És sok ilyen van, mindegyik inkább biztató: jól eszik; kielégítően alszik; migrénjei egyre ritkábban törnek rá. Vagyis Lauthier félelmei eltűzöttak voltak.

Hermantier ásít, átfordul az oldalára. Amióta ezeket a gondolatokat forgatja a fejében, volt ideje, hogy elrendezze őket, végiggondolja az ellenük és a mellettük szóló érveket. Mindegyiknek ismeri a gyenge és az erős oldalát. Tudja, hogy nem örült meg, és sohasem is fog. Ez fel sem merül. Azt viszont elismeri, hogy vannak bizonyos idegrendszeri zavarai. Jó. És ezen a ponton már óvatosabbnak kell lennie. Az ilyen zavarok vajon elegendő okot adnak-e rá, hogy egy Mágnás elbizonytalanodjon? Nem. Az igazi Mágnás bátran bevonulna egy szakklinikára, hogy megszabadítsák ezektől az apró hallucinációktól, mint valami véletlenül beszerzett élősdtől. Akkor hát ő, a nagy Hermantier miért nem megy kórházba? Végül is talán, a lelke mélyén, nem volna ellenére, ha lenne rá ürügye, hogy átengedje a dolgok intézését Hubert-nek, legalábbis pillanatnyilag. Ugyanis – és hogy idáig elmerészkedjen, ahhoz az a magány és az az éjszaka kell, amely őt körülveszi – az új kísérlet sikertelennek bizonyulhat, az új lámpáról kiderülhet, hogy teljes csőd. Ez esetben nem kár Hubert-ért. Mit számít egy olyan ember, mint Hubert? Akit

elhülyített a jó nevelés, minden józan esztől megfosztottak a tisztelendő atyák, de aki nem feledkezik meg arról, hogy a jól befektetett tőkének tizenöt százalékot kell hoznia. Minden további nélkül fel lehet tehát áldozni. Lényeg az – és ezt már csak azért is be kell vallania, mert valóban így van –, hogy kudarc esetén senki se vádolhassa őt, Hermantier-t azzal, hogy eltolta az egészet. A dolog ugyanis kockázatos. Akik azt suttoják, hogy minden találmánya pusztá blöff, nem tévednek nagyot: találmányai lényegében csak már jól ismert dolgokat találnak új és kellemes módon. Ügyes barkácmesternek tartották, amitől ő a kínok kínját állta ki. Ezen az éjszakán azonban már nem szenvedett. Szép csendesen leszállt a lelke legmélyére. Saját mélységei legalább még otthonosak. És ugyan bizony miért kellene szégyenkeznie azért, hogy nem lett zseni? Régen, ez igaz, arról álmodozott, hogy olyan gépeket fog feltalálni, amelyek forradalmasítják a világot. Aztán kezdetnek feltalált egy újfajta izzószálat. A szerencséje akkor kezdődött. Nem sokkal később feleségül vette Christiane-t. Akkor még, ebben teljesen biztos, az asszonyt kissé elkábította az ő sikeressége, az ereje, a lendülete.

Hatalmas, durva koponyája, gondolkodóra valló homloka nyilván meglepő jövőt ígért. Ha így folytatta volna, ha továbbra is olyan eredeti dolgokkal áll elő, mint az a kis fémdarab volt, amely a villanykörte árát húsz százalékkal csökkentette, akkor... akkor talán minden másként alakul. Csak hát az ember nem lesz feltaláló parancsszóra.

Türelmetlenül belerüg a takaróba. A mennydörgések egyre ritkulnak, halkulnak. Feltámad a szél, és vadul ráz valamit az ablak mellett... valamit, ami nyikorog és neki-

nekicsapódik a falnak. Valószínűleg rosszul rögzítették a zsalukat. Hermantier füttyül a zsalukra. Azon töpreng, hogy ha egykor alaposabb és tudományosabb képzésben részesül, tartani tudta volna az ígéreteit. Természetesen tökéletesítette a gyártási eljárásokat... De erre egy értelmesebb művezető is képes lett volna... Növelte az üzem termelékenységét, de közben nemigen figyelt a kockázatokra... Egyedül Christiane tekintete számított. Az a tekintet, amely lassacskán elfordult tőle... Most már kideríthetetlen, ki bántotta igaztalanul a másikat először! Ő azonban, minden tévedése, hibája, elégtelensége ellenére is értékes ember. Még most is sikeres ott, ahol egy közönséges ember elbukna. Bizonyíték rá, ahogy sínre tette a természetes fényű izzó ügyét. Az izzó már önmagában is kis technikai remekmű. Ám mihelyt kint lesz a piacon, a konkurensok ellopják. Csak felszerszámozás kérdése az egész. És e tekintetben a kartell jobban áll, mint ő. Vagyis néhány hónapja van rá, hogy megszerezze a piacot. Valami pókerhúzással. Ha látna, övé lenne a parti. Aztán... megengedhetné magának, hogy a főiskoláról kikerülő fiatal mérnököket alkalmazzon... Vigyázat! Ez az a pont, ahol már fantáziál. Mert ha látna, nagy valószínűséggel akkor is a katasztrófába rohanna. Már sokfelől figyelmeztették rá, finoman... olyanok, akik közel állnak a kormányhoz... Ha sikeres akar lenni, el kell fogadnia bizonyos szövetségeket. A kartell nagyon erős, és mindenre elszánt... Annyi baj legyen! Hubert lesz a villámhárító!

A fenébe ezzel a spalettával! Hermantier felkel, végigmegy a fal mellett. Amikor odaér a kandallóhoz, megérinti a faliórát, kinyitja a számlap üvegezett ajtaját, és óvatosan kitapogatja a mutatókat. Éjfél múlt öt perccel.

Hihetetlen! Pedig úgy érezte, mindjárt vége az éjszakának. Valójában alig két órát aludt. Búcsút kellene már mondania ezeknek a butaságoknak, amelyek úgy szállonganak a fejében, mint egy nagy rakás por. Odamegy az ablakhoz. A szél eloldozta a spalettákat, és az egyik ide-oda leng. Az eső sistereg a köveken, a földön, a leveleken. Hermantier kissé előrehajol, az esőcseppek az arcába csapódnak. Beszívja az ázott kert vad illatát. A viharverte kert kicsit olyan, mint ő maga. Hosszan elidőzik ennél a képnél. Aztán megint Hubert-re gondol, aki ki lesz söpörve. Őszintén szólva mind ki lesznek söpörve. De ő már semmit sem kockáztat. Nincs már szüksége másra, mint egy ágyra és egy kézre, amely megeteti. Ezt pedig bármelyik vakok otthonában megtalálja. A tornádó után talán mindent újrakezdhetne, egyedül! Mindenképpen egyedül! És ezúttal mindenki az ő oldalán áll majd.

Elmegy az ablaktól. Még mindig gondolatai fonalát követi. Ha egyszer mindent tekintetbe vett, mindent felmért, mitől fél? Néhány napig valamiféle lidércnyomásban élt, ezt szégyenkezés nélkül beismerheti; ez a szétesett látszatvilág, amelyben egyidejűleg ment tönkre minden, mint az elkorhadt karfa, amely áruló módon összeroppan a súlya alatt. És ő tisztában van vele, hogy ez a lidércnyomás még nem ért véget, nem is fog véget érni, mert az olyan vak, aki nem hajlandó újratanulni a világot, aki úgy tesz, mintha a *régi módon* élne a fellázadt tárgyak közt, sajátos tévedésekre van ítélve. Csakhogy a kérdés nem ez...

Visszafekszik. Hirtelen fázni kezd. Magára húzza a takarót. Nem, a kérdés nem ez. Rita: akkor, ott, abban a pillanatban félt. Jó. Akkor is félt, amikor a fenyőszagot érezte, és akkor is, amikor felfedezte az elveszettnek hitt

barackokat... Fél attól, hogy már csak egy menthetetlenül lecsökkent értékű szerencsétlen balfácán, de attól is fél, hogy esetleg *veszélyben van*. Már nem emlékszik, mikor érezte először ezt a félelmet, amely olyan megfoghatatlan volt, hogy szavakba önteni se tudta. Ez még Lyonban történt. A félelem azóta is rendkívül cseppfolyós, noha a körvonalai élesebbek lettek. Valójában ez a legképtelenebb minden képtelen benyomása közül, amelyek most már folyamatosan kínozzák. De a félelem itt van, állandóan jelen van az akadályoktól, a falaktól való rettegetésben, már befészkelte magát az idegrendszerébe. És ugyan már miért ne volna joguk ehhez a veszélyérzethez azoknak, akik elvesztették a látásukat? A vak bányaló is jóval a robbanás előtt megérzi a sűjtőlégveszélyt. Valahol valami veszély van. Talán nem őt fenyegeti. Talán Christiane-t... vagy Clément-t. Egy másik gránát, amely még mindig ott lapul a föld mélyében? A sík vidékbe szinte belevesző ház; körülötte egykor gépfegyverrel lötték egymást a németek és a partizánok – micsoda örülség volt egy ilyen helyet választani a nyaralásra! Talán a szelleme, amely végre megszűnt harcolni az életért, most mindenféle ősi félelemmaradványt magába gyűjt, mint valami médiumé? Ugyan már! Aludni kellene. Pedig Maxime megígérte, hogy még benéz hozzá. Maxime alszik. Mindenki alszik. Végtagjai mentén forróság önti el Hermantier-t, és már nem képes az összefüggő gondolkodásra. De még mindig hallja az esőt és a nyikorgó spalettát. Ellazul. Egyik keze végigsiklik a takaró ránca mentén, le egészen a földre. Mennydörgés, már közelebből, hevesebben: megremegteti az ablaküvegeket, majd a moraj lassan távolodik, tovadöcög valami hatalmas felhő meredek oldalfalán. Nyomban felhangzik a következő moraj, de ezúttal oly

gyengén, hogy felkelti Hermantier figyelmét. Ez a Buick hangja. Hermantier félkönyökre támaszkodva figyel. Igen, a Buick érkezik. Még azt is hallani, ahogy a kerekei súrlódnak a vizes betonon. Most megfordul, és a garázs felé tart. Egy ajtó csukódik, hangtalanul, mintha egy kéz óvatosan visszatartaná. Bizonyára Maxime lesz az. Maxime, aki jobbnak látta, ha lelép, mihelyt a fivére felment. Megkérdezhetette volna, hogy elviheti-e a kocsit! Hermantier hátrahanyatlik. A legfurcsább az, hogy az autó el tudott úgy menni, hogy ne ébressze fel őt. A vihar végig nem volt igazán heves. A motor hangja nem került volna el a figyelmét. A fal felé fordul. De nem szereti ezt a pozíciót. És főként nem szeret hátat fordítani ajtónak vagy ablaknak. Visszafordul a bal oldalára. Vajon a szél verte eső csöpög a parkettára? Mintha gyors lépteket hallana az ablak előtt. Ha valaki meg van fosztva a látásától, minden zaj a megtévesztésig olyan, mintha egy másik ember lépteit hallaná. Ezek a vízcseppek a padlón... esküdni merne rá, hogy meztelen talpak neszezése. De már a múlt este is, a kertben, amikor a szél játszott a virágok és a lombok közt, nem iszonyú nehezen küzdött-e meg azzal a benyomással, hogy a sétányt néma, de egyre közeledő árnyak népesítik be? Tulajdonképpen a veszélyérzet talán leegyszerűsíthető erre az illúzióra. Hermantier feje súlyosan hanyatlik a párnára, szavak zsonganak benne. De képtelen rá, hogy megállítsa ezt a belső beszédet, amely az alvásból fakad ugyan, mégis megakadályozza abban, hogy elaludjon. „Megyek, becsukom az ablakot – gondolja magában. – Aztán nyugodtan elalszom.” Elképzeli, hogy felkel, átmegy a szobán, aztán kikönyököl az ablakpárkányon és nézi a csillagokat; látja a fehérülő Holdat, amint leszáll a végtelen mezők felé. A fa megreccsen, és Hermantier felriad

képzeltjeinek ködéből. Most már tényleg odamegyek! Lábát a padlóra teszi. Az álmoságtól már teljesen elzsibbadt, kénytelen a falnak támaszkodni. Túljut a kandallón, hatalmasat ásít. Ha a padló vizes, Christiane bizonyára nem mulasztja majd el, hogy néhány kellemetlen megjegyzést tegyen. Már az ablak előtt tapogatózik. A padló teljesen száraz. Nyoma sincs víznek. De hát akkor... A szíve majd kiugrik a helyéből, s ettől váratlanul teljesen elveszti a fejét. Vége, minden álmosága megszűnt. Hermantier visszafordul az ajtó felé. Egy pillanatig arra gondol, meggyújtja a villanyt. Gondolkozik.

Attól még nem szabad elveszítenie a hidegvérét, hogy valahol valami zajt hallott. Talán a szél sodort be néhány falevelet, valamelyik bútordarab alá. Hermantier óvatosan odamegy az ablakszárnyakhoz, majd nehézkesen vissza az ágyhoz: nagyon sóhajtva elnyúlik rajta. Pontosan úgy sóhajtott, mintha bárki is hallhatná. Gyakran megesik vele, hogy egy képzeletbeli megfigyelőnek játszik. Nem mozdul, de hallgatózik, mert egyáltalán nem hisz ebben a falevél-históriában. Lépteket hall, távol, a földszinten. Talán Clément lesz az, aki most ért haza Marceline-től. Vagy talán Maxime: megszomjazott, és lement, hogy keressen egy üveg valamit a hűtőszekrényben. Vagy talán nincs is ott senki. Mert már nem igazán büszkélkedhet az érzékeivel. Ismét megnyikordul a padló. És a hang egyáltalán nem az az apró, száraz reccsenés, mint amikor a melegtől megpattan egy farost. Ez egyértelműen nyikorgás, mint amikor a parketta egyik lemeze hirtelen megroppan valamiféle súly alatt, és benyomódik. A fenébe is! Egy éjszakai madár az, amely az imént repült be a szobába. Egy denevér vagy valami eltévedt bagolyfióka,

amely most sebzett szárnyával kaparja a padlót. Ezeknek a vén deszkalapoknak olyan kevés kell, hogy megnyikorduljanak! Akkor hát miért fekszik így megdermedve? Miért hagy ki a lélegzete? Hermantier gyűlöli az éjszakai állatokat. Régen ilyenkor meggyújtotta az éjjeliszekrényén a lámpát. Gyorsan körülnézett, és aludt tovább. Most pontosan ez a gyors pillantás hiányzik neki. Egyszerűen az, hogy lássa, minden a helyén van; aztán már érdektelen az éjszaka. Összeforrt szemhéja azonban soha többé nem nyílik fel. Hát ezért érzi magát ennyire sérülékenynek. A nyikorgás tovább terjed, végig a fa erezete mentén. Hermantier megmozdul, és egyszer csak egy váratlan gondolattól felenged benne a feszültség. A macska... ez csak a macska lehet... A terasz tetején és a vadszőlő tőkéin olyan könnyű felkapaszkodni az ablakig... Előrehajol, ajkával halkán csettint, az állatot hívja. Most, hogy már elmondták neki, milyen, képesnek érzi rá magát, hogy elviselje a macskát, hogy megsimogassa. Kinyújtja a karját, de az ujjai semmiféle macskapofát nem érintenek. Hermantier-t előnti a düh. Mi ez az idétlen ötlet, amely befészkelte magát a fejébe? Igen, nyikorog a padló, na és? Mit bizonyít ez? Álmatlanul fogja tölteni az éjszakát, hogy a zajokat kémlelje, mint valami ijedős kiskölyök? Ez az aprócska vihar a felszínen azt a hatalmas szorongást tárja fel, amely belül fojtogatja. Lábát kiemeli az ágyból, és míg talpa az ócska papucs nyílása után tapogatózik, keze összecsomózza háziköntösén az övét.

Az ablak most tárva-nyitva áll. Vajon a szél tárta-e szét az ablaktáblákat? Hát itt tart, ő, Hermantier! Ő az, aki most nyugtalanul forgatja zárt szemhéjú arcát minden irányba. Ő az, aki hajlandó magát nevetségessé, komikussá tenni, csak hogy megszűnjön, de tüstént, ez az

elviselhetetlen érzés, hogy nincs egyedül. Ha téved, ha tényleg nincs senki a szobában, senki más, csak ő, nos jó, akkor erről könnyű megbizonyosodni. Elindul az ajtó felé... Három gyors lépés, teljesen váratlan egy vak embertől. Valami súrolta az egyik székes lábát. Nocsak, nocsak! Szóval mégsem volt annyira örült!

– Ki van ott? – kérdezi elfojtott hangon.

Ez a hang, amely felismerhetetlenül szólal meg az éjszakában, miközben egy erőtlen mennydörgés utolsó hangjai görögnek tova, valami fenséges rémülettel tölti el Hermantier-t. Nekitámaszkodik az ajtónak, kitapogatja a zárat, és felfedezi, hogy valaki kivette belőle a kulcsot. De nem. Ő az, aki néha, lefekvés előtt bezárja az ajtót, és aztán a kulcsot beteszi a zakója zsebébe. De semmi kedve sincs hozzá, hogy most elkezdjen kotorászni a zsebeiben. E pillanatban csak az érdekli, hogy mi rejtezik ott, néhány lépésre tőle. Elindul az asztal felé, amely a szoba közepén áll. Ugyanebben a pillanatban talán egy árny kezd hátrálni előtte, és megpróbál elbújni a kerek asztal mögött? Talán szemtől szemben állnak egymással? Hermantier két öklével a tölgyfalpra támaszkodik, felső teste előre dől. Vajon lélegzetvétel-e az, amit hall, vagy a légármálás játszik a függöny szárnyaival? Lassan megindul az asztal körül. És úgy érzi, ebben a háziköntösben, amely csak megnöveli és erőteljesebbé teszi a testalkatát, sápadt és görcsös arcával, amely nyilván olyan, mintha lebegne a félhomályban, ő a félelmetesebb látvány, neki kell eltipornia a másikat... ha a másik létezik egyáltalán. Szeretné, ha a másik összeroppanna a félelemtől. Megfordul, alaposan megemeli a térdét, alaposan megtámasztja a lábát, mint a vadászatban, amikor az ember elindul, hogy rajtaüssön a kutya szorításába

dermedt vadon. És kezének bőrén, mintha csak valami legyező keltette apró légmozgás volna, alig észrevehető áramlatot érez. Lehet, hogy már tíz perce álmodik? Lehet, hogy komédiát játszik? Vagy tényleg egy valóságos lényt hajszol, egy emberi lényt, aki esetleg felhagy a meneküléssel, és váratlanul ütni fog? Hermantier már teljesen megkerülte az asztalt. Vajon az ellenfél egyszerűen csak tovább hátrál előtte? Nem lehet, hogy bemenekült az íróasztal mögé? A padló megint megnyikordul, amikor Hermantier megpróbál közelebb jutni a bútordarabhoz. Elképzelni se tudja, ki szórakozhat azzal, hogy az éjszaka közepén meglátogatja őt. A házból senki, az biztos.

– Feleljen – suttogja. – Követelem, hogy válaszoljon, de azonnal!

Kattanás. Vagy csak a pecsétgyűrűje koccant neki az íróasztal sarkának? Inkább a villanykapcsoló kattanása volt ez. Hermantier megmerevedik. Ha ég a villany, rá semmiképp sem hathat a ragyogása, nem érezheti a fényét. Roppant fájdalmas elgondolnia, hogy a fény a másiknak világít. Úgy érzi, csúffá tették, tehetetlenségre kárhoztatták. Önkéntelenül hátrál egy lépést: fél az ütéstől, amely óhatatlanul jönni fog. A másiknak csak a helyet és a pillanatot kell megválasztania. És Hermantier megérti. Megérti, hogy a gránát óta olyan bizalmatlan, mintha egy napon majd óhatatlanul meg kellene kapnia a kegyelemdöfést. A lelke legmélyén mindig is azt gondolta, hogy a gránát csak a kezdet volt. Ez semmit sem jelent, rendben van. Ami nem változtat azon, hogy a lábikrái kissé remegnek, és hogy olyan, mint egy hirtelen megmerevedő állat a vágóhíd küszöbén.

– Pénzt akar?

Kezét bedugja a háziköntös zsebébe, és vár. A levelekről csöpög a víz. Egy madár hangos kiáltással repül tova. Vajon észrevette-e a nagy fénynegyszöget, amely kivetül a kertre? A kivilágított ablak biztos hogy látszik a kerítés mellől. Különös tolvaj az olyan, amelyik így jelzi a jelenlétét minden járókelőnek! De végül is lehet, hogy csak a pecsétgyűrűjét hallotta az imént... Hermantier megint elindul. Teljes fényben vagy teljes sötétségben? Odaér a lámpához. Keze megérinti a villanykörtét. A körte langyos.

Hogy biztos legyen abban, nem tévedett, Hermantier kicsavarja, odaszorítja az arcához. Alig melegebb, mint a bőre. Vagy csak néhány másodpercig égett, vagy már szinte teljesen kihűlt. Azt azonban ki lehet jelenteni, hogy égett. Ez csaknem bizonyos, és ez rémületes, rémületesebb, mint az összes többi. Mert Hermantier-t megtéveszthette bármilyen más, kétértelmű jel. De a villanykörte érintése nem. Van valaki a szobában, férfi vagy nő, valaki, aki miután látta, hogy felfedezték, megkockáztatta, hogy villanyt gyűjtsen, amíg rejtekhelyet keres magának. Hermantier kihúzza magát.

– Beszéljen! Fejezze már be ezt a játékot!

Semmi mozgás. Miért jött vajon a szobájába? Lopni? Értelmetlen. Hogy megölje őt? Erre sokkal megfelelőbb alkalom kínálkozott volna negyed órával korábban. Ami körülötte történik, annak határozottan semmi értelme. Ekkor hirtelen meghallja a távozó Buick hangját. Az autó távolodik, a motor kissé felpörög a kapuban elhelyezett bukkanó miatt. Most a kavicsos úton halad. Hermantier kezét a homlokára szorítja. Pedig tökéletesen képes rá, hogy gondolkozzon. Biztos benne, hogy nem tévedett. Az autó megjött, majd elment, holott normális esetben ennek fordítva kellett volna történnie...

De van sürgősebb dolog is, mint az autó. Hermantier megkerüli az íróasztalt, minden érzéke ki van hegyezve. Teljes a csend. Ekkor gyorsan becsukja az ablakot, elfordítja az ablakkilincset, majd minden sietség nélkül odamegy az ajtóhoz, és felgyújta a csillárt. Végül leül az ágyára. Most már csak várnia kell. Nem az ő idegei fogják előbb felmondani a szolgálatot.

Az idő múlik, a falióra lassú ritmusa szerint. Amióta csukva van az ablak, a kert is hallgat; már az eső sem hallatszik. Mintha valami cella magánya zúgna Hermantier fülében. Olykor, valahol távolabb, megreccsen egy gerenda. De lehetetlen észlelni akár a legcsekélyebb élő lélegzetvételt is, valamiféle bizonyítékát annak, hogy valaki ott van a szobában, egész közel, ugyanezen négy fal között, és az alkalmat várja, hogy megszabaduljon tőle. Senki sincs itt. Soha senki sem volt itt. A hosszan tartó mozdulatlanság lassan visszahozza az álmodást Hermantier tagjaiba. Feje elnehezül. De keményen elhatározta, hogy nem alszik el. Rá akarja kényszeríteni a másikat, hogy kegyelmet kérjen. És ha most, a sűrű csendben, hirtelen megszólalna egy hang, és ha ez a hang azt mondaná: „Hermantier, hagyja abba ezt a játékot. Beszéljünk!”

Hermantier az érzelmi sokk hatására feltehetőleg úgy zuhanna össze, mint valami élettelen tömeg. Nem akar ilyesmire gondolni. Folytatja nevetséges örökődését, állat az öklére támasztva. Csupa izzadság, és érzi, hogy a lába jéghideg. Hogy kitartson, arra kényszeríti magát, hogy kis problémákon töprengjen, például a Buickén. Maxime valószínűleg kockára akarta tenni a pénzét a La Rochelle-i kaszinóban. Így hát elment az autóval, aztán visszajött. Csakhogy ő, Hermantier az autót visszatérni, majd újra

elmenni hallotta. Egyszóval, amióta elvesztette a látását, az egyszerű logika törvényei nem alkalmazhatók többé. Ezek után azon sincs mit csodálkozni, ha Christiane, ha Hubert és maga Maxime is betegként kezeli őt. Lássuk csak, így okoskodhatna az ember: a Buick vagy tényleg kint van, vagy minden látszat ellenére bent van. Ha bent van, akkor el kell ismerni, hogy...

Hermantier a kezét, a lábát dörzsölgeti. Már nem tudja, mióta ücsörög így, mint valami fogoly. Elég ebből az ostoba várakozásból! Felkel, odamegy a székhez, amelyre a ruháit tette. Az ajtó kulcsa tényleg ott van a zakója zsebében, a zsebkendő alatt. Fogja, és... mi baj történhet, kinyitja az ajtót. A folyosón semmi nesz. Becsukja az ajtót, ráfordítja a kulcsot, és egyik kezével a falat tapogatva megindul a lépcső felé. Semmivel se nagyobb szám hajnali kettőkor végigmenni a házban, mint délután kettőkor. Neki legalábbis pontosan ugyanolyan. Mint valami árny, odaér a halihoz, és közben semminek se megy neki. A verandán a székek nem a megszokott helyükön állnak. Mintha összevissza húzogatták volna őket. A levegőben alkohol és kihűlt dohány szaga érződik. A kertkaput bereteszelték. Hermantier elhúzza a reteszt, lemegy a lépcsőn. Ha valaki észrevenné, hogy kiment, majd azt mondja, hogy szüksége volt levegőre, egy kis mozgásra, hogy megszűnjön a fejfájása. Már nem esik. A szél is alábbhagyott. Tücskök ciripelnek. Hermantier azonban nem figyel az éjszaka nyugodt szépségére. Végigmegy a fasor szegélyén, amelyet a lába úgy követ, mint valami sánt. Megvannak a maga tájékozódási pontjai. Számolja a lépteit, és belegyorsít, mert új és hatalmas türelmetlenség lesz úrrá rajta. Áthalad a garázs előtt a lebetonozott részen, és benyit a

kis bejáraton, amelyet a tolóajtóba vágtak. Lába nyomban beleütközik az autó lökhárítójába.

Tehát itt van. Tényleg itt van. Keze kitapintja az oldalrészek körvonalait. Ujjjaival sárdarabokat kapar le a csomagtartó oldaláról. Vagyis az autó kint volt. Hermantier-nak azonban nincs bátorsága hozzá, hogy levonja a következtetést. Nekitámaszkodik a Buick oldalának. Zihálva veszi a levegőt, mint valami üldözött ember. Várja a hajnalt.

VII

Hermantier a verandán futott össze Clément-nal.

– Az úr már felkelt? Még hét óra sincs!

– Kicsit fáj a fejem, Clément... De nem bánom, hogy itt van. Jöjjön velem. Egy kis szívességre van szükségem.

Felmentek a lépcsőn, Clément három lépéssel Hermantier mögött, mint mindig, most is kissé túl alázatosan. Hermantier megbizonyosodott róla, hogy az ajtaja kulcsra van zárva, majd kinyitotta, és betessékelte a sofőrt.

– Még mindig ég a csillár?

– Igen – mondta Clément.

– Az ablak?

– Be van csukva, uram.

– Nézze meg, rá van-e fordítva az ablakkilincs.

Hallotta, hogy a sofőr átmegy a szobán.

– Igen, uram... Ha az úr figyel, hallani fogja, amint kinyitom.

Az ablakkilincs megnyikordult, majd Hermantier homlokát friss légáramlat csapta meg. Ekkor becsukta az ajtót, és felsóhajtott. Íme, itt a bizonyíték, hogy egy árnyal hadakozott, hiszen a szoba úgy van, ahogy hagyta.

– Köszönöm, Clément... Még egy kérdés. Nem lát semmi szokatlant: Nézzen jól körül... Ne siesse el.

Clément gondoljon, amit akar. Ennek már igazából semmi jelentősége.

– Nem, uram... Minden olyan, mint máskor.

– Nem maga használta az autót ma éjjel.

– Dehogyan... nem, uram.

– Várjon!... Azt mondta nekem, másnap, ahogy megérkeztünk: „De talán egyeseket előbb kellene vádolnia, mint engem.” Emlékszik? Volt egy kis vitánk.

– Igen, uram... Emlékszem.

– Nos, mi járt akkor a fejében? Beszéljen, nem kell félnie. Nem fogok haragudni.

– Semmi, uram. Csak gondolkodás nélkül rávágtam, dühömben.

– Biztos benne?

– Igen, uram.

Az út erről az oldalról is el volt falazva. Minden intézkedést megtettek. Az utasítás: nem szabad nyugtalanítani a beteget; nem szabad tápot adni a gyanakvásainak.

– Rendben van, Clément. Köszönöm magának.

A sofőr kiment, halk léptekkel, és ez az elővigyázatosság idegesítette Hermantier-t. Megkereste a cigarettásdobozát, mélyen leszívta a füstöt. Undorító szőke dohány volt. Néhány napja Christiane megmakacsolta magát, és ezt a hasonló ízű amerikai cigarettát veszi neki, azzal az ürüggyel, hogy a Gauloises-től Hermantier köhög. Egyfelől mindenki hazudik neki, hogy kellemesebbé, kényelmesebbé tegye a nyaralását. Másfelől ott van ez az ezernyi torz apróság, amely lehetetlenné teszi, hogy kiengedjen. A reggel frissessége lassanként elűzte az árnyakat. Nem, Hermantier sohasem félt. Gondolkodása sohasem volt éberebb, élesebb, minden tekervényessége ellenére, titkos szándékaiban sohasem volt szilárdabb. Igen, elhatározta, hogy végigviszi a játszmát. Mert ez igenis

egy játszma, szembekötősdí, kíméletlen és szenvedélyes, amelyben nem könnyű megnevezni a zsákmányt.

A mosdó fölé odasütött a nap: keze egy meleg fénypázmát keresztezett, amikor kitapogatta a kis asztalkát, hogy elérje a fésűt vagy a fogkefét. A nap megint forrónak ígérkezett. Lépéseket hallott az emeleten: Hubert már cipőben, mintha a városban volna. Ablaktáblák csapódtak a falnak: Christiane felkelt. A konyhából a kávédaráló hangja hallatszott fel. Csak Maxime nem adott még életjelet. Hermantier-nak egy pillanatig kedve lett volna, hogy odamenjen, és bekopogjon az ajtaján. Maxime elmondhatná neki, mit csinált a Buickkal. Kezdi kissé túlságosan is otthon érezni magát... És végül is oly könnyen visszaélhet a helyzettel! Elég, ha százezret ír a csekkre harmincöt helyett!

Hermantier mindkét kezével megragadta a mosdó peremét. Nem vette észre, mikor ötlött fel benne ez a gondolat. És most ott állt meggörnyedve, félig nyitott szájjal, és izzott benne a gyanú. Maxime nem volna rá képes... De igen, épp ellenkezőleg, tökéletesen képes volna rá. Minden apró hűtlenség, amelyet Maxime valaha is elkövetett, hirtelen rázúdult Hermantier-ra. Jelentéktelen, súlytalan apróságok, és persze Maxime ettől még kedves fiú!... Ahogy mondani szokták, sohasem ismerte a pénz értékét. Túlságosan is szerette az életet.

Hermantier benedvesítette a szivacsot, megtörölgette a homlokát, a fülét. De hát mit keres? Egyébként is, Christiane vagy Hubert már kiszagolt volna valamit, ha Maxime megengedte volna magának... Christiane-nak jó szeme van mindenhez, ami a bankszámlát érinti! Igen, de a csekk csak a múlt hétről való. Meg kell várni a banki értesítőt. Hacsak... „De talán egyeseket előbb kellene

vádolnia, mint engem.” Clément gyakran bement La Rochelle-ba vagy Sables-ba. Sok szóbeszédet hallhat a bárókban, a kaszinó környékén... és Maxime-ot igen jól ismerik a partvidéken.

Hermantier ivott a pohárból, amelyet az öccse használt, hogy bevegye a piruláit. Förtelmes dolog így vádolni valakit, a legcsekélyebb bizonyíték nélkül. „Hát itt tartok”, gondolja Hermantier. „Semmiben és senkiben sem bízom, mert nem láthatom őket. De nincs igazuk, hogy hazudnak? Egy betegnek nem kell megmondani az igazat!” És már azon töprengett, miközben megvetette magát, hogy a csekken szereplő szám vajon csak százezer volt-e... Miért ne? És Maxime azzal a védelmező kis hangsúlyával! Nem természetes dolog-e, hogy letegezzük a legyőzötteket, megvetjük őket, kifosztjuk őket?

Minden szó, minden kép fájdalmasan hasított belé. Hermantier már másodszor üritette ki a poharat. Majd kapkodva megkötötte a nyakkendőjét, felvette a zakóját. Elment az óra mellett, és kitapogatta a mutatókat: negyed kilenc. Christiane már bizonyára felöltözött. Hermantier kilépett a szobából, és számolta az ajtókat.

– Bemehetek?

Christiane ajtót nyitott. Hermantier óvatosan mozgatta a kezét maga előtt, mintha csak el akarná kapni Christiane kisugárzását, hogy vonalakká, színekké, árny töredékekké formálja át, de semmi mást nem sikerült megragadnia, mint egy elegáns kölni illatát, egy lény szellemét, akit egykor annyira szeretett – úgy állt ott, kezét maga elé nyújtva, mint egy koldus.

– Nos, mi a baj? – kérdezte Christiane.

– Beszélhetnék magával?

– Ugyan, Richard, micsoda kérdés! Magát hallva azt hinné az ember, hogy vendégségben van itt.

Hermantier pontosan ezt érezte. Belépett a szobába, és hátát az ajtónak vetve megállt: tartott a székek és fotelok kelepcéjétől.

– Felveszem a pongyolámat – mondta Christiane.

Hermantier elképzelte levetkőzve. Képtelen volt elhinni, hogy ez az ő felesége volt, ugyanaz az asszony, aki kezébe adta a kezét a pap előtt, akit egy életre összeadtak vele. Önkéntelen mozdulattal, észrevétlenül jobbra-balra mozgatta a fejét, hogy elkapja a fésülködőasztalról, a vetetlen ágyból felszálló illatokat. Bűnösnek érezte magát, mintha csak valami szörnyű vágyat érzett volna. Szerette volna eltakarni az arcát.

– Hallgatom – mondta Christiane, miközben az üvegcséket pakolgatta a pipereasztalán.

– Maxime-ről van szó – kezdte Hermantier. – Sokat költött az utóbbi napokban?

– Semmi ilyesmit nem vettem észre. Magának kell tudnia, mennyi pénzt ad az öccsének.

– Aláírom a csekkeket... De nem én töltöm ki őket.

– Ó! Csak nem hiszi azt, hogy...

– Játszik. Biztos vagyok benne, hogy nagy tétékben játszik... És abban is biztos vagyok, hogy veszít.

– Nem lesz nehéz utánanéznem.

– Köszönöm, Christiane. Lekötelez... Bizonyára tévedek, de amíg nem szerzek bizonyosságot a dolog felől, aggódom... Nem tettem helyesen, hogy a lovak közé dobtam a gyeplőt; majd kézbe veszem én ezt a legényt! Vannak dolgok, amelyeket nem tűrök el. Elmegy. Visszajön. Kölcsönveszi az autót. Azt hiszi, valami szállodában van... Mindjárt beszélek vele!

– Ne! – mondta Christiane.

– Mi? Nem ért vele egyet?

– Nem erről van szó, Richard... Üljön le.

Christiane karonfogta, végigvezette a szobán, és Hermantier megint arra gondolt, hogy joga van bejönni ebbe a szobába, hogy otthon van itt, hogy ő Christiane férje. Az is eszébe jutott, talán tönkreteszi az asszonyt, és megmerevedve ült le.

– Maxime már nincs itt – kezdte Christiane. – Elment... Ma éjjel elment.

– Tudom. Elment valahová. De visszajött.

– Nem. Elment... végleg.

– Hogyhogy! Magyarázza meg! – kiáltott fel Hermantier.
– Elegendem van ezekből a rejtélyekből.

– Ebben nincs semmiféle rejtély – mondta szomorúan Christiane. – Bekövetkezett, amitől már az első nap óta tartok. Maxime bement a tálalóba, azzal az ürüggyel, hogy iszik egy pohár szódát. És kitört a botrány Clément-nel. Amikor odaértünk, Hubert meg én, már majdnem összeverekedtek. Szép látvány volt! Clément azt akarta, hogy hívjuk oda magát, de én elleneztem. Maga már aludt, meg különben is, jobbnak láttam, ha egyszer és mindenkorra végzünk ezzel az üggyel. Maxime egyébként megértett. Tisztában volt vele, hogy nincs igaza, úgyhogy gondolkodás nélkül lelépett. Jaj nem! Micsoda este volt! Marceline sírt, Clément fogadkozott, hogy szedi a cókómókját, és odébbáll. Mit szenvedtem, mire lecsillapítottam őket! Egyszóval Hubert elvitte az öccsét La Rochelle-be, Richard... Gondolom, az első vonattal visszatért Lyonba. Bár nála sose lehet tudni...

– Szólnia kellett volna nekem – mondta Hermantier.

– Szólni magának! Szegény barátom, milyen hirtelen természete van, a jelenléte nemigen oldott volna meg semmit. Olyanok voltak, mint két acsarkodó kutya. Nem beszélve arról, hogy ilyen gorombán felébreszteni magát...

– Maxime döntött úgy, hogy elmegy?

– Nem. Én küldtem el, a megfelelő formában. Azt mondtam neki, hogy visszajöhet, ha megnyugodott; de most levegőváltásra van szüksége. Azt is mondtam neki, hogy ha aggódik a maga egészsége miatt, nyugodtan...

– Igen, igen. És?

– Nos hát, nem ellenkezett. Nyugodtan felment a szobájába összepakolni, Hubert meg közben kiállt az autóval. Mielőtt elment, azt mondta: „Bocsásson meg, Christiane. Elvesztettem a fejem. Sajnálom, maga miatt is, meg Richard miatt is.”

– Ez minden?

– Igen.

– Őszintének látszott?

– Igen.

– Hol tette le Hubert?

– A Deux-Iles szállodánál. Állítólag nagy vihar volt arrafelé.

– Nem kérdezte meg Maxime-től, hogy van-e elég pénze az utazáshoz?

– Nem. Még csak eszembe se jutott. Őszintén szólva látni szerettem volna, amint minél előbb elmegy.

– Hánykor jött vissza Hubert?

– Valamikor egy után... Miért?

Hermantier habozott Igencsak furcsa dolog volt, amit mondani akart. Bevallhatja-e, hogy hallotta, amint megérkezik egy autó, amelyik nem ment el, és elmegy egy

autó, amelyik nem érkezett meg? Nem, ennek semmi teteje.

– Szegény Maxime – dűnnyögte.

– Ugyan már! Csak nem fogja sajnálni! Az imént még meg akarta róni! Nem értem magát.

– Nagyon fáradtnak látszott?

– Természetesen nem volt valami jó színben, de hát az ő életmódjával...

– Talán nem vigyáztunk rá eléggé, Christiane. Tulajdonképpen ő betegebb, mint én. Kérdeznék magától valamit... De ígérje meg, hogy nem fog haragudni... Mondja meg Hubert-nek, hogy vigye el magát oda.

– La Rochelle-be?

– Igen... La Rochelle-be... és ha Maxime még nem ment el, hozzák vissza.

– Richard! Tudja, mit beszél?

– Igen. De azt is tudom, hogy a kisöcsémnek szüksége van rám. Szeretném, ha tudná, hogy a házam mindig nyitva áll előtte. Hogy én nem küldtem őt el.

– Maga szerint nem volt igazam?

– Dehogynem!

– Tarthatatlan lesz itt az élet, ha visszajön... És jó esély van rá, hogy Clément itthagyminket.

– Hát akkor itthagym! Jobban szeretem a saját öcsémet, mint a maga sofőrt.

Hermantier felállt. Szája elkeskenyedett a dühtől. És egy pillanatig még azt hitte, hogy a háború véget ért! A csetepaték, a törvetések, a rajtaütések kis háborúja, amelyben nem ő volt az erősebbik fél. Úgyhogy csak semmi gyengeség! Semmi sajnálkozás!

– Induljon azonnal! És mondja meg Maximenak, parancsolom, hogy jöjjön vissza... Clément-t meg majd én lecsillapítom.

Ez volt az a hang, amellyel a legengesztelhetetlenebb ellenségeket szerezte magának. Elutasítást várt, tiltakozást; Christiane nyilván gyűlöli ebben a pillanatban. Ő is gyűlölte saját magát. Christiane azonban hallgatott. Hermantier elindult az ajtó felé, majd megfordult:

– Maxime egy gyerek. És még ha csalt is egy kicsit a csekkekkel... a fenébe is, elég gazdag vagyok!

Christiane meg se moccant. Mintha már nem is volna a szobában. Hermantier kiment, és egyik kezével a falat tapogatva elindult a lépcső felé. Hubert a verandán reggelizett. Felállt, amikor Hermantier odaért mellé.

– Jó reggelt, kedves barátom. Jól aludt?

– Meglehetősen – morogta Hermantier. – Üljön csak nyugodtan. Christiane az imént elmesélte, hogy az öcsém...

– Igen? Elmondta?

Vajon miért remeg Hubert hangja? Ugyan mitől tart?

– Vissza kell hozni Maxime-ot – folytatta Hermantier. – Azonnal! Bizonyára nem volt igaza, hogy összeveszett Clément-nal, de ha visszatér Lyonba, vége, megbetegszik. Úgyhogy semmi késlekedés! Elkíséri Christiane-t La Rochelle-be, és ha kell, erőszakkal parancsolják be Maxime-ot az autóba.

– Nos hát, én is így tartom jónak – közölte Hubert. – Szegény Maxime, őszintén szólva szomorú volt látni, hogy úgy megy el, mint valami elbocsátott cseléd...

Hermantier minden erejével figyelt. Volt valami Hubert hangjában, ami nem stimmel. De mi? Kétség sem fér

hozzá, hogy megkönnyebbül a döntéstől. Túlságosan is! Mintha eredetileg nagyon félt volna.

– Mesélje el nekem, mi történt a tálalóban! – kérte mintegy mellékesen Hermantier.

– Nagyon egyszerű az egész. Felmentünk lefeküdni. Az öccse szomjas volt, úgyhogy lement valami innivalót keresni a hűtőben. Ott találta Marceine-t egyedül, és valószínűleg éppen megcsókolta, amikor Clément belépett a hátsó ajtón... Amikor rajtuk ütöttünk Christiane-nal, már majdnem öltre mentek.

Hermantier komótosan megvajazta a pirítósát. Megpróbálta maga elé képzelni a jelenetet: Maxime Marceline fölé hajol, talán csak azért, hogy bosszantsa a sofőrt. De miért akarta volna Maxime, hogy kitörjön a balhé?

– Nem tiltakozott, amikor Christiane arra kérte, hogy menjen el?

– Nem.

Hát épp ez a furcsa!

– Szólok Clément-nek – mondta Hubert.

– Eszébe ne jusson! Maxime nem fog engedelmeskedni, ha meglátja Clément-t a volánnál... Maga fog vezetni, mint az éjjel.

– Jogos – mondta Hubert. – Ez az ügy határozottan összezavarta a fejemet.

A kedélyessége határozottan erőltetettnek tűnt. Elővette a kasucukorkás dobozt, mint mindig, amikor tanácstalan volt.

– Hát akkor a mielőbbi viszontlátásra. Remélem, sikerül visszahoznunk magának a tékozló fiút.

„Velejéig álnok”, gondolta Hermantier. De mosolyt erőltetett az ajkára. Christiane léptei koppantak a hallban.

– Igyekezzenek – vetette oda Hermantier.

Letette a kést a terítőre, és félrehajtotta a fejét, hogy el ne mulasszon egyetlen zajt se. A Buick elindult, motorja felpörgött a bukkanónál. Pontosan úgy, mint az éjjel. Lehetetlen összekeverni az érkezést és az indulást. Hermantier kitapogatta a kést, a vajtartót. A vajnak rossz íze volt. Nem sózták meg eléggé. Vagy ő volt az oka, a betegsége, hogy már nem olyannak érezte a dolgokat, mint azelőtt?

– Végzett az úr?

– Igen... Mondja csak, Marceline... hol van Clément?

– A kertben, uram. Locsol.

– Köszönöm.

Hermantier hátratólta a székét. Mire volna jó, kikérdezni a lányt? Hazudna, nehogy hibásnak tartsák. Vagy épp ellenkezőleg, kitálatna néhány kellemetlen részletet, mert örülne, ha zavarba hozná őt. Micsoda egy nőszemély! Hermantier lement a lépcsőn. A szobájától a kerítésig, a kerítéstől a szobájáig tulajdonképpen folyton ugyanazok a mozdulatok, mintha börtönben volna. Ez sokkal több volt, mint pihenés. Ez önkéntes fogság volt. Vajon jól teszi-e, hogy így elzárkózik? Nem először teszi fel magának a kérdést, de valamiféle titkos szorongás megakadályozta, hogy válaszoljon is rá. És a múltkori sétájának emléke a parton még egy csipetnyi rémülettel is megtetézte a szorongását. Hirtelen rájött, miért akarja, hogy Maxime visszajöjjön. Maxime nem utasítaná el a kérését, hogy aludjon a szomszéd szobában. Akkor, ha szükségét érezné, csak átkopogna a falon... Mert volt valami, amire Hermantier eddig nem fordított különösebb figyelmet: a többiek szobája kivétel nélkül távol esett az

övétől. Úgy el volt szigetelve, mint valami leprás. Miért? De hát miért is ne? Megint egy ostoba kérdés.

– Itt van, Clément?

– Igen, uram... hallja a vízsugarat.

Egyszerűen nem lehet vele úgy beszélni, hogy közben ne legyen a kezében valamiféle locsolócső.

– Jöjjön ide, Clément.

– Rendben, uram.

Hermantier hallotta a sofőr bakancsának nyikorgását, érezte a veríték és az átnedvesedett ruha szagát.

– Hallottam, mi történt az éjjel – mondta Hermantier.

– Ó!

Ugyanaz a nyugtalan hangsúly, mint Hubert-nél.

– Kérem, ne haragudjon az öcsémre – mormolta Hermantier.

A bocsánatkérés nem tartozott az erősségei közé. És nem haragudott Maxime-ra, hogy... Végül is Clément oldja meg, ha vigyázni akar Marceline-re.

– Ne felejtse el, hogy az öcsém nincs túl jól... Ezért aztán vissza fog jönni.

– Maxime úr visszajön? – kérdezte hitetlenkedve Clément. Hitetlenkedve, vagy talán pimaszul.

– Csodálkozik?

– Igen, csodálkozom... azok után, ami történt.

– Márpedig ez így van. Most pedig azt kívánom, értsen meg jól Clément, azt kívánom, hogy a tegnapihoz hasonló jelenetek ne ismétlődjenek meg.

– Az úr biztos lehet benne, hogy...

Clément is hamisan játszott, szörnyen hamisan. Adta az ostobát, és úgy tűnt, még örömét is leli benne.

– Akkor rendben vagyunk – szakította félbe Hermantier. – Ügyelni fogok rá, hogy mindenki megmaradjon a saját helyén. Elmehet.

– Igenis, uram.

Ez a hang! Alázatosnak akar látszani, de ujjongásról árulkodik. Micsoda egy szemét alak! Boldog, hogy beleköthet Maxime-ba, mert Maxime egy kicsit maga Hermantier. „Nincs szükségem rá, hogy szeressenek”, gondolta Hermantier, miközben elindult a kerítés felé. A szegfűk illatoztak. A levegőben bogarak zsongtak. A kis barackfa környéke nyilván tele van darazsakkal. Hermantier megszorította a kerítés rácsozatát: forró volt. Egy pillanatig kedvet érzett hozzá, hogy kimenjen, és a kopár rézsűk között elinduljon a falu felé. De nem merte elfordítani a vaskilincset. Clément biztosan meghallaná, és jót mosolyogna magában. Pedig el kellene mennie! Itthagyni családot, munkát, ezt a gyalázatos félelmet, amely most már minden éjjel rátör... Az ő hibája-e, ha elgyávul?

Megfordult. Még szerencse, hogy itt van Maxime. Hihetetlen sietség lett úrrá rajta. Viszontlátni Maxime-ot! Az se baj, ha túl sok pénzt kér. Cserébe viszont békességet és biztonságot ad. Ha itt van, nem lesz semmi baj. Hermantier visszament a házba, és Marceline-t hívta.

– Tegye rendbe a mellettem lévő szobát. Ezentúl az öcsém ott lakik majd.

Mi van? Mi furcsát mondott már megint? Miért nem felel ez a lány, miért nem mozdul? Úgy érezte, kővé dermedve áll előtte.

– Na induljon már, Marceline! Hallotta, amit mondtam?

– Igen, uram.

A szó szinte kiszakadt belőle, a hangja remegett.

– A szobámból majd vigyázok rá. Ezentúl okosnak kell lennie.

– Igen, uram.

– De hát maga sír! Marceline! Jöjjön vissza!

De a lány már eltűnt a lépcsőn. Így hát őszintén szereti Maxime-ot! Végül is lehet, hogy rosszul ítélte meg ezt a lányt. Hermantier is elindult felfelé a lépcsőn. A szegfűk és rózsák illata még itt is érződött, betöltötte az egész folyosót. Bement a szobájába, a fotelt odahúzta az ablakhoz, és rágyújtott. Aztán csendesen elaludt az álmatlanul töltött, kimerítő éjszaka után. Szeme gyönyörű álmokra nyílt rá. Nem hallotta, hogy a Buick megérkezett. A suttogó hangokat sem hallotta a földszinten, sem a lépcsőn közeledő lépteket. Christiane-nak többször is kopogtatnia kellett az ajtaján. Ekkor szemhéja mögött kifakultak a színek, a formák körvonalai szétfolytak, visszatért a sötétség, és ő felébredt, nehéz fejjel, azt sem tudva pontosan, hol van.

– Én vagyok, Christiane.

Hermantier megkönnyebbülve felállt.

– Jöjjön már be, az istenért! Hol van Maxime?

De már megértette. Visszarogyott a fotelba.

– Elment – mondta Christiane. – Későn érkeztünk.

– Ezek szerint volt vonat?

– Igen, Párizsba... Mindenesetre Hubert azért táviratozott neki Lyonba, a maga nevében: *Az ügy elrendezve. Gyere vissza. Szeretettel.*

– Most fordul elő először, hogy valami értelmes dolog eszébe jut – dörögte Hermantier. – Várjunk. Remélem, hogy ez a tökéletlen Maxime...

– Hát igen – mondta Christiane. – Nem teszi jól, hogy annyit emészti magát.

Majd rövid habozás után hozzátette:

– Tudja, kikkel találkoztam La Rochelle-ben? Bellème-ékkel.

– Nem érdekelnek.

– Hosszan kérdezősködtek magáról... Holnap beugranak.

– Micsoda?

– Figyelmeztettem őket, hogy maga nincs túl jól, és hogy vélhetőleg a szobájában marad.

– Az biztos. Már... azelőtt sem bírtam elviselni őket. Hát még most...

– Nehezemre esett volna, hogy udvariatlan legyek olyan emberekkel, akik mindig rendkívül korrektek voltak. De mondtam nekik, hogy maga betegeskedik.

– És tulajdonképpen maga se nagyon ragaszkodik hozzá, hogy látogatókat küldjön hozzám. Nyugodtan bevallhatja.

– Richard!

– Isten tudja, mit látnának vagy mit gondolnának, nem? Talán elborzadnának. Ugye, erről van szó?

– Richard! Nem szeretem, ha így beszél!

– Jó, mondjuk, hogy tréfáltam. És miért akarnak ennyire idejönni, a maga Bellème-jei?

– Ha jól értettem, szeretnék megnézni, milyen munkát végzett Agostini – vallotta be Christiane.

– Nekik is komoly káraik voltak, és nem tudják, kihez forduljanak. Úgy tűnik, nagyon megszaladt nekik. Bellème elmesélte, hogy két újabb fonodát vásárolt Roubaix-ben. És ha látná az új kocsijukat! Egy Packard! Kész szalon.

– Nem szeretem a Packardokat. Az újgazdagoknak való.

– Na jó, szegény Richard-om, ha maga úgy dönt, hogy kellemetlenkedni fog... Viszlát!

Kiment, és Hermantier kulcsra zárta mögötte az ajtót, mintha Bellème-ék már ott állnának a lépcsőházban. Bellème-ék! Futó nyári ismeretség, amelyet minden évben felújítanak. A férfinak tripla tokája van, és nincs szemöldöke. A nő fekete hajú, száraz, kötekedő, és tele van arany fogakkal, mint valami kártyavető jósnő. De nem tudni, mekkora a vagyonuk.

Hermantier félrerúgta az egyik széket, mert útjában volt. Ha megindulnak a látogatók, ő elmegy innen. Elmegy Maxime-hoz, aztán elutaznak együtt, mindegy, hova... Elutazni Maxime-mal! Csak hát lehet, hogy Maxime nem kér belőle...

VIII

Akkor megértettük egymást – mondta Hermantier. – Már holnap nekilát a munkának, és összehívja a spanyolországi és portugáliai ügynökeinket. Az éjjel gondolkoztam még a dolgon. Ezzel kell kezdeni. Ha a tervezett áron ki tudjuk hozni az égőnket, ott könnyű lesz bevezetni. Aztán csináltat egy közvéleménykutatást Svájcban és Olaszországban. Szerintem szép reményeink vannak arrafelé is. És mindennek meg kell lennie október előtt. De mozogjon, Hubert! Ne feledje, hogy ez egy nagy játszma, és megkísérlik majd megtorpedózni. Hány óra van magánál?

– Negyed kilenc – mondta Hubert. – Még rengeteg időm van.

– Rengeteg ideje! Egy órája. Ha Christiane nem készül el negyed órán belül, induljon el nélküle. Majd elmegy később vásárolni. Maga nem késheti le a vonatot.

– Még sohasem láttam ennyire idegesnek. Nyugodjon már meg, Hermantier! Megígérem magának, hogy mindent elintézek.

– Aztán mindenről írjon! Számomra a legkisebb részletnek is megvan a jelentősége. És már ma este... táviratozzon, ha Maxime Lyonban van.

– Biztos lehet benne, hogy nincs ott. Különben már írt volna, három nap alatt!

– Igen, igen. Én is így látom. De hát akkor... hol lehet?

Hermantier kitapogatta az asztalterítón a két aszpirinpirulát meg a kávéscsészét. Bevette az orvosságot.

– Hol lehet? – folytatta. – Tudja, mitől félek? Hogy nem tud írni, annyira beteg.

– Ugyan már!

– Csak megézés. Talán ostobaság, de érzem, hogy beteg.

– Ide figyeljen, Hermantier, ma este már túl késő lesz. De holnap utánanézek a dolognak. Vigyen el az ördög, ha ki nem deríték valamit. Szerintem visszament ahhoz a színésznőcskéhez, tudja!

– Hány óra?

– Nyolc húsz.

– Akkor induljon. Ne várjon tovább... Hol van Clément?

– A garázsban. A kocsi készen áll. A csomagjaim is. Úgyhogy maradjon nyugton. Nem szeretem látni, amikor ilyen izgatott.

– Semmiség – mondta Hermantier. – Csak egy kis fejfájás.

Talán nem kellett volna kiejtenie ezt a szót. Rájött, hogy az asztal túloldaláról Hubert most alaposan szemügyre veszi.

– Gyakran van fejfájása?

– Csak ezt a hőséget viselem nehezen.

– Akkor is! A maga helyében elhivatnám Méroudyt. A balesete idején nagyon jól ellátta magát. Akarja, hogy út közben beszéljünk hozzá?

– Nem akarom, hogy bárki is ide jöjjön. Se Méroudy, se más.

– Engem épp ez nyugtalanít. Maga lassanként olyan lesz, mint egy medve, Hermantier, egy összeférhetetlen

alak. Tegnapelőtt is minősíthetetlenül viselkedett, Bellème-ékkal!

Hermantier szó nélkül felállt, rágyújtott. Túl sokat dohányzik. A dohány kaparta a nyelvét, és folyton úgy érezte, ég a szája. A vizeskancsót kereste. Hubert a kezébe adta, és segített neki teletölteni a poharát. Majd nézte, ahogy iszik.

– Gyógyuljon! – mondta. – Remélem, egy hónap múlva már harcra kész lesz.

És Hermantier megint valami erőltetett, mesterkéltn optimizmust vett észre a hangjában, mint ahogy a gyógyíthatatlannak tartott betegekkel beszélnek.

– Ne izgassa magát miattam – mormogta. – És ha valami nem stimmel a gyárban, azonnal értesítsen. Akkor visszamegyek... Jöjjön! Elkísérem az autóig.

A szél feltámadt, erős déli szél, amely forróságot lehelve vágatott át a kerten, és belefojtotta a szuszt az emberbe.

– Micsoda idő! – mormolta Hermantier a homlokát és a nyakát törölgetve.

Az egész arca fájt, és kínzó vágyat érzett, hogy megvakarja a szemüregén a hegeket. Hubert karon fogta, és ő nem ellenkezett.

– Szavamat adom, Hermantier, hogy kézbe veszem a gyárat – mondta meglepő elszántsággal Hubert. – Magától csak annyit kérünk, hogy pihenjen, és ne foglalkozzon az ügyeivel. Éljen nyugodtan, az ördögbe is! Nincs itt jó helye?

– Nincs – szaladt ki majdnem Hermantier száján a válasz. Ám jobbnak látta, ha hallgat, bár be kellett volna vallania, hogy nincs jól, hogy nem boldog. Minden nappal egyre jobban hiányzott neki Lyon. Itt fuldoklik. Az volt az

érzése, hogy lassan megfojtják, de ezt nem mondhatta meg. Főként Hubert-nek nem. Odaértek a Buickhoz.

– Na itt van végre Christiane – mondta Hubert.

– Hát akkor sok szerencsét, Hermantier!

Kezet fogott vele, miközben Christiane lihegve bedobta a kosarait az autóba.

– Nemsokára jövök – szolt oda Hermantier-nek.

– Nincs szüksége semmire?

– Nincs, induljanak már! Így is eléggé késésben vannak.

A Buick felpörgő motorral áthaladt a bukkanón. Hermantier megint csak az autó hangját figyelte. Hát persze! Kétség sem fér hozzá! Megrántotta a vállát, és indult, hogy becsukja a kaput. Ami nem kevés idejébe került, mert a hosszú vasrudakat be kellett akasztania a helyükre. Megtörölgette az arcát, és rágyújtott. Ott volt előtte az egész nap, üres órák végeláthatatlan sora, miközben a gondolatai szünet nélkül a gondjai körül forognak majd. Ezeket a gondokat már senkivel sem oszthatja meg, hiszen Maxime elment. Vajon hajlandó lesz-e visszajönni? Amilyen egy érzékeny alak! Az élet Maxime nélkül! „Pedig azelőtt jól megvoltam nélküle”, gondolta Hermantier. Mert azelőtt itt voltak neki a napi csaták. Most a harcnak vége. Hermantier végigment a fason; az erős szél lökései időnként kibillentették az egyensúlyából. „Fel kellene tennem neki a kérdést, fel kellene szólítanom, hogy mondja meg az igazat. Mitől félnek, mindannyian?” Már megint ez a makacsul gyötrő gondolat. De hogyan akadályozhatná meg, hogy itt zsongjon a fejében, mint valami gonosz légy? Valamitől félnek. Hermantier ebben biztos volt. Nagyon is érezte, hogy figyelik, kémlelik, már-már tapintható

nyugatlansággal. Úgy tesznek, mintha ugyanúgy kezelnék, mint a baleset előtt, de a légkör már nem ugyanaz. Lauthier valami félelmetes dolgot közölhetett velük bizalmasan, és azóta szorongó várakozásban élnek, amely egyre jobban érzékelhető. Túl kedvesek, ugyanakkor túl óvatosak. Pontosan úgy viselkednek vele, mint valami vadállattal, amelyet megszelídítettek ugyan, de tudják, hogy bármelyik pillanatban váratlanul kitörhet belőle a ragadozó. Hermantier azonban abban is szinte biztos volt, nem attól félnek, hogy ő megőrül. Csak egy megérzés, törékeny ugyan, de amióta sötétségben él, kénytelen ráhagyatkozni erre az anyagtalan tapogatózásra. Ő maga néha úgy érezte, az örület határán áll. Például amikor megtapogatta azt a három barackot. Ám az ilyen illúziók, még ha félelmetesek is, nem képesek alapjaiban megrendíteni azt a bizonyosságot, hogy szellemileg egészségesnek érzi magát. Ha kételkedik is magában, nem tartósan. Nem, itt valami más van. Az ember megesküdne rá, hogy azt várják, egyszer csak hirtelen összerogy, valami titokzatos betegség csap le rá villámgyorsan, amely talán már ebben a pillanatban is ott érlelődik a húsában. Ezért olyan szívélyesek. Kényeztetik; utolsó napjait minden eszközzel megpróbálják békésebbé tenni. Az összes kis hazugság, amelyen rajtakapta őket, olyan, amelyet egy haldoklónak mondanak, amikor már minden remény elveszett. Egy haldokló ágyánál még az apácák, még a papok is hazudnak. Hermantier megállt. A vér lüktetett a fejében. Nyomorultul szenvedett, a pirulák ellenére is. És hiába próbálta meg elképzelni a betegségét, ugyanúgy érezte magát, mint mindig, a fejfájástól eltekintve. Biztosan áll a lábán, egyenletes a légzése, erős a karja. Vajon az ereiben ott van-e már az a kis rög, amely

megállítja majd a szívműködését? Vagy lehet, hogy a robbanás pillanatában egy apró fémdarab befészkelte magát az agya valamelyik tekervényébe, olyan helyre, ahol nem lehet hozzáférni? Vajon a teljes lebénulás várna rá? Egy erős roham, amely nyáladzó szörnyeteget csinál belőle? Igen, talán erről van szó. Valószínűleg erről. És a hallucinációi, amelyek annyira felkavarták, előfutárai ennek a...

Hermantier a halántékára szorította a kezét. A vérgyors hullámokban egyre csak folyt a tenyere alatt, és ő maga elé képzelte, amint ott kering az agya ezernyi hajszálerében, átmossa azt az értékes és titokzatos anyagot, amely oly sok reménynek, oly sok álomnak adott életet. Légzése felgyorsult. Talán az a veszély les rá, hogy egyik pillanatról a másikra összerogy. Hát ezért van az, hogy Christiane szinte már sohasem megy el otthonról, holott azelőtt szinte az egész napot házon kívül töltötte. Ezért kényszeríti rá magát, hogy türelmes legyen vele. Ezért biztatja Hubert-t, nemcsak arra, hogy pihenjen, hanem arra is, hogy ne törődjön a gyárral. Ezért jött ide Maxime is, azzal az ürüggyel, hogy teljesen kivan... Vajon mit mondhatott pontosan Lauthier? Említett vajon határidőt is? Hat hónapot? Hármat? Kevesebbet?...

Hermantier iszonyúan fáradtnak érezte magát, amikor odaért a verandához. Fáradtnak és öregnek. Lerogyott a nyugágyra.

- Marceline?
- Igen, uram.
- Hozzon nekem egy üveg konyakot, meg egy poharat.
- Az úr alkoholt akar inni ilyenkor?
- Igyekezzen, Marceline.

Fejét a kezébe támasztotta, megpróbált megnyugodni. Így hát addig rágta a saját nyugtalanságait, amíg eljutott egy olyan feltételezéshez, amely mindent megmagyaráz. Összes csüggedése ellenére valami zavaros elégtételt érzett. Mindig büszke volt rá, hogy józanul gondolkodik, annyi leleményességgel, amennyivel az emberek többsége nem rendelkezik. Marceline odatette az üveget a keze ügyébe, töltött a pohárba.

– Rosszul teszi, uram, a pálinka szomjúságot okoz ilyen nagy melegben.

– Kérem, Marceline!

A lány bement a konyhába, ahonnan hamarosan edénycsörömpölés hallatszott. Hermantier ivott néhány kortyot, az alkohol égette a torkát. Nem, az elmélete mégsem magyaráz meg mindent. Nem magyarázza meg például azt, miért lakik egyedül az épület bal szárnyában. Az ellenvetés azonban, őszintén szólva, nem túl erős. Ha Christiane az övével szomszédos szobába költözött volna be, vajon nem lenne-e ugyanilyen bizalmatlan? Nem jött volna-e rá nyomban, mit akarnak eltitkolni előle? Megkülönböztetve is – keze megfeszült a poháron, annyira megrázta a gondolat –, nem mennek-e be hozzá éjszaka, hogy megbizonyosodjanak róla, nyugodtan alszik? Nem mászott-e fel valaki az ablakába múlt éjjel, hogy egy pillantást vessen a hálószobára? Ostobaság! Senki sem volt ott. Jó! De lehetett volna... hogy megbizonyosodjon róla, nem halt meg!

Hermantier kiitta az utolsó csepp alkoholt, karja lassan lehanyatlott. Minden erejével vágyott az igazságra. És most az övé. És szörnyűbb, mint bármi, amit korábban képzelt. Tessék, már moccanni sem mer. Izzadság patakzott az arcáról, a homlokáról, az összes ráncból a

nyakán. Minden ruhadarabja a testéhez tapadt. Enyhe hányinger szorította össze a torkát. Őlje meg magát? Igen, ez az, megöli magát... De mi van, ha tévedett? Mi van, ha ez az egész, amit kitalált, csak egy rossz regény? Ha Maxime itt lesz, majd megkéri, hogy szerezzen be neki valami mérget... Ha megbénul, Maxime megkönyörül majd rajta. Megteszi, amit kell... Annyira elképzelhetetlen volt, hogy ott fekszik az ágyában mozgásképtelenül, a végeérhetetlen éjszakában, hosszú éveken át. Az még elmegy, hogy rokkant. De hogy ócska hulladék, undorító roncs legyen belőle!

Kitapogatta az üveget, és beleivott. Félt, hogy a pohár mellé önti a konyakot. A harangok épp abban a pillanatban szólaltak meg, amikor letette az üveget. A harangok, amelyek halkán kondultak, monoton ritmusban. Lélekharangok. Ismét kézbe vette az üveget, jó félpohárnyit húzott belőle, hogy elűzze ezt a zavaró fülzúgást. Mert nyilvánvaló, hogy nem volt ott semmiféle harang. Hisz alig múlt fél tíz. Fél tízkor, a hét közepén, nincs istentisztelet, így hát...

Önkéntelenül mégis tovább fülelt. Még mindig hallotta egy harang távoli, tompa kondulásait, olykor halkán, alig kivehetően, amikor a szél megindult, és átsüvített a kerten, olykor meg csodálatosan közelről, tisztán hallotta a kondulásokat, ha két szélroham közt valami légifolyosón át akadálytalanul eljutottak hozzá. Az érzékcsalódás bámulatos volt. Még akkor is számlálta a harangütéseket, amikor már semmit sem hallott, magában követve a korábbi ritmust. És egyszer csak a harangszó mintha utat tört volna magának, hogy eljusson hozzá, ritmikusan zengett, mint valami hangszer, amely a karmesteri pálca irányítása mellett, tökéletes pontossággal szólal meg.

Hermantier úgy érezte, a harangszó valamiféle gyászdallal egyesül, hogy együtt segédkezzenek valami fennkölt és titokzatos szertartásnál. Soha életében nem érintette még meg ennyire a csoda varázsereje. Letette maga mellé a kőre az üveget, halkán felállt, mintha a legkisebb mozdulat is félbeszakíthatná, megtörhetné a harang fájdalmas dallamát. Lábujjhegyen odament a verandaajtóhoz. Az egyre forróbb déli szél megállás nélkül ott futkosott a nyilván viharfelhőkkel terhes horizonton. Megrázta a faágakat, befütyült a veranda sarkába, de mégsem sikerült elnémítania a makacs harangszót, a harangét, amely egyszerűen nem létezhet, mert ha valóban szólna, az azt jelentené, hogy...

Hermantier megfordult, és megváltozott hangon Marceline-ért kiáltott.

Összerezcent, amikor a lány megszólalt mellette:

- Igen, uram. Itt vagyok.
- Marceline, hány óra van?
- Húsz perc múlva tíz.
- Akkor hát mit jelent ez a harangszó?
- Miféle harangszó?
- Jöjjön ide... Figyeljen csak!

Különös tisztasággal hallotta, halkán, kissé beleveszve a távolságba és szinte ide-oda bolyongva, de olyan életteli volt, hogy ha Hermantier muzsikus lett volna, meg tudja nevezni a hangjegyeket, amelyeket megszólaltatott ott a messzeségben, olyan állhatatosan, hogy az már szinte jelzésszámba ment.

- Ne haragudjon, uram... de semmiféle harangot nem hallok.

- Ugyan már, Marceline... Csak nem azt állítja...

– Biztos vagyok benne, hogy nincs semmiféle harang. Először is, ha a szél arról fúj, nem lehet hallani a falu harangjait. Aztán meg ebben az órában ugyan ki szórakozna azzal, hogy harangozik?

– Talán valami esküvő... vagy temetés?

– Tudnánk róla. Amikor reggel kenyérért mentem, senki sem említett ilyesmit.

Hermantier tett néhány lépést a fasorban, de hiába próbálkozott, hiába tette előbb az egyik, majd a másik füléhez a kezét, vége volt. A harang elhallgatott. A szél egy röpke pillanatra lenyugodott.

– Az úr tévedett – mondta Marceline. – Ha lett volna harangszó, most biztosan hallanánk.

Talán igaza van. Talán csak egy idegszál a fejében, amely nem működött a normális módon. A túlfeszült embereknek gyakran cseng a fülük, gyakran hallanak harangzúgást, harangcsengést.

– Menjünk be – mormolta. – Ne szóljon az asszonyának a dolgról.

Ha Christiane ott lett volna, ő nem téveszti meg, ő biztosan megerősíti, hogy igenis szól az a harang. Hermantier visszaült a nyugágyba, és zavaros elmélkedésbe merült. Christiane hazudott volna. De ez bizonyítja-e, hogy Marceline igazat mondott? És ha Marceline is hazudott? Ügyetlenül. Nem valami jó a tettetésben. Ő maga viszont összezavarodik ennyi ellentmondó gondolat közt. Az üveget kereste, de Marceline elvitte. Nyilván azt hitte, hogy Hermantier kissé részeg. Hát ezért beszélt vele olyan goromba, ellentmondást nem tűrő hangon. Kis híján megtiltotta neki, hogy hallja, elhiggye a harangszót. És mégis! Elég volt, hogy csendet parancsoljon magában, és a harang

még mindig ott szólt, csengése pedig épp olyan volt, mint a falu harangjáé. Ezt nem mondta meg Marceline-nek, pedig az egészben ez volt a legnyugtalanítóbb. Ugyanis ha a hang az ő megzavarodott idegeinek képzelgése lett volna, valószínűleg vagy hangosabban, vagy halkabban hallatszik, és másként. De ez ugyanaz a hang volt! Kicsit súlyos, és a fém megremeg, amikor a harangnyelv nekicsapódik az ércfalnak...

Hermantier képtelen volt megmaradni egy helyben. Szüksége volt mozgásra, hiszen az agya nekiszabadulva dolgozott, izgatottan, mint egykor, amikor valamilyen felfedezés küszöbén állt. Bement a házba, és hosszabb ideig kellett tapogatóznia, mint rendesen, hogy megtalálja a lépcsőt. Tájékozódási zavarai, habozásai, semmi sem idegesítette már. Belépett a szobájába, kinyitotta az ablakot, és kikönyökölt; meggyújtotta az előző cigarettája csikkjét, hogy ébren tartsa azt a felajzottságot, amely megtelepedett az ereiben, és úgy égette belülről, mint valami kisebbfajta láz. Kit érdekel, ha valami befuccsol, ha ő holtan esik össze. Ennek már nincs nagy jelentősége. Az ablakból meghallja majd a Buickot. És Christiane óhatatlanul felmegy átöltözni, mielőtt kirakja a tálalóban, amit vásárolt, így hát várni kell. A szélnek poríze volt, forró homok íze. Hermantier nem emlékezett ilyen erős, ennyire égető déli szélre. Lihegett, zsebkendője gombóccá gyűrve a kezében, de sokkal kevésbé szenvedett a hőségtől, mint azoktól a gondolatoktól, amelyek lassanként, ám egyre ijesztőbb pontossággal körvonalazódtak benne.

Meghallotta a Buick hangját. Óvatosan odament az órához, és kitapogatta a mutatókat: negyed tizenkettő. Nagyjából így képzelte. Félig kinyitotta az ajtót, és hallgatózott. Lentről hangokat hallott, amelyek hamarosan

suttogássá halkultak. Christiane nem tartja rangon alulinak, hogy Marceline-nel beszélgessen, még hozzá hosszan, mielőtt elindulna fölfelé. Végre megnyikordult a lépcső, majd a magas sarkú cipők eltávolodtak a folyosó túlsó vége felé. Néhány perc múlva Christiane újra lement: Hermantier hallotta, amint papucsá végigcsoszog a folyosón, majd lecsattog a lépcsőn. Eljött a pillanat. Hermantier bekapcsolta a rádiót, és hangosra állította a zenét. Térde remegett az izgalomtól. Nem bírta lenyelni a nyálát. Megállt a küszöbön. Valaki átment az ebédlőn; Hermantier felismerte Christiane hangját, de nem értette, mit mond. Hosszan kivárt, majd folytatta tapogatózó útját. Amikor ujjai alatt megérezte az ajtó kilincset, kénytelen volt megtámaszkodni a falnál. Tudta, mekkora szenvedés várja az ajtó mögött, és szüksége volt rá, hogy minden erejét összeszedje. Belépett, és lépésről lépésre kitapogatva az utat odament a szekrényhez, amelyben Christiane a ruháit tartotta. Meg kellett kerülnie egy fotelt meg egy asztalt. A legkisebb zaj is elárulhatta volna, és ő egyedül akart lenni, egyedül akart szembenézni a megpróbáltatással, amely rá várt. Szinte erővel rántotta maga felé a szekrényajtót, és ujjai elkezdtek kotorászni a szekrényben. Nyomban megtalálták a kalapot, belemélyedtek egy szövet széles ráncaiba, majd mozdulatlanra dermedtek... Aztán Hermantier visszahúzta a kezét, karja élettelenül lógott, feje lehanyatlott. Szédüléssel küszködött. Megesküdött magának, hogy ki fogja bírni, de most nem volt biztos benne, hogy nem ájul el. Iszonyatos forróság mardosta üres szemüregét, amely már nem tudott könnyezni. Mélyeket lélegzett, hogy oldja a bordáira nehezedő nyomást, és dühös volt magára, hogy még itt van, hogy

még mindig él, elpusztíthatatlanul. Ha valami vérrögnek kell megölnie, akkor eljött a pillanat. Szeretett volna eltűnni, mindörökre. Eleget élt.

Becsukta a szekrényajtót, és visszavonult. Már nem próbálta meg elfojtania a léptei zaját. Néhány pillanat alatt minden közömbössé vált számára. De senkivel sem találkozott a folyosón. Az első megrázkódtatás elmúlt; most már tompa volt, szinte önkívületi állapotba került. Úgy kószált a házban, mint valami látogató. A tapéta mintázatát sem ismerte fel, elfelejtette számolni az ajtókat, és nem tudta, hogy a jobb szárnyban van-e, vagy a túlsóban. A szoba, amelybe belépett, biztos, hogy nem az ő szobája volt. A szellőzetlenség és hervadt virágok furcsa szaga terjengett benne. Aztán megérintette a vaságyat, a rézgombokat rajta, és hirtelen felkapta a fejét: Maxime szobájában volt. Valami hatalmas ösztön vezethette, akaratán kívül, ebbe a szobába, ahová pedig egyáltalán nem akart belépni. Leült az ágyra, keze gépiesen simogatni kezdte a takarót. Felsőhajtott, és felállt: a mozdulatlanság és a csend elviselhetetlen lett. Az ablak csukva volt. Körbejárta a szobát, közben kitapogatta a kandallót, az éjjeliszekrényt, a kis íróasztalt, de Maxime semmit sem hagyott hátra. Még a szaxofon is elment vele. Száraz virágszirmok az éjjeliszekrényen, és a kis íróasztalon egy elszáradt szegfű. Hermantier hosszan forgatta az ujjai közt, miközben elmerült valami olyasminek a szemlélésébe, amit csak ő maga láthatott. Megfeledkezett a szája sarkában lógó cigarettáról, amely ki is aludt közben. Időnként tompa hangon szavakat mormolt, mint az alvó, amikor valami álom gyötri. Eldobta a szegfűt, kiegyenesítette görcsbe rándult vállát, mellékesen eszébe jutott Hubert, aki táviratozni fog, aztán elindult kifelé, és

még csak az ajtót se csukta be maga mögött. Még egyszer vissza akart menni oda, feleleveníteni a tapasztalatait, mert a füle, az orra, a keze nem egyszer megtévesztette már. Adott egy utolsó esélyt, mielőtt... nem tudta, mi előtt... talán mielőtt döntene, feltéve, hogy lesz rá energiája. A folyosó nem akart véget érni, egyfajta kálváriává lett, ahol az ajtók megannyi stációként megállásra kényszerítették, hogy kifigyelje a lenről felszűrődő zajokat. Marceline terített. Az ezüst asztalnemű csengése a harangra emlékeztette. Ökölbe szorította a kezét, és ismét nekiindult. Az a veszély fenyegetett, hogy Christiane-t a szobájában találja. Vajon el meri-e magyarázni neki, miért tör be hozzá? A szoba szerencsére üres volt, legalábbis Hermantier-nak ez volt a benyomása. Christiane nem mulasztotta volna el, hogy megszólítsa, ha ott van. Megint odament a szekrényhez, kinyitotta, és előrelökte a kezét. Csak zsebkendőket, összehajtogatott harisnyákat talált, egy csokor levendulát, halomba rakott fehérneműt, és köztük űr volt, olyan hely, amely elég nagy volt ahhoz, hogy elférjen ott egy kalap. De a kalap eltűnt. „Mindent megtett, amit megtehetett”, gondolta Hermantier. „Még erre is gondolt. Szegény Christiane! Most hogyan köszönjem meg neki?”

Túl késő volt, mindenhez túl késő, ahhoz is, hogy megfogja és szeretettel megszorítsa Christiane kezét. Jobb lesz, ha hallgat, vár. Néhány nap múlva, ha még életben lesz, ha visszatér a nyugalma, ha lesz ereje hozzá, hogy hidegvérrel beszéljen, akkor majd elmondja Christiane-nak, mit gondol a gesztusról, amelyet neki tett. Addig nem lesz elég ereje hozzá, hogy úgy tegyen, mintha nem tudná, amit semmiképpen sem szabad tudnia.

– Asztalhoz! – kiáltotta Christiane. – Richard!...
Asztalhoz!

Hermantier sietve otthagyta a szekrényt, és rekedt hangon felelte:

– Itt vagyok! Megyek!

Zsebkendőjével megtörölgette az arcát, és várt néhány másodpercet. Elég nehéz lesz természetes arcot vágnia. Végül elindult lefelé a lépcsőn.

– Nem fáradt? – Christiane nyomban nyugtalan lett.

– Nem, egyáltalán nem... Csak bóbiskoltam egy kicsit... Jaj, most veszem észre, hogy elfelejtettem lekapcsolni a rádiót... Marceline, volna szíves kikapcsolni a készüléket?

Marceline kiment az ebédlőből. Hermantier széthajtogatta a szalvétáját, megbizonyosodott róla, hogy a kenyere ott van a keze ügyében.

– Sokan voltak a vonaton – mondta Christiane. – De azért Hubert-nek sikerült találnia egy sarkot.

A legnagyobb természetességgel beszélt, és ez Hermantier-nak is segített, hogy eljåtssza a szerepét.

– Örülök – folytatta Christiane –, hogy Hubert ilyen jó erőben van. Amióta szabad kezét adott neki, olyan, mintha kicserélték volna. Még azt is megígérte, hogy foglalkozik Maxime-mal. Biztos, hogy hamarosan hírt kapunk felőle.

– Későn jött haza – jegyezte meg Hermantier.

– Egy pillanatra megálltam a faluban – mondta Christiane. – Pailluneau-ék pajtája kigyulladt, és mindenki rohant oltani. A harangot is félreverték. Ezek szerint maga semmit sem hallott...

– De igen – mondta Hermantier. – Mintha hallottam volna valamit. Marceline hiába is állította az ellenkezőjét...

Szegény Christiane! Hogyan is találhatta volna ki, hogy Hermantier rátette a kezét a kalapjára?

IX

Hermantier megint az üveg konyakját kérte. Néhány napja megpróbálta kábítani magát. Szégyellte magát Christiane előtt, hogy alkoholt iszik, ami vértolulást okozott nála, kiütötte és korántsem űzte el gyötrő gondolatait. A ház minden sarkába magával cipelte a bajait, a fájdalmát, leroskadt egy fotelba vagy a nyugágyába, szunyókált egy keveset, aztán kiment a kertbe, de ott meg a hőség kezdett azonnal kalapálni a fejében. Visszament a házba, lenyelt egy pirulát, a fejét a vízcsap alá tartotta, fel-alá járkált a szobájában, az ablaktól az ajtóig és vissza, és közben érthetetlen dolgokat mormolt. Christiane már nem járt el. Marceline-t küldte el az autóval bevásárolni. Hermantier pontosan érezte, hogy rá vigyáz, messziről, mert nem akarja, hogy ő észrevegye. És ha Christiane ment fel elsőként lefeküdni, akkor is mindig volt valaki Hermantier közelében, aki úgy intézte, hogy ne veszítse szem elől. Christiane megpróbálta kitolni az étkezések időtartamát; Marceline finomabbnál finomabb ételeket készített. De sem a töltött kagylóval, sem a nyelvhalfilével, sem a rafinált édességekkel nem lehetett őt kirángatni mogorva elmélkedéséből. Christiane próbálta erőltetni a beszélgetést, elmesélte neki a falubeli pletykákat, Andreau lányának esküvőjét egy marans-i kagylókereskedővel, a Marcireau-fűszerbolt átalakítását teaszalonná. Hermantier udvariasan végighallgatta, de soha egyetlen kérdést sem tett fel. Már a posta késése

miatt sem nyugtalankodott. Christiane felolvasta neki Hubert leveleit: *„Megtettem a szükséges lépéseket az ügynökeinknél. Azt hiszem, erről az oldalról minden rendben lesz. Jövő hétre meglesz a reklámmondat is...”* Majd hosszas eszmeftutatások következtek az izzó gyártásáról, amitől Hermantier-ra rájött az ásitás. Hubert nem mulasztotta el, hogy Maxime-nak is szenteljen egy bekezdést: *„...Mint az sejthető volt, Maxime elutazott a barátnőjével. Ha az információim helytállóak, e pillanatban Gérardmerben tartózkodik...”* Újabb részleteket ígért, és Christiane óvatos megjegyzést fűzött a dologhoz: „Nem volt igaza, Richard, amikor aggódott miatta. Ennek a fiúnak szüksége van rá, hogy folyton úton legyen, ő egy igazi bohém...” Hermantier csak bólintott, és egymás után lehajtott két pohár konyakot. Aztán végigdőlt a nyugágyon, és azt mormolta: „Azt hiszem, alszom egy kicsit, Christiane. Menjen, levegőzzön egyet.”

Amikor aztán egyedül maradt, mindig szemrehányást tett magának, hogy elszalasztotta az alkalmas pillanatot. Órákon át elvult ezzel, hogy önmagát hibáztatta. Nem ismert magára. Szigorúan megfogadta, hogy estefelé mindenképpen beszélni fog, vagy a vacsoránál, vagy lefekvés előtt. Végül másnapra halasztotta az egészet. Aztán maga Christiane szolgáltatta a megfelelő alkalmat. Együtt kávéztak a verandán. Clément és Marceline elmentek halért. Nyugalmas órának néztek elébe. Legyek zsongtak a virágok körül.

– Le fog esni egy gombja – mondta Christiane. – Mindjárt felvarrom, és szólok Marceline-nek, hogy vasalja át a zakóját. Ráfér.

Hermantier nem gondolkozott a válaszon, természetes hangon felelte:

– Akkor már tetessen gyászszalagot is a hajtókájára.

Ennyi. Christiane kiskanala hallhatóan megállt a levegőben. Hermantier lustán elhevert a nyugágyban. Megkönnyebbült. Ha tudta volna, hogy ilyen egyszerű az egész, nem vár ilyen sokáig. Christiane óvatosan letette a csészéjét; Hermantier érezte, hogy odahajol hozzá.

– Ne nyugtalankodjon – suttopta Hermantier.

– Jól türtem az első megrázkódtatást. Hiszen látja... Élek. És most már beszélhetünk is.

– Richard, ó Richard... Sajnálom. Ha tudná, mennyire bántott a dolog!

Hevesen megszorította Hermantier kezét, és úgy tűnt, sír.

– Köszönöm, Christiane – mondta.

– De hogy tudta meg?

– A kalapja... Túl későn vitte el a szekrényből. Ki tudtam tapogatni a fátylat rajta.

– Na de hát...

– Megfeledkezik a harangról. Nem félreverték, Christiane. Meg tudom különböztetni, ha félrevernek egy harangot, vagy ha a lélekharang szól.

– Pedig annyira szerettem volna, ha...

– Tudom, Christiane... Ne sírjon. Tökéletesen viselkedett. Hubert is. Én meg határozottan nagyot tévedtem.

A szorongás, a félelem, az ijedtség, minden veszély, minden árny eltűnt. Csak a nagy és gyöngéd szomorúság maradt.

– A maga hallgatása nem magyarázható másként – mondta Hermantier. – Sok mindent megértettem, amióta nem látok.

Christiane keze erősebben szorította a csuklóját.

– Bocsássa meg, hogy hazudtam magának – suttogta. – Szóltam Lauthier-nak, hogy ez borzalmas lesz. Vannak napok, amikor úgy érzem, megőrülök.

– Nem hazudott, Christiane, csak elhallgatta a dolgot. Ez nem olyan súlyos. A veszekedés Clément-nal igaz volt?

– Igen. Maxime váratlanul elkezdett fuldokolni. Azonnal láttuk, hogy komoly a helyzet, sokkal komolyabb, mint általában... Elküldtem Hubert-t, hogy hozza ide Méroudyt... Clément annyira elvesztette a fejét, hogy egyedül képtelen lett volna megoldani a dolgot. Szegény fiú úgy érezte, ő a hibás. Teljesen fel volt dűlva... Méroudy épp akkor feküdt le. Fel kellett öltöznie. Az egész nem tartott sokáig, de Maxime már hörgött, amikor megérkezett.

– Ha a telefon működne...

– Semmit sem változtatott volna, Richard. Méroudy akut tüdővizenyőt állapított meg. Megpróbálkozott érvágással, de már az is hiábavaló volt. Az öccse mindenképp odavolt. Állandó ápolásra lett volna szüksége, ehelyett tudja, milyen életet élt! Itt az orrunk előtt romlott napról napra.

– Szóval nem volt tisztában a saját állapotával?

– Maxime? Ugyan már, hiszen terveket szőtt a jövőre! Ha tudná, mennyit kínlódtam, mire lebeszéltem róla, hogy elfogadja azt a La Baule-i ajánlatot, és inkább ide jöjjön pihenni, magával együtt! Pihenni! Kezdem azt hinni, hogy fogalma sem volt róla, milyen állapotban van.

– Az egész az én hibám.

– Dehogyan, szegény barátom! Hiszen nem lehetett állandóan a nyomában!

– Szenvedett? Tudta, hogy...

– Nem. Nagyon hamar elvesztette az eszméletét.

– Az aggályai tiszteletre méltóak, Christiane, de szólnia kellett volna.

– Akartam. Méroudy viszont ellenezte... Tudta, hogy maga most mennyire... törekeny állapotban van. Azt tanácsolta, próbáljunk időt nyerni, lassanként készítsük fel magát... Segített Hubert-nek átvinni a testet a könyvtárba, mert az az egyetlen helyiség, ahova maga nem megy be... Igya meg a kávéját, Richard. Kihül.

– Nem, köszönöm... Amikor Hubert először elment, kézzel tolta ki az autót, ugye?

– Igen... És akkor is betolta, amikor megérkezett, miután hazavitte Méroudyt. El kellett kerülnünk a zajt. Bármit megtettem volna, hogy maga ne jöjjön le.

„Hát ezért hallottam csak megérkezni az autót”, gondolta Hermantier. Ezért jött be Clément, hogy ellenőrizzen. És én még őt kértem meg rá, hogy nézze meg, be van-e csukva az ablak! Szóval nem tévedtem. Minden látszat ellenére talán sohasem tévedtem!”

De nem szólt semmit. Túlságosan mélyen érintette ez az egész ahhoz, hogy gondolkozzon. De tudta, hogy hamarosan újra végig kell gondolnia a barackfát, a fenyőillatot, mindent, amitől apránként elvesztette a harckészségét, az életkedvét. Christiane kifújta az orrát.

– Jobban szerettem volna, ha maga mindenről tud – mondta. – Istenem, micsoda rémálom! Hubert levelei, amelyeket fel kellett olvasnom magának! És az összes ravaszkodás mire volt jó? Egy napon úgyis be kellett volna vullanunk magának az igazságot. Az orvosok erre nem gondolnak, amikor tanácsokat osztogatnak az embernek. Minden percben reszkettem a félelemtől.

– Amikor arra kértem magát azon a reggelen, hogy menjen el La Rochelle-be Hubert-rel, és próbálják meg visszahozni Maxime-ot... akkor intézte el a dolgokat?

– Igen.

– És délután, Bellème-ék látogatása?

– Nem volt más választásunk, Richard. Értsen meg... A furgonnak el kellett szállítania a holttestet. Nem őrizgethettük itt Maxime-ot... A maga közelében!

– Értem – mondta Hermantier.

De a szomorúságához halvány nyugtalanság társult: úgy érezte, kijátszották, hiszen ő elhitte Bellème-éket. Christiane annyira természetesnek tűnt! Persze, volt rá oka, hogy hazudjon, hiszen erre utasították, de hogyan tudott ilyen tökéletesen színlelni? Ő vajon meg tudná-e játszani magát ilyen biztonsággal? És Hubert! Hubert, akit ő korlátoltnak és aggodalmaskodónak tartott! Hubert is meglepő önuralommal játszotta a saját szerepét. És Clément is részese volt a játszmának. Hermantier emlékezett a hanghordozására. Csak nagyfokú rosszindulattal lehetett volna az önvád vagy egyszerűen a sajnálkozás árnyalatát felfedezni benne. Egyedül Marceline volt kissé ügyetlen. Sirt, nem a halott iránti gyöngédségből, hanem izgatottságában vagy talán rémületében. Mind túlságosan is ügyesek voltak. És az ilyen fokú ügyeskedésben mindig benne van némi megvetés.

– A temetés nagyon szép volt – szólalt meg Christiane. – Az egész környék ott volt.

– Michalon atya misézett?

– Természetesen.

– Nyilván csodálkoztak, hogy nem látnak ott.

– Nem. Mindenki azonnal megértette... El sem tudja képzelni, mennyi együttérző megnyilvánulásban volt részünk. Nem hittem volna, hogy ennyire becsülnek minket erre felé.

Ez a megjegyzés jellemző volt Christiane-ra. Hermantier tökéletesen ráismert.

– A lyoniakat értesítették?

– Gondolkoztam rajta, és úgy találtam, jobb, ha nem tesszük meg. Először is Maxime-nak csak futó ismerősei voltak ott. Aztán meg képzelje el, amint az a lány megérkezik ide, teljes gyászban, és velük együtt fogadja a részvétnyilvánításokat a temető kapujában! Még Gilberte-nek se írtam meg... Csak a környékbeliek voltak itt. Maxime is így akarta volna, biztos vagyok benne.

– És a sírt kivel intéztették?

– Természetesen Laubret-vel. Ő a legkevésbé ostoba... A sír ott van rögtön jobbra a kálváriától, a Durand-Bruget kriptá mellett... Egyszerű gránittömb, de nagyon szép, egy kereszttel.

– És Hubert? Lekéste a vonatot?

– Jobbnak találná, ha nem vett volna részt a szertartáson? A déli busszal ment el, és aztán az éjszakai vonattal.

– Ki fizette az egészet?

– Hubert... Majd aláír neki egy csekket, amikor úgy gondolja, nem sürgős... Hogy érzi magát?

– Kissé vacakul, természetesen.

– Én teljesen kivagyok. Nem haragszik rám nagyon?

– Nem, Christiane. Inkább én kérem rá magát, hogy egy csomó mindent felejtson el. Főként az örökös rosszkedvemet. Nem vagyok valami kellemes társaság.

– Szegény Richard-om!

Megsimogatta a fejét, és ettől Hermantier minden nehezteléséről megfélekedezett.

– Én nem okozok magának fájdalmat?

– Nem. Főként az estéktől szenvedek. Idén túl forró a nyár.

– Nem teszi jól, hogy ennyi alkoholt iszik. Nem akartam magával ellenkezni, de Lauthier nem fog örülni, ha megtudja...

– Ugyan már, Lauthier!... Le kellene pihennie, Christiane. Szívesebben lennék most egyedül. Jólesne Maxime-ra gondolnom, a régi dolgokra.

– Biztos? És nincs szüksége semmire?

Felállt, hátulról odament Hermantier-hoz, és csókot lehelt a hajára.

– Akkor nemsokára találkozunk, Richard.

Christian megölelte. Minden undor nélkül. Őszinte gesztussal. Hermantier nem mozdult, szinte kábán próbálta meghosszabbítani a pillanat okozta gyönyörűséget. Elveszítette Maxime-ot. De talán visszakapta őt, Christiane-t. Talán újrakezdhetik az életüket, a régit. Rosszul ismerték egymást, ez minden. Most már senki sem választja el őket egymástól. „Elfelejtetted, hogy talán meg fogsz halni”, jutott eszébe. „Elfelejtetted, hogy csak azért ilyen kíméletesek veled, mert halálra vagy ítélve.”

Felállt, hogy szembenézhesen ezekkel a képtelen gondolatokkal. Mintha nem volna enélkül is elég szerencsétlen! Maxime elment, és ő már csak egy vénember. A fájdalom és a keserűség ismét szétáradt benne, válla megereszkedett. Járkálni kezdett az asztal körül, bicegve, zihálva, semmire sem tudott gondolni. Hallotta, hogy megérkezik a Buick, aztán Marceline

megkerüli a házat, hogy a halat vagy a kagylókat betege a hűtőszekrénybe. Hermantier hirtelen döntésre jutott. El kell mennie oda. Ez volt a nap legforróbb órája: senki sem lesz ott. Fogta a szalmakalapját. Hiszen úgysem látja meg senki! Különben is, füttyült a falusiak véleményére.

Bal karját antennaként félig előrenyújtva a semmibe, eltapogatózott a garázsig, ahol Clément a locsolócsővel ügködött.

– Mit csinál, Clément?

– Takarítok, uram. A hal bebüdosíti a csomagtartót.

– Mindjárt folytathatja. Szükségem van az autóra.

– Rendben, uram.

Hermantier beszállt az első ülésre, megvárta, amíg Clément beül mellé, és kezét a slusszkulcsra teszi.

– Vigyen a temetőbe!

Kis csönd lett, mint az imént a verandán.

– Rendben van, uram – mondta végül Clément semleges hangon.

Clément nem volt ostoba. Nyilván úgy gondolta, hogy Christiane kiborult, és mindent bevallott. Most attól fél, hogy a gazdája szemrehányást tesz neki. Ennek ellenére a szokásos könnyed mozdulattal indított.

Hermantier hiába tudta, több napja már, hogy Maxime halott: a szívével még nem tudta. Maxime az emlékezetében még mindig élőként volt jelen. Hiszen egy vak számára a mások élete mindig csak emlék... Hallotta a szaxofont. Maga előtt látta tavalyról Maxime arcát, amely már akkor is eléggé megviselt volt, mégis, mint mindig, csúfondáros, no és az a csettintés az ujjaival a válla fölött, amellyel mintegy jelezte, hogy a felelősségvállalás nem az erőssége... Maxime mindig is egy kölyök volt. És Hermantier-nak el kellett ismernie, sohasem tett semmit

azért, hogy az öccse megjavuljon. Ő, a fantáziátlan, az üzletben oly kemény nagyiparos, aki tudatlan volt a művészetekben és megvetette a szépséget, mindent élvezett, amit Maxime oly tökéletesen megtestesített: a gondtalanságot, a gyönyört, a szabadságot, a féktelen pazarlást! Az öccse volt az ő szeszélye és a luxusa. Úgy vette meg magának Maxime-ot, ahogy mások egy jachtot vagy egy versenyzistállót. Szigorúbbnak kellett volna lennie vele. Néha, nagyon ritkán megpróbálta fékezni ezt a szeretnivaló és állhatatlan jellemet. De Maxime megfoghatatlan volt, és amikor sarokba szorítottnak érezte magát, mindig megtalálta azokat a gyöngéd gesztusokat, amelyek meghatották a bátyját. Muszáj volt neki megbocsátani, elfelejteni a dolgait. És Maxime újra meg újra mindenféle túlzásokba esett. Hányszor akarta Hermantier erőszakkal is elcipelni az orvoshoz! Mindannyiuk számára nyilvánvaló volt, hogy Maxime nem éri meg az öregkort: sápadtsága, beesett arca, kapkodó lélegzete megannyi jel volt. És ez a féktelen érzékiség, amely elképesztette Hermantier-t. Maxime huszonkét éves korában alig úszott meg egy tüdőgyulladást. Az orvosok akkor figyelmeztették rá, hogy a legcsekélyebb óvatlanságért is súlyos árat fizethet. Nyolc nappal azután, hogy először felkelt, már egy énekesnő szeretője volt, akit aztán Ausztriába is elkísért. Hosszú volt szerelmeinek, utazásainak listája, na meg megbánó visszatéréseié, amelyeket soha be nem tartott ígértek követtek. Maxime nem törődött az egészségével. Arra született, hogy az erejével éppoly pazarlóan bánjon, mint a bátyja pénzével és barátnőinek szerelmével. Hermantier mindig sejtette, hogy öccse szörnyű véget ér majd. És most kénytelen

rájönni, hogy mégis vigasztalhatatlan. Clément megérintette a karját.

– Uram!

– Mi van?

– Megérkeztünk. Ki akar szállni, uram?

Hermantier minden bánata ellenére megfeledkezett a temetőről. Clément máris megkerülte kocsit, és nyitotta az ajtót.

– Uram, ideadhatná a karját. Éppen kövezik az utat.

Kavicsok gurultak a talpa alatt. Hermantier undorodott ugyan tőle, de kénytelen volt elfogadni, hogy Clément támogassa és vezesse. Érezte, hogy az ösvény elfordul jobbra, aztán balra. Nem okozott neki nehézséget, hogy tájékozódjon az aprócska temetőben, amelyet úgy ápoltak, mint valami kertet. Mindig is szikrázott a fénytől, és a ciprusfái folyton susogtak.

– Erre, uram – mondta Clément.

Hermantier előrelépett, és lába nekiütközött egy kőlap peremének. Ekkor tört rá először az elválás fájdalma; nem tudta elfojtani Clément előtt a melléből feltörő jajszót. Magában őt szólította: „Maxime, Maxime!” Húsz éven át azt hitte, hogy ő védelmezi az öccsét, és most kénytelen rájönni, hogy kettejük közül ő volt a gyengébb, a kiszolgáltatottabb. Könnyek nélkül sírt, az egész arca görcsbe rándult. Megmozdította a karját, hogy eltolja magától Clément-t, ám minthogy úgy tűnt, a sofőr nem érti, mit akar, kipréselt magából némi hangot:

– Clément... menjen haza... egy csokor virágért.

– De hiszen már sok virág van rajta – mondta Clément.

– Én is... akarok odatenni... egy kis virágot. Clément habozott. Nem felejtette el az utasítást, hogy sohasem hagyhatja magára a gazdáját.

– Menjen – mondta Hermantier.

– Rendben, uram.

Clément léptei távolodtak a kavicsos úton, és az autó megfordult. Hermantier egy kicsit még kivárt, aztán lehajolt, és lopva végigtapogatta a sírkövet.

Nagyon finom gránit volt, olyan simának érezte az ujjai alatt, mint valami finom szőrzetet, és olyan langyosnak, mintha egy élő állat lett volna. Noha nem tudta, miért, Hermantier ettől kissé megvigasztalódott. Maxime, aki annyira szerette a szép öltönyöket, a finom fehérneműt, a kényes bőröket, valóban itt volna, a vendée-i földnek ebben az eldugott sarkában, ahol csak a szél, a madarak és a tenger tompa hangja hallatszik?

– Bocsáss meg! Bocsáss meg, Maxime!

Szeretett volna imádkozni, de elfelejtette már az imádságok szövegét, amelyeket még a hittanórák idején tanult. Annyit dolgozott, annyit harcolt, hogy sohase volt ideje a halálra gondolni. Még kevésbé a másvilágra. Lehet, hogy nincs is másvilág, csak a papok ígéretik? Mégis minden erejével reménykedett benne, hogy Maxime számára azért nem ért véget minden. Maxime kedvéért még hinni is hajlandó volt, és ügyetlenül keresztet vetett. Újabb zokogás szorította össze a torkát. Ezek után visszatérhet-e Lyonba? Magára hagyhatja-e megint az öccsét, akit nem tudott meggyógyítani? Jobb volna engedni Christiane-nak, és elhalasztani a visszatérést. Minden nap el fog jönni, hogy virágot hozzon a sírra. És halkán azt mondja majd: „Itt vagyok, Maxime. Itt vagyok.”

Egyébként is, mennyivel fogja túlélni az öccsét? Talán már az év vége előtt ő is itt fekszik majd a szomszédban, egy sírkő alatt. Még nem gondolt rá, hogy sírhelyet vásároljon magának valamelyik lyoni temetőben. A

Hermantier-k nem olyan emberek voltak, akik, mint oly sokan, nagyra törő márvány nyugvóhelyet építtetnek maguknak, amelyet angyalkák őriznek, és amelyben egymásra temetik a halottakat, nemzedékről nemzedékre. A Hermantier-kből Morvanban szinte mindenütt volt eltemetve néhány, sírjukat vadon nőtt növények borították. Ő békében nyugszik majd itt, Maxime mellett. Christiane meg fogja érteni...

Kezét kinyújtotta a csokrok felé, fanyar szaguk már korábban megcsapta az orrát. A virágokat égette a nap, száruk olyan könnyen tört, mint valami rözseág. Christiane-nak persze sok dolga volt... De hát elküldhette volna Marceline-t is... Megérintette a koszorúkat; terjedelmesnek tűntek. Vajon milyen felirat van a szalagokon? *Öcsémnek?* *Szeretett öcsémnek?* *Maxime-nak?* El kellene vitetni ezeket a koszorúkat, lehet, hogy nem tetszenek az elhunytak. Nincs másra szükség, mint a kőre, amely visszatükrözi a felhőket. Talpával kitapogatta a sírt övező kavicsos részt, aztán tett három lépést. Keze hozzáért a kereszthez. Laubret szép munkát végzett. A kereszt, amelyet magába a gránitkőbe véstek bele, magas volt, és mintha szélesre tárta volna a karjait. Hermantier érezte a felirat betűit, minden nehézség nélkül kihámozta egy szó végét:

...MANTIER

A betűk rajzolata mértéktartó volt. Hermantier ujjai lejjebb ereszkedtek, egy dátumra: 1948. Kezét kissé elmozdította balra, és magában mormolva olvasta a kirajzolódó betűket és számokat:

1948. július 18.

Aztán tovább, bal felé:

1902. február 23.

Tessék, már megint téved. Sajnálni kezdte, hogy annyira lenézte a Braille-t, amely élesebbé tehetné volna a tapintásérzékét. Türelmesen újramegkezdte a vizsgálódást, és megpróbálta maga előtt látni a jeleket, amelyek körvonalait az ujjával kitapintotta. De hát már hogyan ismerne fel egy 2-est vagy egy hármast! És a február f-jét, meg hogy a szó hét betűből áll. Maxime májusban született. Öt betű. Márpedig Laubret hét betűt vésett fel a kőre... Február.

Szinte dühbe gurult. 1902. február 23! Ez az ő születési dátuma, a sajátja! „Hát így néz ki”, morogta magában, „ha valamit nem én intézek személyesen!” Pedig Christiane tudta Maxime születésének dátumát. És Hubert is. A kezükben voltak a halott iratai. Csak hát sürgette őket az idő, mindkettőjüket. Aztán meg nyilván a fejüket is elveszítették egy kicsit. Összezavarodtak. És a temetés napján, a szertartás felkavaró csendjében nem vették észre, hogy rossz a felirat. Ami nagyon is megbocsátható.

Majd szólni kell Laubert-nek, megkérni, hogy vésson fel egy másik keresztet. Mit számítanak a költségek! Szegény Maxime! A végső pillanatig valamiféle szentségtörő frivolitás áldozata volt!

Hermantier visszatért a legfelső sorhoz. Jobb, ha mindent ellenőriz, mielőtt szólnak Laubert-nek. Ellenőrizte a nevet:

HERMANTIER

Vajon Christiane felíratta-e Maxime mindkét keresztnévét? Maxime-Henri? Nem, csak egy keresztnév volt az ujjai alatt. Nehéz volt felismerni, de úgy tűnt, se nem Maxime, se nem Henri...

Micsoda?

Fél térdrel a sírkövön, a virágok roncsain, Hermantier mindkét kezével többször is megérintette a feliratot; aztán felállt, hitetlenkedve, kézfejével letörölte az arcát elborító verítéket. Most tényleg elvesztette a józanságát. Várta, hogy a szívverése csendesedjen. Egy autó gurult el halkan a temető kapuja előtt. Clément volt, megérkezett. Hermantier gyorsan, egy zsebtolvaj figyelmes és lágy mozdulataival, ismét megtapogatta a követ, és nyomban érezte, hogy egész testét előnti a rémület. Most már teljesen el tudta olvasni a feliratot:

RICHARD HERMANTIER 1902. február 23. – 1948. július 18.

A halott, akit a pap a nyitott sír előtt állva megáldott, a halott, aki fölött a ministránsok meglengették a szenteltvíztartót, ő maga volt. Azok számára, akik a jövőben megállnak ez előtt a sír előtt, Richard Hermantier nem létezik többé. Július 18-a óta ott nyugszik a hatalmas gránittömb alatt.

Valamivel arrébb a kavicsok megcsikordultak Clément cipőtalpa alatt. Hermantier ösztönösen visszament a fasorba. Tudta, hogy emellett a kereszt mellett bűnösnek érezné magát. Már nem gondolt Maxime-ra. Semmi konkrét dologra nem gondolt. Félt. Majdnem elájult a félelemtől. Már csak egy szerencsétlen, magára maradt, megfélemlített ember volt.

A lépések megálltak mellette.

– Itt vannak a virágok – mondta Clément.

Hermantier fogta a csokrot, letette a sírkőre, két kezét egymásba kulcsolta, ahogy az áhítatos meditáláskor szokás. Teljesen érzéketlen volt; már nem szenvedett. Azon igyekezett, hogy megálljon a lábán, miközben szeretett volna elterülni, gondolattalanul, egy szoba hűvösében, mint valami halott. Halott volt. Oda volt írva a sírkőre. Minden készen állt, hogy befogadja a porhüvelyét. Talán nem is több ő már, mint egy árny, amely makacsul küzd a túlélésért. És mégis, érezte, amint izmai megfeszülnek az erőlködéstől, és a teste úgy inog, mint valami fa a fejsze csapásai alatt.

– Haza kellene mennie, uram – mondta Clément. – Gonosz ez a napsütés ma.

Hermantier megrázta a fejét, minthogy képtelen volt megszólalni. Kénytelen volt takarékoskodni a hangjával, a levegőjével. Izzadságban ázott az arca; ruhája úgy tapadt rá, mint valami puha és égető páncél. Nem, ő nem halt meg. Vagy ha igen, akkor el van átkozva!

– Uram, tegye fel a kalapját!

Clément felvette a sírkövön heverő szalmakalapot, és a karimájánál fogva Hermantier ujjai közé csúsztatta. A szalma érdes volt, ropogott. Hermantier megtapogatta, hogy biztos legyen a dolgában. Ez az egyszerű kertészkalap váratlanul óriási jelentőségre tett szert. Ismerős dolog volt, nagyon is valóságos, nagyon is igazi. Hermantier lassú mozdulattal visszatette a fejére, és a

lélekharangra gondolt. Nem kongatják meg a lélekharangot, ha nincs temetés. És nem vésetik fel egy sírkőre az elhalálozás dátumát, ha a sír üres... Nem borítanak be virágokkal egy üres sírt... A sír nem volt üres. Maxime ott volt.

Hermantier megkönnyebbülést érzett, aztán elszégyellte magát. Megmozdította a nyelvét, a száját:

– Menjünk.

Maxime ott volt? Maxime-ot az ő neve alatt temették el? Lehetetlen. Ilyesmibe Maroudy doktor sohasem egyezett volna bele... Hát persze! Nem Maroudy doktor hívták ki. Christiane hazudott.

– Várjon! – szólalt meg ismét Hermantier. – Ne olyan gyorsan!

Botladozott a kavicsokon, és kénytelen volt megkapaszkodni Clément karjában. Fájdalmat érzett a tarkójában. Hallotta maga körül a temető sűrű csendjét, amelyet alig tört meg a ciprusok csúcsának susogása. Úgy érezte, csak álmodta a gondolatait, egy ismeretlen kirakós játék darabkáinak összeillesztését. Így hát egy másik orvost hívtak, valaki újat. Legyen. Azt mondták neki, hogy a halottat Richard Hermantier-nak hívják. Az meg hogyan is gyanakodhatott volna? Aláírta a temetési engedélyt. Jó. És azután? Bemutatták a szükséges papírokat, a személyi igazolványt, a születési anyakönyvi kivonatot: minden papír ott volt összerakva lent a szalonban, Christiane papírjaival együtt. Egy hivatalnok beírta az anyakönyvbé az elhalálozást. Ennyi! Kész. A nagy Hermantier kifűjt, eltűnt. A plébános ott forgolódott a koporsó körül, és megszórta szenteltvízzel. *Requiescat in pace*. Hermantier maga előtt látta, amint az egész falu elvonul az özvegy előtt, Lyonban pedig egy napra bezárják a gyárat. Hallotta

a telefonokat az irodák, a lakások, a telefonfülkék mélyén: „...Hermantier meghalt... Ebben a pillanatban tudtam meg... Ez elég sok mindent megváltoztat!” Persze senki se beszélt a kartellről, de mindenki arra gondolt. Hubert-t, Christiane-t felvásárolják, megsemmisítik, mellékszerepre kárhozzátják. A szabadalmakat, az izzót, mindent felszámolnak egyfajta kikiáltótermi hangulatban.

– Itt van az autó, uram.

Hermantier fűtyült az autóra. Kezdett rájönni a machináció értelmére. Hubert félt. Még néhány hét, és a harc elkerülhetetlenül kitör. Akkor már lehetetlen lesz meghátrálni, egyezkedni az elszabadult ellenfelekkel. Így hát jobbnak látta, ha enged, aláveti magát a kartell akaratának, és biztosítja saját érdekeit. Milyen egyszerű ez az egész! Christiane is engedett, hogy megvásárolja a nyugalmát. Mit számít egy vak ember! Hiszen mindenképp halálra van ítélve... Hermantier magába roskadt az ülésen. Az autó himbálózásától rosszullét környékezte. Miért késik oly sokáig a halál? Ott, a temetőben kellett volna lesújtania rá, hogy neki ne legyen ideje felkavarni ezt az egész szennyet. A papírok, amelyeket hónapok óta aláír, és amelyekről azt hitte, a folyó ügyek intézésre szolgálnak... vajon nem kötelezettségvállalások, megegyezések voltak-e? Vajon nem ő maga írta-e alá saját lemondását, nem ő maga idézte-e elő saját cégének összeomlását? Vajon a cég létezik-e még egyáltalán? Lehet, hogy már csak egy leányvállalat? Vajon van-e még akár csak egyetlen fillérje is, miután jöhíszeműen annyi csekket aláírt?

Minden kérdés szinte robbant a fejében, ott szikrázott, mint valami sötét napkorong. Leeresztette az ablakot, de a levegő ragacsos volt, nyálkás a túl sok illattól, a túl sok élettől. Ezúttal elvesztette a játszmat. Már semmi se volt,

semmi, még csak egy élőlény sem. Semmit sem tehet. Írjon? Elfognák a leveleit. Meg aztán kinek is írna? És mit? Az újságok nem jelentették-e be mindenütt, hogy meghalt? Nem tették-e a közzé a fényképét rövid megemlékezés kíséretében? Holnap ki emlékszik már rá? Maxime-ról talán beszélnek a bárókban és a kis színházak színpalái mögött. De ki jönne rá, mi is történt? Mindenki tudta, hogy Maxime állhatatlan, bohém fiú, aki képes eltűnni hónapokra. Maxime-ot hamarosan elfelejtik, ahogy őt is. Nincs mivel próbálkozni.

– Kiszállna, uram?

Az autó állt. Clément megfogta a kezét, hogy kisértse a kocsiból, és Hermantier majdnem felkiáltott, mert Clément tudta, mi az igazság. Miért hallgatott? És Marceline? Cinkosok voltak. Megvásárolták őket. Nem fognak beszélni.

Hermantier érezte a betont a talpa alatt.

– Jól van... betalálok egyedül is.

A fasor nyomvonalát követte, de vajon ez tényleg az a fasor volt-e? Vajon nem veszett-e bele megint a labirintus útvesztőjébe? A világ körülötte olyan volt, mint valami ócska, undorító díszlet. És mindenfelől ujjal mutogattak rá láthatatlan lények. Nyá- I 170 vogást hallott maga mögött. Szeretett volna gyorsabban menni. Azon a ponton volt, ahol a legmeg- átkodottabb ember is kegyelemért könyörög. És Christiane megengedte ezt! Belement ebbe az iszonyatos játékba!... Hermantier keze beleütközött a veranda üvegébe. Zavarodottságában eltévesztette az ajtót, és most kézzel-lábbal tapogatóznia kellett. Valaki keresztülment a helyiségen.

– Maga az, Marceline?

– Igen, uram.

– Hol van az asszonya?

– Ó most...

Szünet. Hermantier már azt hitte, a lány azt mondja majd: „Ó most nem ér rá”, de Marceline így folytatta:

– A szobájában van. Mindjárt szólok neki.

– Nem, nem! Ne zavarja!

Újra nekiindult a maga ingatag, reszketeg járásával, fel a szobájába. Az utolsó lépcsőfoknál kénytelen volt leülni. Maga mögé dobta a folyosóra nevetséges nyugdíjaskalapját. Gépiesen levette és megtörölgette a szemüvegét. A ház hűvös volt, csendes, mintha elaludt volna a virágok között. Mindegy! Ha Christiane elbóbiskolt is, majd ő felébreszti. Eljött az ideje, hogy őszintén beszéljenek egymással, véget vessenek a kínzó kétségeknek. Felállt, ujjbegyével a falat kereste. Vajon mit tud kitalálni a saját védelmére? Hogy megmagyarázza a sírt. Hermantier megállt az ajtó előtt. Nem, még a sajnálat sem magyaráz meg semmit. A sajnálat sem mer ilyen messzire elmenni a hazudozásban. Bekopogott, és anélkül, hogy a választ megvárta volna, benyitott. Fojtott kiáltást hallott.

– Istenem, Richard, maga meg honnan jön?... Rosszul érzi magát?

„Biztosan vörös vagyok és izzadt, förtelmes látvány”, gondolta Hermantier. A padló recsegéséből kitalálta, hogy Christiane egy fotelt tol feléje. Egy mozdulattal elhárította, hogy leüljön.

– A temetőből jövök – mondta. – Véletlenül megérintettem a feliratot. Elolvastam.

– Elolvasta?!

– Igen.

– Szegény barátom!

Hermantier maga is megindult volt, már nem merte kimondani azokat a mondatokat, amelyeket előre kigondolt. Most, hogy itt állt Christiane-nal szemközt, tulajdonképpen már mindenbe beletörődött. Mindenbe, kivéve abba, hogy elárulták. Így hát Christiane sohasem értette meg, hogy ha hajlandó lett volna megtenni az első lépést...

– Richard!

– Nem – suttogta –, hallgasson! Tudom, mit akar mondani... Lauthier megtiltotta, hogy elmondja nekem az igazságot. Hogy soha többé nem térhetek vissza Lyonba. Alkalmatlan vagyok rá, hogy irányítsam a gyárat...

– De...

– Hagyja! Elárult, mint egy szerencsétlen, magatehetetlen balfácánt.

– Nem! Téved, Richard! A legjobb bizonyíték rá, hogy itt tartottuk magunk mellett. Lauthier be akarta dugni egy klinikára.

– És ez ok-e arra, hogy...

– Maga nem tud mindent... Kérem, hallgasson végig türelmesen... Üljön le... Jobb, ha ül.

– Jól van.

– Lauthier nem csak a maga... egészsége miatt aggódott. Hanem miattunk is.

– Mit akar itt elhíttetni velem?

– Semmit, Richard... Nem értett meg... Lauthier attól félt, hogy maga egy napon esetleg... veszélyes lesz.

– Én... veszélyes!

– Szörnyű operáción esett át. És mindig is hajlamos volt rá, emlékezzen csak vissza, hogy úgy érezte, üldözik.

– És ezért kellett meghamisítani a sírkövet?! – kiáltotta Hermantier.

– Na tessék, látja? – mondta Christiane. – Azonnal dühbe gurul, anélkül, hogy bármit is tudna. Valóban hibáztam, amikor...

– Előrehozta...

– Könyörgök, Richard! Segítsen nekem... Annyira kínos, amit mondanom kell... Igen, jobbnak láttam, ha magát holtnak hiszik. Mindazok után, amit tett, ami volt, nem akartam, hogy az emberek... megismerjék a valóságot.

– Szóval az emberek miatt!

– Jaj, nem!... Egyszerűen büszkeségből. Miért gondolja, hogy maga az egyetlen, aki szenved?

Kifújta az orrát, és odaült a férfi mellé.

– Miért nem mertünk sohasem beszélni egymással? Talán elkerülhettük volna, hogy ennyi bajt okozzunk a másoknak. Ott tévedtünk, hogy úgy akartunk élni, mint azelőtt. Lauthier-nek meg kellett volna mondania, hogy magának...

– Hogy végem van.

Christiane hangja megremegett.

– Nem tudom – mondta. – Az ilyen szavak megijesztenek. Vegyen erőt magán, kérem! Bűnös volnék azért, mert azt akartam, hogy maga visszavonulhasson ide? Boldogtalan ebben a házban? Nem ez volt a legjobb megoldás? Itt nem fenyegeti az a veszély, hogy hasztalanul fárasztja magát. Hubert alkalmas rá, hogy tovább vigye az ügyeit...

– Nem az – szólt közbe Hermantier. – De ez részletkérdés. De van itt más is, Christiane. Lehet, hogy egy roham hamarosan elvisz, vagy megbolondulok, vagy megölöm magam, minden lehet, amit csak akar... De az is lehet, hogy megmaradok.

– Elég, Richard!

– Ne féljen – folytatta Hermantier. – Tökéletesen nyugodt vagyok. És minthogy bármi történt is, nem pusztultam bele, van rá esély, hogy Lauthier jóslata nem jön be, legalábbis nem egyhamar. Hát akkor? Mit jelent ez a sírfelirat? Mi? Gyerünk, Christiane! Most legyen bátorságunk beszélni... Ez a felirat azt jelenti, hogy magának szüksége van a halálomra... Ó nem, nem az igazi halálomra, hanem a törvényesre, a hivatalosra... a kartell miatt.

Kinyújtotta a kezét, Christiane-ét kereste, majd rátalált a karjára, és megszorítottam

– Erről van szó, ugye? Hubert kapitulálni akart. És megragadta az alkalmat, hogy lopjon. Az ő ötlete volt, hogy kihasználja az öcsém halálát.

– Igen.

– Micsoda gazember!

– Igazságtalan vele. Tudja garantálni, hogy az izzója sikeres lesz? Szavát adná rá, hogy nincs a dologban kockázat?

– Természetesen nem. De meg kell kísérelni. Nekem sikerülne.

– Most már talán nem, Richard... Nem akarok erőszakoskodni, de végül is láthatja, milyen helyzetbe hozott minket. Elismeri, hogy egyedül maga volna képes sikerre vinni az ügyet, de... maga már nem az, aki volt. Gondol maga egyáltalán Hubert-re, a gyárra, rám? Ha megbukik az üzlet, tönkremegyünk... De maga egyáltalán nem törődik a mások pénzével. Sakkban akarja tartani a kartellt... merő büszkeségből.

– Nem – mondta Hermantier. – Nem büszkeségből. Nemcsak büszkeségből... Szerettem volna elnyerni a maga

megbecsülését, Christiane. És azért mondom, hogy a megbecsülését, mert azt nem merem mondani, hogy...

Erősen megszorította a felesége karját.

– Könnyebben beszélek a számokról, mint az érzelmekről – folytatta. – Lehet, hogy nem voltam mindig ideális társ... De boldog lettem volna, ha szerencsét próbálhatok... maga miatt! Boldog lettem volna, ha magát nagyobb tisztelettel üdvözlik, ha az emberek elhallgatnak, amikor elhalad mellettük. Christiane, a hatalom szép egy asszony kezében! Ez minden, amit magának én nyújtani tudtam, de ezt senki mástól nem kapta volna meg. Ne beszéljen nekem többé erről a szerencsétlen Hubert-ről. Megteszi, ami tőle telik, ebben igaza van. De ő a gyáva fajtából való, az alattomos, kicsinyes, kis tétékben játszó fajtából. Hubert egy hivatalnok... Én meg, Christiane, én... ha maga segítene nekem...

Öklével a mellére csapott.

– Maga nem tudhatja, mennyi erő van itt bent! Csak annyi kéne, Christiane, hogy bízson bennem. Igaz, hogy egy medve vagyok, de a medve erős. És hűséges. Nem kértem volna sokat, csak időnként egy kis... simogatást, vagy ennyit sem, csak egy kis odafigyelést, egy gyengéd szót.

– Richard, kérem!... Nyugodjon meg!

– Eszemben sincs! Elegem van a nyugodt emberekből, a piti számításaikból, a kisstílű érdekeikből. Még egyetlen szót, Christiane, a megállapodást már aláírták?

– Nem.

– Mikor kell Hubert-nek aláírnia?

– Nem tudom. Néhány napon belül. Még habozik.

– Habozik! Erről ráismerek! Már negyven éve habozik, hogy éljen-e. Nos, jól van, akkor talán még nem késő. Ha

lőttek is nekem, inkább halok meg harc közben. Táviratozni fog, Christiane. Megtiltja neki, hogy aláírja. Még én vagyok a főnök, érti? Menni fog! Muszáj mennie! Füttyölök Hubert millióira. Ha elveszti a pénzét, az azt jelenti, nem méltó rá, hogy az övé legyen. De ha nyerek, tízszer olyan gazdag lesz. Most a bőrömet teszem föl az ő pénze ellenében. Megtiltom neki, hogy habozzon.

Felállt, megkerülte a fotelt, amelyben Christiane ült, és a felesége fölé hajolt:

– Christiane – mondta gyöngéden –, Lauthier tévedett. Bármilyen történet is velem, sohase leszek veszélyes magára. Még akkor sem bánthatom magát, ha megbolondulnék. Nem haragszom magára. Azért jött ide, hogy vigyázzon rám. Elzárt a ház egyik sarkába, úgy bánt velem, mint egy elmebeteggel, de engem ez se érdekel. Csak hagyja, hogy innen irányítsam az utolsó csatámat. Magáért, Christiane. Mert azt szerettem volna...

Hirtelen lehajolt, arcát a felesége arcához szorította.

– Minden olyan könnyű lett volna, ha szeret engem!

Christiane nem mozdult. Hermantier kezét gyöngéden az asszony szemére tette. Az ujjai alatt megérezte a könnyek nedvességét.

– Ó, Christiane! – dadogta. – Ilyen sokat nem kérek...

Egy hosszú percre elnémult, feszülten, mert védtelen volt a boldogsággal szemben.

És ekkor csapta meg az illat. Először azt hitte, hallucinál. Anélkül, hogy megmozdult volna, megpróbálta kideríteni, honnan jön ez a szag. Talán egy virágcsokor, amelynek elfelejtették lecserélni a vizét. Hiszen néhány virág nem terjeszt-e édesgyökér-szagot maga körül, amikor elhervad? Ez azonban nem halott virágok illata volt.

Hermantier alig hallható kis roppanást észlelt, és már tudta, hogy nem lehet szó semmiféle tévedésről. A szag a kasucukorka szaga volt.

Sietség nélkül felegyenesedett, visszahúzta a kezét Christiane szeme elől. Szíve iszonyatos dübörgését senki sem hallhatta.

– Köszönöm – suttogta. – Köszönöm, Christiane... Nem fogom elfelejteni.

Hangja bizonytalan volt, de talán jobb is volt így. Egy lépés. Két lépés. Három lépés. Elért a szoba közepére.

– Hová megy? – kérdezte Christiane.

– Lepihenek. Szükségem van némi alvásra.

Alvás! Mintha mostantól fogva nem volna tilos elaludnia! De meg kellett tévesztetni őket. Megtalálta az ajtót, és szüksége volt némi erőfeszítésre, hogy megforduljon és mosolyogjon. Rémülettől megmerevedett mosoly. Kiment, és végigsietett a folyosón. Ó, csakhogy egyedül van! Nem kell többé erre az egész gyalázatra gondolnia! Oldalra fordította a fejét, hallgatózott. Úgy vélte, lépéseket hall maga mögött. De nem. Ezt nem mernék. Még nem!

Bevetette magát a szobájába, kulcsra zárta az ajtót, aztán odament az ablakhoz, és becsukta. De honnan tudhatná, hogy nincs-e valaki a szobában. Egy pillanatig habozott, hogy elkezdjen-e keresgélni a szekrény sarkában, az asztal alatt, az ágy alatt. De eszébe jutott, hogy Clément nyilván Marceline-nek segít a vacsorakészítésben. Nem, valóban egyedül volt. A mosdófülkében alaposan megmosta az arcát, aztán végigfeküdt az ágyon, anélkül, hogy megtörölközött volna... így hát Hubert a szeretője. Joga volt bemenni Christiane-hoz, amikor csak kedve tartotta. Ott volt, a

kasucukorkáját szopogatta, és élvezte a komédiát, amelyet a szeretője játszott. Mindent látott, mindent hallott. Talán mozdulatokkal még tanácsokat is adott neki... Pedig Christiane sírt. Ez biztos. És ha Hubert mégsem volt ott? Ugyan már! Christiane ugyanúgy tudott sírni, ahogy hazudni is tudott, ennyi az egész. Vajon mióta készülnek a tervre? Talán amióta Hubert, akit Christiane mutatott be neki, belépett az üzletbe? Vagy a balesete óta? Nem tudhatja. És ő semmit sem sejtett. Hidegnek, önzőnek, kapzsinak hitte. És most, Hubert-rel...

Hermantier megfordult az ágyon. Minden újabb gondolat savként mart belé. Ő volt a könyörgő férj. Hubert zsebre vágott kézzel hallgatta a kiáltásait, az ígéreteit, nyomorúságos gyöngédség-kitöréseit. Ez a sajnálatra méltó figura, akit eltiport volna, amikor még megvolt a szeme, most elégtételt vett magának. Micsoda halálos komédia! Szegény Hermantier-m! Te, aki olyan büszke voltál az erődre, a sikeredre. Te, aki azt hitted, csak te ismered a saját korlátaidat! Te, aki azzal büszkélkedtél, hogy félnek tőled!...

Az öreg Blanche rájött az igazságra; ezért üldözték el; ezért nem akart visszatérni. De Clément is tudta. És Marceline. Hogy ezek milyen jól szórakozhattak! Még Maxime is...

Nem. Ezt nem. Maxime nem! Nem, Maxime nem jött rá... Hermantier a hasán feküdt, karja az ágy mellett lógott, és hirtelen megdermedt. Maxime? Csak óvatosan. Miért gyanúsítaná Maxime-ot? Ő barátságból jött ide hozzá. Nyilván bemesélték neki, hogy a bátyja súlyos beteg. De a többiről, arról nem tudott. Ha tudta volna, leleplezi őket. Nem, Maxime nem... Időben halt meg. Legalább ennyi szerencséje volt.

Hermantier félkönyökre támaszkodott, és meglazította a gallérját. A levegő áporodott volt, nehéz a teljesen zárt helyiségben.

– Rosszul vagyok – lihegte Hermantier.

De még mindig érdekelte a balsorsa; szüksége volt rá, hogy a legmélyéig átlássa a csalást. Mert Christiane nyilvánvalóan ezer más módon is hazudhatott volna. Minthogy Hubert szeretője volt, minden követelésével egyetértett. A gyár, a bankszámla, minden tulajdonost váltott. De ez még nem minden. Őt elhozták erre a birtokra, hogy jobban semlegesítsék. Talán megpróbálták összezavarni azzal, hogy hamisan tolmácsolták neki Lauthier szavait. Az ügyes elhallgatásaik... A színlelt együttérzésük... És most ez a sír!

– Vajon mit tennének, ha úgy döntök, hogy visszatérek Lyonba? – töprengett Hermantier.

A kérdés annyira felkavarta, hogy felült, és fejét a két karja közé fogta. Igen. Elég, ha úgy dönt, hogy elmegy... Mit tehetnének, hogy megakadályozzák? De tegyük fel, hogy belenyugszik a sorsába; a számításuk akkor se válik be. Ki vannak szolgáltatva az első járókelőnek. Elég, ha valaki meglátja a vak embert a kertben vagy a temetőben... és az egész cselszövés összeomlik. Kitér a botrány. Lehetetlen, hogy ezzel nem számoltak...

– Ez az – vont le a következtetést Hermantier.

– Hubert hát ezért jött vissza.

Hubert-nek ugyanis nem volna szabad itt lennie. Normális esetben Lyonban kéne lennie. Miért ez a titkos visszatérés? És egyáltalán, Hubert vajon tényleg elment-e, vagy csak úgy tett? És akár elment, akár úgy tett, miért rejtőzködik?

Hermantier felnyögött, de nem mozdult. Most már világosan ott volt előtte az igazság! Christiane és Hubert először valószínűleg csak arra gondolt, hogy elszigeteli őt. Maxime halála azonban megváltoztatta a tervüket. És minthogy ő, Hermantier, jogilag már halott volt, nem maradt más dolguk, mint hogy a valóságot hozzáigazítsák az anyakönyvhöz. Minden kockázat nélkül. Egy gödör a parkban.

Egyszerű formalitás. Ki tudja? Talán minden véget is ér, még mielőtt leszállna az este.

Hermantier felállt, rágyújtott. Csak önmagát ne veszítse el. Ezt az utolsó örömet nem hagyja meg nekik. Megint bement a mosdófülkébe, megmosakodott, megfésülködött. Aztán kitapogatta az óra mutatóit. Fél nyolc. Néhány perc múlva vacsorázni hívják. Kinyitotta az ablakot. Most már semmi jelentősége. Sarlósfecskék süvítettek el a tető mellett. A felmelegedett földnek szénaszaga volt. Nem gyűlölte Christiane-t, legalábbis még nem. Hubert? Őt legszívesebben megfojtotta volna, de Hubert majd csak abban a pillanatban tűnik fel a színen, amikor le kell sújtani rá, Hermantier-ra. Kikönyökölt az ablakba, mintha csak levegőzne. Lehet, hogy Clément figyel a kertből. De Clément nem láthatja a gondolatait. Hermantier azon töprengett, hogyan csinálják majd. Hubert nyilván fél a vértől. Christiane meg kétségkívül villámgyors halált szeretne. Kegyetlen volt, de túl jólnevelt ahhoz, hogy gonosz legyen. Vagyis méreg?

– Richard!

Ez ő volt. Mint minden este, felszólt érte a lépcső aljából.

– Máris megyek! – kiáltotta Hermantier.

Felsóhajtott, és lassan végigment a szobán. Soha senki sem tudja meg! Ez volt az egészben a legkegyetlenebb. Kiment a folyosóra. Hol lehet Hubert? Vajon még mindig Christiane szobájában bujkál, vagy sétálgat a házban, lábujjhegyen, feketében, kifogástalanul korrekt öltözékben, mint mindig?

Hermantier elindult a lépcső felé. Mögötte halkán megnyikordult a padló. Ma megint olyan meleg volt! Lépcsőfokról lépcsőfokra lépdelve leért a hallba.

– Asztalhoz! – mondta Christiane. – Biztosan éhes.

Hangja lágy volt és készséges. De hát végül is kibékültek! Hermantier leült, háttal a verandának.

– Marceline hideg vacsorát készített – folytatta Christiane. – Úgy gondoltam ez jobban esik majd magának.

Megrázta a csengőt.

– Marceline... Tálalhat!

Hubert biztos hogy ott volt. És talán Clément is. Készen álltak a cselekvésre, a holttest eltüntetésére. „Elveszítem minden hidegvéremet”, gondolta Hermantier. „Semmi sem fog történni Christiane jelenlétében. Nem tudná elviselni. De a kávé után, amikor egyedül maradok, akkor majd...”

– Nem kér még egy kis salátát? – kérdezte Christiane.

– Nem, köszönöm.

– Nem éhes?

– Nem.

Marceline lecserélte a tányérokat. Hermantier hallotta, hogy Christiane bort tölt a poharába. Belekortyolt, próbálgatta a bor zamatát, de semmiféle gyanús mellékíz nem érzett. Marceline letett egy tálat.

– Tengericsuka-szeletek majonézzel – jelentette Christiane.

– Csak egy keveset kérek.

– Ugye majonézt is kér? Marceline kifejezetten magának csinálta, sok mustárral.

Lehetetlen volt felfedezni a legkisebb törést, a legkisebb érzelmi hullámzást is hangjában. Talán kissé hangsúlyozott jóindulattal beszélt, túl erőteljes érdeklődéssel.

– Keveset, csak kóstolót – mormolta Hermantier.

Minek annyi mustár? A villa meg a kés hegyével megfordította a haldarabot, és felszeletelte. Úgy érezte, megszámlálhatatlanul sok tekintet szegeződik rá. Ha félve

eszik, Hubert, Christiane, mindenki megérti, hogy rájött, milyen játékot űznek, és akkor valószínűleg nem fognak várni a vacsora végéig, hogy lecsapjanak rá. Christiane villája és kése ütemesen neki-nekikoccant a tányér peremének. Hermantier a szájához emelt egy falatot, megcsapta a majonéz szaga. Na és? Mi van, ha a halált rejti a mustár kesernyés, csípős illata?

– Van egy kis mellékíze – jegyezte meg Christiane. – Nem könnyű ilyenkor teljesen friss állapotban megőrizni a halat.

Aztán Audreau, a halkereskedő fiáról kezdett beszélni. Vajon miért érzi hirtelen szükségét annak, hogy fecsegen? Miről akarja elterelni a figyelmét? Mit lehet belekeverní a majonézbe? Arzént? Vagy valamiféle altatót, amely képtelenné teszi a védekezésre? Az volt az érzése, hogy a tengeri csukája tocsog a majonézben. Minden falat égette a torkát. Vajon mennyi mérget nyelt már le? Letette a villáját.

– Határozottan nincs étvágyam ma este.

Ki volt szolgáltatva nekik. Fikarcnyi esélye sem volt a menekülésre. Rájött, hogy ha jól meggondolja, semmi oka rá, hogy Christiane könyörületére számíton. Kezdetől fogva ő irányította a partit. Hubert-t is nyilvánvalóan ő kényszerítette cselekvésre. Mindenféle emlékek árasztották el az agyát, és megerősítették ebbéli meggyőződését.

– Marceline, legyen szíves a gyümölcsöt!

– Bocsásson meg – mondta Hermantier –, de én itt abbahagyom.

– Egy kis kompót pedig nem ártana magának.

Senki sem utánozhatta volna jobban a gondoskodó feleség hangját. Hermantier összehajtogatta a szalvétáját.

– Nem, köszönöm.

– Talán beteg?

A hangja valóban nyugtalan volt. Talán épp ebben a pillanatban őt méregeti, hogy vonásain nem fedezi-e fel a roham első jeleit. Talán a többiek is lassan közelebb lépnek az asztalhoz. Ám ő tökéletesen jól érezte magát. Nem álmolta-e meg ezt az egész históriát, nem képzelte-e el ezt a rémálmot? Felállt.

– A kávé-t majd megiszom a verandán.

Nehézkesen elindult az ajtó felé. Christiane követte. „Szóval most”, gondolta Hermantier. „Miért várnának tovább?” Eszébe jutott, hogy Hubert-nél is, Clément-nél is egy fejjel magasabb. Nem mernének szemből támadni. Egyébként is, minden ilyen feltételezés ostobaság. Csak a méregtől kell tartani, attól a méregtől, amelynek a hatása villámcsapásszerű, és nem attól, amelyik hagy időt a gondolkozásra, a megértésre. Tehát a majonéz ártalmatlan volt. Majd a kávé...

– Nem dől le a heverőre? – kérdezte Christiane.

Ezúttal megbicsaklott a hangja. Éppen hogy, és csak egy pillanatra, úgyhogy más körülmények közt Hermantier észre se vette volna.

– Nem – felelte. – Csak egy percre maradok. Álmos vagyok... Holnapra jobb lesz.

Odahúzott egy széket a nádból készült asztal mellé. Christiane kitöltötte a kávé-t, cukrot tett bele. Hermantier semmi mást nem hallott, mint a kis- kanál ezüstös csengését. Megint rátört a gondolat: „És ha ez az egész csak az én fejemben létezik?” De nyomban el is hessegette. Ha kételkedik, elveszett. Nem szabad kételkednie. Biztos volt benne, hogy Hubert ott van, és abban is, hogy ez mit jelent.

– Marceline kicsit erőszre csinálta – mondta Christiane.
– Kér még egy kockacukrot?

– Nem.

Christiane megfújta a kávét. Hermantier úgy hallotta, beleszik. Legalábbis a csészéje a csészealjnak ütődött, de lehet, hogy csak az ő megtévesztésére. Hermantier rágyújtott, hogy időt nyerjen. A kávé ott volt előtte, és ő arra volt ítélve, hogy megigya; semmi oka nem volt rá, hogy visszautasítsa. Ha úgy tesz, mintha túl keserűnek találná, meg fogják ölni az emeleti folyosón vagy a szobájában. Hubert nyilván mindent eltervezett. Fogta a csészét, és a szájához emelte. Christiane kanala megállt. A kávé kellemesen illatozott. Hermantier megnedvesítette vele az ajkát, úgy tett, mintha többször is belekortyolna. Kicsit szégyellte magát, hogy ilyen megátalkodottan védi az életét. Már nem szeretett élni, de a harci kedvét még nem veszítette el; kinyújtotta a karját, hogy letegye a csészét, de beleütközött az asztal peremébe, és a finom porcelán darabokra tört az ujjai közt, és a keze csupa kávé lett...

– Szegény barátom... – kezdte Christiane.

Rosszul leplezte a dühét, a csalódottságát.

– Bocsásson meg – mondta szánalmasan.

– Marceline... Volna szíves összeszedni a cserepeket, és feltörölni a kávét... Hozzon egy másik csészét.

– Fölösleges – mormolta Hermantier. – Jobb, ha megyek és lefekszem. Jó éjszakát, Christiane.

A legnehezebb az volt, hogy sietség nélkül induljon el, hogy úgy mozogjon, mint egy kimerült ember. Hibátlanul megcsinálta a kivonulást, de a lépcső aljában meg kellett állnia. Kezdett összeroppanni a megpróbáltatás súlya alatt. Egyik kezével a falat követve, a másikkal a lépcsőkorlátot, lassan elindult fölfelé, és közben a ház

csendjét fürkészte. Senki sem követte, de a veszély előlről is leshetett rá... egy előrántott kés, egy rászzegezett revolver... Ha ez így folytatódik, nem fogja kibírni... Elérte a lépcsőfordulót. A világ még mindig nem dőlt rá. Úgy élt, mint egy lárva, amelyet egy cipősarok bármelyik pillanatban eltaposhat, és úgy ment végig a hatalmas, félelmetes folyosón, mint aki vereséget szenvedett. Bement a szobájába, kulcsra zárta az ajtót, jobbra, majd balra fordította a fejét: a levegő apró rezdüléseiből próbálta megérezni az ellenség közeledését. Kitapogatta a villanykapcsolót. A villany nem volt felgyújtva. Átment a szobán, az éjjeli- szekrényén álló lámpához. A körte hideg volt. Tehát senki. Sem Hubert, sem Clément nem merne rátámadni sötétben. De vajon valóban sötét van-e? Megkereste az órát, kitapogatta a mutatókat. Kilenc óra. Az alkony valószínűleg vöröslő fénnel árasztja el a szobát, s ez bőven elég ahhoz, hogy... Nem! Minthogy semmi sem történt, a veszély pillanatnyilag elhárult. Valószínűleg a kávéban bíztak, és most mind a négyen új tervet főznek ki holnapra.

Hermantier hangosan ásított, végigdőlt az ágyon; a rugók megremegettek alatta. Ha valaki hallgatózik... mert minden lehetséges... Jó, most már abba hagyja a gyanakvást. Nincs más dolga, mint várni. És főként nem elaludni. Kezét összekulcsolta a tarkója alatt, elengedte magát; szeretett volna nem gondolkozni; elege volt a szenvedésből. Beesteledett; hűs levegő csapta meg a homlokát, és ebből tudta, hogy lassan besötétedik, és a megváltás közel van. Éjfélre mindannyian lefeksznek. Nyilván ők is kivannak. Vajon süt-e a hold? Valószínűleg nem. Megpróbálta visszapergetni az elmúlt napokat, de összezavarodott, és feladta. Csak arra emlékezett, hogy

amikor megérkeztek, telihold volt. Vagyis az éjszaka sötét lesz... A távolban megkondult egy harang... a falu harangja, amelyik Maxime-ért szólt. Hermantier az oldalára fordult, térdét felhúzta a melléhez. A fájdalom még mindig új volt, éles. És most rengeteg ideje van rá, hogy sorra vegye az emlékeit. Nem volt semmi kétsége: Maxime tudta, mi készül. Bizonyíték rá, amit odakiáltott neki, amikor úgy érezte, meggyanúsítja a csekk miatt: „Még hogy én tolvaj! Szegény öregem, ha te tudnád, amit én tudok...” Majdnem bevallott mindent, ez világos. Maxime! Maxime, a cinkos! Maxime megfizetett azért, hogy részt vett ebben az undorító komédiában! „Szóval zsarnok voltam...”, gondolta Hermantier. „Szóval megakadályoztam őket abban, hogy éljenek...” Megpróbált lassan lélegezni, hogy ne ébressze fel a zsibbasztó fájdalmat. Újabb harangütések. Félig öntudatlan állapotba süllyedt, de ez nem akadályozta abban, hogy meghallja az éjszaka minden neszét, a távoli kutyaugatást, egy bagoly fuvolaszerű kiáltását, és nagyon halkán, a tenger panaszkodását. Aztán hirtelen, anélkül, hogy megmozdult volna, világosság gyűlt benne, ahogy egy töprengéssel eltöltött nap végén lenni szokott. Eljött a cselekvés pillanata. Felállt, lábujjhegyen végigment a szobán, kitérte az ablakot. Az élet, az egész élet ott volt, a maga sokarcúságával, suttogásaival, karnyújtásnyira. Felmászott az ablakpárkányra, lelógatta a lábát. A virágágyás felfogja majd az esést. Ugrott; teste tompa puffanással nekicsapódott a talajnak; még a gyomra is beleremegett. Szédelgett; ujjai mereven markolták a nedves földet, a térde fáj. Hallgatózott. A ház aludt; a kert békésen, illatozva, barátságosan terült el előtte. Felkelt, tenyerét megtörölgette a zsebkendőjével. A szemüvegét

elvesztette, úgyhogy most nyilván szörnyű látványt nyújt a sáros földtől mocskos nadrágjával és szem nélküli arcával. De éppen ezért könnyen felismerik majd. Az első ember, aki meglátja, tudni fogja az igazat... Eltávolodott a faltól, átvágott a fasor irányába, görnyedt háttal, várva a pisztolylövést, amely talán ebben a pillanatban fog eldördülni. Érezte a rá szegeződő fegyver csövét, miközben tudta, hogy a szökését majd csak reggel veszik észre. Sietve elindult a kerítés felé. Úgy kapaszkodott a rácsozatba, mint valami fuldokló. Megcsonkított arcát az ég felé fordította, hatalmasakat lélegzett, de nem tudta lecsendesíteni szívének dübörgését. Felemelte az egyik vasrudat, és elfordította. Aztán elkezdte tolni a kapu egyik szárnyát; érezte, amint elfordul a sarokvason. Becsusszant a résbe, és meg sem állt az út közepéig. Kijutott. Szabad volt. Elindult a bal oldalon, és számolta a lépteit, egészen ötvenig. Ekkor úgy gondolta, elérte a faluba vezető utat. Letért az út szélére, és a fűben gyalogolt, karját maga elé nyújtva: keze nyomban beleütközött az árokpart oldalába. Az irány jó volt. Az árok nyomvonalát követve tett még néhány lépést, és rátalált a kanyar ívére: ekkor visszament az útra, hogy könnyebb legyen a járás. A falu nem volt túl messze, alig egy kilométernyire. A problémát mindössze az jelentette, hogy esetleg cikkcakkban halad. Aztán ha már ott van, bekopogtat Meroudy házába, és ő majd elviszi La Rochelle-be. És ha túl nagy feladat volna megtalálni Méroudy házát, bárhova bekopoghat. Mindenki ismeri. Ott mindenkiben szövetségesre talál. Gumitalpú vászoncipője nem zavarta meg a csendet. Túlságosan is halk volt. A vidék meg teljesen nyugodt, nagyon is néma. Csak néhány kavics csikordult meg a talpa alatt, amikor kikeveredett az út szélére. Ilyenkor azonnal korrigálta az irányt. Az ég

valószínűleg szikrázik a csillagoktól, gondolta, az út meg olyan sima és csillogó, mint egy békés folyó. Jobb felé minden harmadik másodpercben biztosan felvillan egy vöröslő fény, a Les Baleines-i világítótorony. Gyönyörű éjszaka a menekülésre! Szeretett volna futni, és nemcsak azért, mert félt. Különben is, már nem félt. Hanem azért, mert úgy érezte, újra elkezdett élni. És még ha sikerül is elkapniuk, itt szívesen meghalna, távol attól a csapdától, amelyet oly nagy türelemmel készítettek elő neki. De már nem érhetik utol, hiszen a falu közel van. Az első házak nyilván már látszanak is; a Pabois kávéház, az út szélére cserépben kirakott babérfáival, Pailluneau-ék kovácműhelye meg a Lucas-fiú vetőmagboltja; kirakatában folyton ott fekszik összegömbölyödve a macska. Hermantier felgyorsította a lépteit. Olyan nagy erővel és olyan tisztán látta maga előtt a tájat, hogy már a karját sem tartotta érdemesnek maga elé nyújtani. Még néhány perc, három vagy négy, és megérkezik, a lába alatt fogja érezni a falu régi kockaköveit. Méroudynak nagy megrázkódtatás lesz majd, ha meglátja. Jobb lenne talán, ha előbb csak az ajtón keresztül beszélne vele. Megmagyarázná, hogy az az ember, aki menedéket kér tőle, nem valami szellem, hanem olyasvalaki, aki haladékot kapott a haláltól. Ez most nem az a pillanat, amikor meg kell rémiszteni az embereket.

Hermantier jó öt perccig gyalogolt, szaglászta a levegőt. A kovácműhely jellegzetes szaga rendszerint már messziről érződött, és éjjelente mindig volt két vagy három kutya, amelyik ijedtségében dühödt ugatásba fogott a kutyaól előtt. Mióta gyalogol már? Fogalma sem volt róla. Régóta, de nem haladt valami jól. Ugyan már! Még egy kis erőfeszítés! Hirtelen rájött, hogy megint a karját

előrenyújtva megy. Zsebre vágta a kezét, bizonyítva önmagának, hogy nem fél semmitől. Főként attól nem, hogy eltéved. Lehetetlen eltéveszteni a falut, hiszen az út egyetlen kanyar, egyetlen kitérő nélkül vezet oda. Csak mennie kell, és nem szabad elveszítenie a bátorságát. Igen, de ha az ember már egy fél órája megy? Nem kell ahhoz fél óra, hogy az ember megtegyen egy kilométert, még akkor sem, ha nem biztos a dolgában, még akkor sem, ha állandó vargabetűkkel halad az út két széle közt. Lehajolt, és megérintette a földet, noha előre tudta, hogy ujjai az aszfalt göröngyös felületét tapintják majd. Kissé nyugtalanul indult tovább. Megint az volt a benyomása, hogy körülötte nincs más, mint az üres táj és a végtelenbe nyúló, füves mező. És lassacskán, szinte akarától függetlenül, járása elbizonytalanodott, kezét úgy tárta szét a mellkasa előtt, mintha valamiféle ütközéstől védené magát. Félt, hogy beleütközik valamibe, valami olyasmibe, ami bizony nem a falu lesz. Hamarosan be kell ismernie önmaga előtt, hogy a falu nincs ott, sohasem lesz ott. Noha az egyetlen utat követi, és annak a faluba kellene vezetnie. De az út Christiane cinkosa lett. Szóval ezért hagyták, hogy elmenjen. Biztak az útban, és a gonoszságában. „Vigyázat”, mondta magában Hermantier. „Ezek tipikusan azok a gondolatok, amelyektől óvakodnom kell. Ez az út tökéletesen ártalmatlan, és én jól ismerem. És minden lépés, amelyet megteszek rajta, tőlük visz távolabb, következésképpen a megváltáshoz vezet.” Ment tovább, azzal a feltette szándékkal, hogy amíg a lába bírja, meg sem áll. Ez még órákig is eltarthat. És ekkor meghallotta, hogy valaki van előtte. Megállt. Az ismeretlen füttyörészett. Cipőtálcája ütemesen nyikorgott. Biztosan valami kempingező, esetleg egy paraszt lehet, aki a

mocsárhoz indult, hogy megkeresse az állatait... Az ember abbahagyta a füttyörészést, de ment tovább.

- Bocsásson meg - mondta Hermantier. - Hol vagyunk?

Semmi nesz.

- Eltévedtem - folytatta. - Megoperáltak, és... nagyon rosszul látok.

A cipőtalpak újra megcsikordultak. Távolodtak. Egyre gyorsabban.

- Kérem - kiáltotta Hermantier mondja meg, hol vagyunk?

Megpróbált futni az ember irányába, mire az is futásnak eredt, visszafelé az úton, mint akit szörnyű pánik fogott el. Talpa csattogott a betonon. Hermantier sokáig hallotta a futó léptek hangját. Végül a zaj megszűnt, és Hermantier ott állt teljes rémületben. Ő tehát rosszabb már, mint egy leprás, olyan, mint valami büzlő állat? Ha az emberek meglátják, egy rémült kiáltást elfojtva hátrahökölnek? Vagy ez az ember esetleg felismerte, és azt hitte, halottat lát? Akkor viszont a faluból volt. De milyen faluból? Hol bujkál ez a falu, amely maga is mintha előle menekülne ebben a szörnyűséges éjszakában? És ha ez az ember riadóztatja a többieket? Neki akkor is mennie kell tovább. Minden áron beszélnie kell egy emberi lényel. Mindjárt hajnalodik, ami azt jelenti, hogy üldözőbe veszik.

Hermantier megint nekiindult. Az út egyhangúan fogyott a lába alatt. Talán kicsit emelkedett... De lehet, hogy ő fáradt el. És amikor elfárad, a feje mindig összezavarodik. Nem érez-e most is, ebben a pillanatban is fenyőszagot? Alig észrevehető ugyan, de akkor is fenyőszag. Maxime azt állította, hogy nagy hőségben a talaj gyantaszagot áraszt. Csak hát ezt az ő

megnyugtatóására mondta. És most megint itt van ugyanaz a hallucináció. Ahogy haladt előre, egyre inkább az volt a benyomása, hogy valamiféle fullasztó erdőbe hatol be, amely mindenütt fenyőtől szaglik. Elindult bal felé... Lába megállt, lejtőt érzett, amely talán az árokba vezetett. Aztán elindult az út jobb oldala felé, ahol egy újabb lejtőt talált. Nincs menekvés. A fenyőszag már mindent eluralt, erőszakosan, részegítően, ragadósan a felforrósodott gyantától. Hermantier-t szédülés fogta el. Így hát igazuk volt, amikor azt állították, hogy Lauthier... Futásnak eredt, nem törődve a veszéllyel, hogy valaminek nekiütközik. Aztán a jobb karja, a válla, a térdje hirtelen hevesen nekicsapódott valaminek, ami ott állt az út szélén. Hermantier elesett, mozdulatlaná dermedt, és várta a kegyelemdöfést. De semmi neszt nem hallott maga körül. Senki sem támadt rá. Mintha könnyű szél játszadozott volna az elérhetetlen lombok közt. Óvatosan kinyújtotta az egyik karját, és valami kemény fémtárgyba ütközött. Hermantier felállt. Állán vér folyt végig.

– Richard Hermantier – hebegte.

De ki válaszolt volna rá? Egyedül volt, teljesen egyedül. Ismét megtapogatta a hideg, henger formájú fémtestet: olyan volt, mint valami fatörzs. Keze egyre feljebb haladt rajta, és úgy vélte, pózna lehet. Talán útjelző pózna. Nem. Mert nem tábla volt a csúcán, hanem egy golyó. Akkora golyó, mint egy emberi fej, de amit az ujjai kitapogattak, az nem egy emberi arc volt... hanem egy szájkosár. Tilos beszélni! Ó, ezek mindent előre láttak! Egy szájkosár! Csendes nevetés tört fel Hermantier torkából, és támoanyagva tett néhány lépést. Forgott a feje. Kézfejjével letörölte az állát, és miután úgy érezte, menten elájul, odament a jéghideg oszlophoz, és nekitámaszkodott.

Sokkal nagyobb volt, mint egy pózna. Olyasmi, mint azok a mérleghinták, amelyeket gyakran látni a játszótéren. Talán mérleghinta! Hiszen ez az út nem is igazi út! Vajon miféle világ határát jelöli ez az ál-mérleghinta? Hermantier arca izzadt, a jobb fele teljesen elmeredett, de elég erősnek érezte magát ahhoz, hogy folytassa az utat. Mielőtt elengedte volna a vasoszlopot, eszébe jutott, hogy vajon nem körbe-körbe forog-e, vajon tartja-e még a jó irányt. Aztán úgy döntött, hogy már nincs jó irány. A lényeg az, hogy menjen, egészen a halálig. Otthagyta a támasztékát. A fenyőszag eltűnt, legalábbis elfedte a vér íze, amely betöltötte a száját. A levegő most már kifejezetten hűvös volt. Ez volt az éjszaka legmélyebb, legembertelenebb órája. Az út lejteni kezdett, a levegő egyre hűvösebb lett. Hermantier-nek hirtelen tüsszentenie kellett, és a tüsszentés hangja ott lebegett körülötte, visszaverődött, mintha valami mély üreg fenekén volna. Hermantier megköszörülte a torkát, és máris tiz, hűsz hang támadt körülötte: ott suttoztak, tompa hangzavarként, amely csak lassan nyugodott le.

– Van itt valaki? – kiáltotta Hermantier.

A kérdés nyomban minden irányból megszólalt, fenyegetésekkel teli barlanghangon, és a sötétség végeérhetetlenül ismételtette.

„Nyilván nagyon rosszul vagyok”, gondolta Hermantier. Visszafojtott lélegzettel ment a hangok előtt a vastag, nyirkos, föld alatti csendben. Hamarosan azonban levegőt kellett vennie, mire a sötétség is újra lélegezni kezdett. Egy egész láthatatlan kíséret indult meg mellette, nyögve, fájdalmasan. A labirintust jajgató lények árasztották el, és csoszogva, csukott szájjal araszoltak végig a sötét úton. Hermantier nem bírta tovább, vállát nekivetette az utat

szegélyező falnak. A fal izzadt és zsíros volt. Úgy tűnt, sohasem ér véget. Azonban hamarosan megszakadt. A Hermantier-t kísérő hangzavar elült.

Ismét egyedül volt. Milyen újabb próbáknak néz elébe? Megérintette a földet. Az út még mindig ott volt, kicsit nedvesen a gyenge ködtől. Elhatározta, hogy bármi legyen is, mindaddig makacsul reménykedik, amíg az út ott van a lába alatt. Hiszen egy út szükségképpen vezet valahová, még ha látszólag ide-oda tévelyeg is olykor. Különben is, ez jó út, sima, mint a bőr, és puha a talpa alatt. De hát nincs egyetlen ház, egyetlen élőlény sem a közelében? Vagy ha ő megjelenik, mindenki elmenekül? Nem. Inkább mindenki alszik. Amit ő érzett és hallott, az inkább azok álma volt, akik az alacsony parasztházakban, nagy ágyak mélyén alszanak. Hamarosan találni fog egy kisvárost, kapukat, ablakokat, ugyanennek az útnak a szélén, karnyújtásnyira tőle. Követte tovább az árokpártot, és gondolatai lassan elenyésztek. Úgy ment előre, mint valami úzött, elcsigázott vad, amely már járás közben is elaszik. Talán már régóta alszik; saját hibájából kerülte el a falut. Különben is, minden az ő hibája volt. És most kegyetlenül megbüntetik érte. Kitalálták hozzá ezt a rettenetes eszközt, az utat. Az utat a maga kitérőivel, falaival és talán tükreivel, sokféle csapdájával. Az önmagába visszatérő út! A sehová sem vezető út! Ekkor hirtelen zajt hallott, amely kirángatta kábultságából. Egy macska nyávogni kezdett. Tévedésről szó sem lehet. Ezúttal biztos volt a dolgában. És a macska másodszor is felnyávogott, egészen közlelről. Egy macska. Egy fal. Egy kert. Egy ház. Megérkezett. Végre valahára!

Karját maga elé nyújtva óvatosan elindult. Keze egy falba ütközött. Egy igazi falba, amelynek a tetejét is elérte. Már csak végig kell mennie a fal mentén. És Hermantier

türelmetlen léptekkel megindult. A fal véget ért, de valami jött utána... Egy kerítés! Szörnyű gyanú hasított belé. Visszaért oda, ahonnan elindult. A nyávogó macska Rita volt, aki magához csábította. És ő még volt olyan ostoba, hogy a méregtől félt! Hogy úgy képzelte, ha elmenekül, megszakítja az ördögi kört! Felnyögött. Ennyi fáradság, semmiért! Semmiért? Talán mégsem. Még visszamehet a partra, elérheti a tengert. Elmenekülhet, ha kihasználja az éjszaka utolsó pillanatait. Átment az úton, a töltést kereste, amelyen könnyen feljuthat. De nem fűvet talált, nem harmattól átitatott földet; ujjai lécekbe ütköztek, egy egész sor lécbe. Ezen az oldalon is kerítés volt. És ő még azt sem tudta, hogy kívül van vagy belül, fogoly vagy szabad. Olyan volt, mint egy patkány, aki ott érzi maga körül a csapda keskeny kerítését, és még nem tudja, hogy már beleesett a kelepcébe. Hermantier átmászott a kerítésen, de nem tudta, melyik irányba induljon el. A kerítésen túl volt egy fal, és rögtön a fal után még egy kerítés. Egy fal, egy kerítés. Egy fal, egy kerítés. Mint valami börtönben. Felüvöltött, és futásnak eredt.

Harsány dudaszó állította meg. Csikorgó kerekek. Csapódó ajtók. Arcát a földre fektette, némán, félig öntudatlanul. Aztán felemelték, ő pedig erőlködött, hogy elmeneküljön. Nem. Csak a Buickot nem! Nem. Elég volt! Lefektették az ülésre. Emberek beszéltek körülötte, de olyan messziről, hogy képtelen volt megérteni, mit mondanak. Aztán az autó elindult. Hermantier ekkor elengedte magát. „Vigyenek! Vigyenek messzire, minél messzebb!” Elképzelni sem tudta, mindez hogyan történt, és hogy nem fog meghalni, de abban a percben, amikor úgy tűnt, már minden elveszett, csoda történt. A csapda ismét kinyílt.

Az álláshoz emelte a kezét, mert csöppnyi vért érzett rajta. Aztán öntudatlanságba süllyedt. Teste azonban mindvégig érezte az autó rázkódását, és ez minden csontját, minden izmát valami homályos örömmel töltötte el.

Hermantier a legnagyobb csöndben felöltözött; fél kézzel tartotta a széket, amelyen a ruhái voltak, mert egyenetlen lábai miatt a szék billegett volna. Óvatosan leült az ágyra, nehogy megnyikorduljon alatta a fémsodrony, majd lábát becsüszttatta a takaró alá, és a takarót felhúzta az álláig. Ha benéznek hozzá, azt hiszik majd, hogy alszik. De rendszerint nem néztek be hozzá. A jobboldali szomszédja állandóan panaszkodott, gyorsan beszélt, rekedt hangon, forgolódott, és az öklét vagy a könyökét időnként beleverte a vékony válaszfalba. A baloldali szomszédja végeérhetetlen litániákat mormolt csendesen. Lehet, hogy az éjszakai imáját mondja. Valahol egy óra minden negyedórán ütött. Tompa kattanás hallatszott, majd egy nyikorgó szerkezet zaja, és az óraütés rendkívül tisztán kondult, súlyosan, szomorúan; volt benne valami gyengédség és valami vigasztalás. Hermantier mozdulatlanul feküdt a takaró alatt, és számolta az eltelt negyedórákat. Fájt a csípője, ott, ahová az oltásokat kapta. Szerette volna megvakarni, de nem volt szabad megmozdulnia. Különben is, elemi érdeke volt, hogy a lehető legjobban kipihenje magát, úgyhogy megpróbált lazítani, nem gondolni semmire, elúzni minden nyugtalanságot. Egy órakor felkel majd. Már megszokta ezeket a hosszú virrasztásokat. Most már tudott türelmesen várni...

Megvárta, amíg teljesen helyreáll az óraütések nyomán kissé felkavarodott csönd, és elborít mindent, mint valami állóvíz. Aztán óvatosan felült az ágyban, félrehajtotta a takarót, és felállt. Léptei a linóleumon csak annyi hangot adtak, mint amikor valaki letép egy darab papírt. Milliméterenként nyitotta ki az ajtót, és hallgatózott. A folyosón nyilván volt valami halvány fény, de ugyan ki nézne be egy ilyen folyosóra, ilyen kései órán? Hermantier kilépett a szobából. Tessék! Megcsinálta! Most már akár láthatják is. De senki sem ment oda hozzá. Jól választotta meg a pillanatot. Tegnapelőtt rosszul csinálta, mert korán elindult, túl korán. Mintha a farkas tátott szájába vetette volna magát. Ezúttal érezte, hogy vele van a szerencse. Most nem kapják el olyan könnyen!

A folyosó végén lépcső volt. Hogy odáig eljusson, az semmiféle nehézséget nem okozott neki. A padló valamiféle műanyagból volt, amely a legkisebb zajt is elnyelte. A lépcső pedig nyilván a hallba vezet. Odalent észrevehetik. Hermantier-nak fogalma sem volt róla, hogy a másodikon vagy a harmadikon van. Honnan tudhatta volna, hány emelet van? Megragadta a korlátot, azzal a feltett szándékkal, hogy a földszintig el se ereszti. Aztán majd megkeresi a konyhát, a szag után. El kell kerülnie a főbejáratot. És ha már a konyhában van, majdcsak feltalálja magát; a keze biztosan rátalál egy ablakra vagy a hátsó kijáratra. Valahol van egy lift is. Hermantier hallotta a fülke mozgását: mindig elindult fölfelé, és egy kattanas jelezte, hogy megállt a legfelső emeleten. Aztán a vasajtó halkán ismét becsukódott, a zár kattant egyet. Lehetetlen volt megállapítani, hogy az a valaki, aki kiszállt belőle, merrefelé indult el. A műanyag padlóborítás nemcsak Hermantier lépteinek a hangját nyelte el. Hermantier

gyorsított a léptein, és ekkor a korlát kicsúszott a kezéből. Se korlát, se lépcsőfok. Megérkezett. Eljutott a hallig. A helyiség túloldalán valószínűleg egy üvegezett fülke van, amelyben az ör tartózkodik. Mindjárt rákiáltanak. De nem. Minden üresnek, elhagyatottnak látszott. Hermantier elindult, megpróbált tájékozódni. A lépcső alatt talán talál egy átjárót.

Egy kéz érintette meg a vállát. Az egész olyan gyorsan történt, olyan váratlanul, hogy ijedtében majdnem elesett.

– Ancor voi! – suttogta egy hang. – Siete incorreggibile! Via, venite.

Elkapták. Túl gyengének, túlságosan szerencsétlennek érezte magát ahhoz, hogy ellenálljon. Mire jó, ha küzd, mint a múlt éjjel is? Az asszony segítséget hívna. És őt ezúttal is megragadnák, elvinnék, bezárnák, injekciókkal elbutítanák.

– Engedje, hogy elmenjek! – könyörgött Hermantier.

Az asszony nem értett franciául. Folytatta, ezúttal kissé hangosabb, azon a gyors nyelven, amelyben az r-ek úgy görögtek, mint megannyi apró kavics:

– Ricoricatevi. Non siate cattivo!

Előrelökdöste, elhúzott valami rácsot, aztán Hermantier ott érezte közvetlenül maga mellett, a liftkabinban.

– Nem vagyok beteg – magyarázta minden szót külön hangsúlyozva és hangosan, mintha a nő süket volna. – Nem beteg! El kell mennem innen.

A gépezet felbűgött. A lift apró zökkenéssel megállt az elsőn.

– Andate fuori!

– De hát mondom magának, hogy el kell mennem. Nincs joguk hozzá, hogy akaratom ellenére itt tartsanak.

A nő megfogta Hermantier kezét, ő pedig hagyta, hogy vezesse. De végig a néma folyosón, megállás nélkül ismételtette:

– Én Richard Hermantier vagyok... Hermantier... Az elektromos izzók... Richard Hermantier...

A nő Hermantier mögött belépett a szobába, és kulcsra zárta az ajtót.

– Spogliatevi.

– Hogy mi?

– Spogliatevi.

És minthogy Hermantier nem értette, a nő nekilátott, hogy levegye róla a zakóját. És akkor Hermantier engedelmesen levetkőzött. A férfi a válaszfal mögött még mindig nyögött. A baloldali meg mormolta végeérhetetlen imáit.

– Vi mandero il medico di servicia.

Felismerte az orvos szót. A nő nyilván csöngetni fog az ügyeletes orvosért. Annál jobb. Az talán hajlandó lesz majd meghallgatni őt. Lefeküdt, de fél könyökre támaszkodva fejével követte az ápolónő mozgását.

– Látja – mondta neki –, egyáltalán nem vagyok nyugtalan. Biztosíthatom, hogy nincs szükségem injekciókra. Csak arra van szükségem, hogy telefonálhassak... telefonálni...

– Telefonate?

A nő elismételte a szót, majd hangosan felnevetett, és kezét Hermantier homlokára tette.

– Nem, nem! – kiáltotta Hermantier. – Hagyjon, nem vagyok örült! Tudom, itt mindenki azt hiszi, bolond vagyok. De csak van valaki ebben a kórházban, aki képes megérteni, amit mondok!

– Non, parlate piu. Riposatevi.

Hermantier a hátára fordult, és már sajnálta, hogy kimutatta a nyugtalanságát. A nő majd bebeszéli a doktornak, hogy rohama volt, vagy valami ilyesmi. És megint beadnak neki az isten tudja, miféle kábítószer, hogy nyugton maradjon. Hogyan értesse meg velük, hogy az idő sürget, hogy nincs egy perc veszteni való idő sem?

Az ajtó halkán becsukódott.

– Via, che chosa c'è?

Ez a doktor lesz. Olyan hangja volt, mint az összes többinek, éneklő hang, amely mintha csupa kedves dolgot beszélne. Az ápolónő hadart valamit feleletképpen, és az orvos keze megszorította Hermantier csuklóját.

– Nem vagyok beteg – tiltakozott Hermantier.

Dühösen szótagolta:

– Nem va-gyok be-teg. Csak azt akarom, hogy meghallgassanak!

– Aveti giá parlato a l'interprete.

– Ó, a maguk tolmácsa! Ő sem beszél jobban franciául, mint maguk... És meg van győződve róla, hogy képzelgek.

– Bisogna dormire. Domani quando sarete più quieto, tornare!

Némi erőfeszítéssel franciául is kimondta: holnap, de az egész nevetséges volt.

– Könyörgök, doktor – kiáltotta Hermantier.

– Holnap már túl késő lesz! Jönni fognak értem... Nem akarhatja, hogy megöljenek! Pedig ha elvisznek, végem van... Érti? Végem! Elküldték a leveleimet?

Megrázta az orvos kezét.

– Mi? A leveleimet!

– Sì, sì... le sue lettere sono partite!

– Csakhogy mire közbelépnek... Látszik, hogy nem ismeri ezeket. Mindenre képesek! Itt kell hogy tartson engem a vizsgálat végéig.

Komoly, súlyos hangon beszélt, hogy kikényszerítse az orvos figyelmét.

– A maguk rendőrségének... Érti... Rendőrség... Kapcsolatba kell lépniük a francia rendőrséggel. Vizsgálatokat kell lefolytatniuk, tanúkat kell meghallgatniuk, lyoniakat... Ők igazolják majd, hogy ki vagyok. Ők megmondják majd, hogy azt terjesztették, meghaltam.

– Si, perfettamente!

Hermantier érezte, hogy a férfi csak úgy rávágta a választ, oda sem figyelt rá. Az ápolónő valamit kavargatott, hallotta a pohár hangját. Az éterszagból rájött, hogy nyugtatót akarnak beadni neki.

– Várjanak!... Várjanak!... Lassabban fogok beszélni. Látják, nem húzom fel magam! Ugyanúgy gondolkozom, mint maguk... mint bárki más. A ház, ahová bezártak, létezik... Nem én találtam ki...

Azok ketten az ágy két oldalán figyeltek, talán a hang őszintesége ragadta meg őket.

– A tengerparton van – folytatta Hermantier.

– Az autósok meg tudják mutatni maguknak azt a helyet, ahol felszedtek. És mielőtt elütöttek volna, alig egy órát mentem. Nem tettem meg többet négy kilométernél. Négy!

Felmutatta négy ujját, a hüvelykujját behajlítva.

– Átmentem egy fenyőerdőn. Rögtön utána kell lennie egy benzinkútnak. Aztán az az érzésem, hogy az út lejtteni kezd, és átmegy egy alagúton... Biztosan alagút az, rögtön a kerítéssel körülvett házak előtt...

Az orvos odasúgott néhány szót az ápolónőnek.

– Több részletet szeretne? – kérdezte Hermantier. – A házunk valószínűleg közel van valami faluhoz. Hallottam a harangokat. Menjenek el, és nézzék meg az anyakönyveket a községházán vagy a templomban. És a temetőben a sírt... Richard Hermantier, 1902-1948...

Az ápolónő felemelte a takarót. Hermantier óvatos, de határozott mozdulattal visszahúzta magára.

– Mindjárt! Még nem végeztem. Mindent tudniuk kell, mert ez egy borzalmas történet. Ha majd ideérnek, maguknak is ugyanúgy fognak hazudni, ahogy nekem hazudtak... De végül rájöttem az igazságra!

– Via, e tempo di dormire.

A doktor hangja ezúttal elégedetlenül csengett. Még mindig megpróbált kedves lenni, de Hermantier érezte, már menne, hogy folytassa a félbeszakított alvást. Hermantier engedett, elfogadta az injekciót. Az ápolónő megkerülte az ágyat, és leült mellé, miközben az orvos a pulzusát tapogatta. Gyorsan kell beszélnie, amíg itt vannak mind a ketten. Főként azt kell bebizonyítania nekik, hogy nincs benne gyűlölet.

– Tudják – folytatta ezek nem igazi bűnözők. Hubert mindig is egy szerencsétlen, akarat nélküli alak volt. És Christiane! Csak annyit szeretett volna, hogy hagyjak fel a gyárral... Ezért hoztak külföldre, ezért szigeteltek el egy olyan helyen, ahol senki sem ismer. Így elég volt az is, ha Franciaországban elterjesztik a halálhíreket. Az egyik hivatalnokuk meg fogja tudni találni a hamis halotti bizonyítványt. Gazdagok voltak, az én pénzemmel. Bárkit meg tudtak venni...

Az orvos visszahúzta a kezét.

– Nem – kiáltotta Hermantier. – Ne menjen el. Ó, tudom, mit gondol: minden, amivel itt előállók, csak képzelgés. De ha majd letartóztatják őket, kénytelenek lesznek mindent bevallani, és akkor maga is rájön, hogy nem tévedtem.

Hermantier feje elnehezedett a párnán. Teste tehetetlenül hevert, és homloka mögött mintha valami enyhe homályt érzett volna, noha tökéletesen tudatánál volt. A mondatok maguktól álltak össze benne, és biztosra vette, hogy az orvos és az ápolónő érdeklődéssel hallgatják. Most már valószínűleg kezdik felfogni, miről is beszél. Mindenesetre nem mozdultak. De ott voltak... Nem mehettek ki. Mikor mentek volna ki? Hermantier halkan felnevetett, de maga se hallotta. Azt se hallotta, hogy beszél... de az ajka mozgott, tovább magyarázott.

– Érti, doktor... Hubert sokat utazott. Könnyen rátalálhatott egy ilyen házra, amely hasonlít a mi vendée-i házunkra. Ezek a nyaralók hasonlítanak egymásra. És öt hónap alatt ugye volt rá idejük, hogy ablakokat falazzanak be, ajtókat vágjanak... Építettek egy verandát, egy garázst... Kitakarítottak, kitapétáztattak, elhelyezték a kellékeket, és minden összeállt... Na és a kert! Elég volt csak kialakítani néhány sétányt, virágágyást, virágokat hozatni. Még a kis barackfa is... Egyszer csak észrevették, hogy hiányzik, elmentek a kertészetbe, és már meg is volt. Olyan könnyű becsapni egy vakot, bármit el lehet hitetni vele!

Hermantier nyelve már akadozott. Megfeledkezett a doktorról, az ápolónőről. Önmagába nézett, ahol ott szikrázott az igazság a sok lidércnyomás és álom közt. Már arra sem volt szüksége, hogy meghallgassák. Önmagának

mesélte el saját szerencsétlenségét. És mindig visszatért ugyanarra a pontra.

– Egy vak! Mit számít egy vak... Azt mondják neki, hogy az út nyolc órát tartott, mint mindig, holott legalább tíz vagy tizenkét óra volt. Azt állítják, hogy rövid időre meg kellett állni egy műszaki hiba miatt, holott a határátkelőnél kellett várakozni. A határőrök meg? Nem fognak felébreszteni egy szunyókáló rokkantat. Ó, jól ki volt ez számolva! Nem kellett tartani Hermantier-től. Le volt ő már szerelve, a főnök, a férj. És ha rájön valamire, ha tiltakozik, ha vissza akar térni Lyonba, akkor... Hogy mi?

Hermantier nyugtalan lett. Hát nem most mondta el? Megpróbálta kinyújtani a karját, megérinteni az ápolónőt, aki nyilván ott van mellette, a székén, karja azonban nem mozdult.

– Kezdem magukat meggyőzni, mi? – suttogta rekedten.
– Maxime? Ó, Maxime... Pénzt ígérték neki, sok pénzt...

Összerázkódott, szája nem mozgott többé, de egy másik hang, ott belül, folytatta: „Maxime... Ő jó gyerek... Nem tudta, mit csinál. Mert ha... ha tudta volna... nem! Ő igazi Hermantier volt... És most halott... Maxime halott. Úgyhogy nincs szükség hamis halotti bizonyítványra, nincs szükség rá, hogy veszélyes cinkosokat használjanak... Egy halott embert kell eltemetniük... Engem! Engem!”

Feldagadt állán egy nyálcsepp csordult végig. A hang odabent most már kiabált: „Doktor! Nekik nincs más választásuk... Most már meg kell ölniük engem... Ne engedje be őket! Hallja? Hallja, amit mondok?”

A ködben, amelybe lesüllyedt, nyilván valami biztató jelet vélt felfedezni, mert megnyugodott, és az oldalára

fordult. Az éjjeli lámpa megvilágította erőteljes arcélét, és a szoba egyik sarkát, amely már régóta üresen állt. A fal túloldalán az imádkozó hang elnémult.

* * *

A kórházigazgató gálánsan Christiane keze fölé hajolt, üdvözölte Hubert-t. Aztán tekintete visszatért a szép, illatos, ragyogóan öltözött Christiane-ra. Az igazgató hosszan beszélt, és folyamatosan gesztikulált közben. Hiába vette fel az együttérző ember magatartását, sötét szeme nevetett. Ajkai minden pillanatban felfedték hófehér fogsorát.

– Mit mond? – suttogta Hubert.

– Azt mondja, Richard még mindig nyugtalan. Állandóan injekciózni kell. Még múlt éjjel is meg akart szökni.

Az igazgató egy fiókban kotorászott, majd odanyújtott Christiane-nak néhány levelet. Ő megrántotta a vállát, és továbbadta őket Hubert-nek. A férfi kissé elsápadt, miközben elolvasta a remegő kézzel írt, szörnyű címzéseket.

*Az Igazságügyminiszter Úrnak
A Legfőbb Ügyész Úrnak*

Az igazgató két kezét egymáshoz szorítva még mindig beszélt, elképesztő gyorsasággal. Christiane nyugodtan válaszoltatott neki, komor arccal.

– Mit mond? – kérdezte megint Hubert.

– Azt állítja, rosszul tesszük, ha elvisszük innen Richard-t. Azt mondja, Richard nem veszélyes, de azért ő idegyógyintézeti kezelést ajánl.

Visszakérte a leveleket, és szomorúan egymás után összetépte őket. Az igazgató megnyomott egy gombot, és utasítást adott a titkárnőjének. Majd röpke fejbőlintással jelezte Christiane-nak és Hubert-nek, hogy kövessék. Átmentek a hallon, megálltak a lépcső aljában. Odafent két ápolónő tartotta Hermantier-t. Hubert a kalapja szélét babrálta. Christiane meg nézte, amint a nyugtatóktól kába vak ember lassan lemegy a lépcsőn. Majd gyorsan feltett egy kérdést az igazgatónak, amire az határozott hangon válaszolt.

– Fordítson! – szólt oda Hubert.

– Azt mondja, Richard e pillanatban nincs egészen magánál, és egész biztos, hogy elalszik majd az autóban.

Hubert a nyelve hegyével megnyalta kiszáradt ajkát.

– Siessünk – súgta oda Christiane-nak.

Az ápolónők elé került, és kinyitotta a kertbe vezető ajtót. Christiane halk hangon Hermantier-hoz beszélt, aki lehajtott fejjel, súlyosan nehezedett rá a két ápolónő karjára. Clément kiugrott az autóból, gyorsan kinyitotta az ajtót. A portás odasietett, hogy segítsen nekik Hermantier-t becsúsztatni az ülésre. Christiane megköszönte, papírpénzt csúsztatott a portás kezébe, miközben továbbra is az igazgatóval csevegett. A motor felberregett. Christiane beült Hubert és a férje közé.

És ekkor Hermantier kinyújtotta a karját, és a nyitott ajtóban megragadta az igazgató zakóját. Az erőfeszítéstől görcsbe rándult arccal megpróbált mondani neki valamit, és közben az ujjai kétségbeesve kerestek valamit, amibe belekapaszkodhatnának. Az igazgató, miközben búcsúzóul

még egyszer rámosolygott Christiane-ra, finoman lefejtette magáról a makacs ujjakat, majd abban a pillanatban, amikor az autó elindult, odahajolt Hermantier-hoz, és összeszedve kevés francia tudását, éneklő hangon azt mondta:

– A hölgyel... meggyógyulni... hamarosan meggyógyulni!

VÉGE